

ПРАВО СЛАВИМО!

ГВАРОТ

КИЇВ - 1999

Випуск 9

Українці!
Читайте патріотичний язичницький
часопис "СВАРОГ" !

РЕДКОЛЕТЯ:

Галина ЛОЗКО - головний редактор
Анатолій БОГОРОД - комп'ютерний
набір і макетування
Вадим ШАПОШНИК - коректор

*Рідновірів Яра і Марійку Голубицьких
вітасмо з одруженням. Бажаємо
довгих літ щасливого подружнього життя!*

Громада Українських Язичників "Православ'я"
Національно-культурне товариство "Світовид"
Реєстраційне свідоцтво № 468
від 31.V.1995; 26.XII. 1996.

УВАГА! Нова адреса нашої редакції:

УКРАЇНА, 252061, Київ - 61, до запитання,
Галині Лозко. Контакт. тел.: (044) 488-43-32.

Весільний рушник з с. Великі Канівці
Чорнобаївського р-ну Черкаської обл.

ПРАВО СЛАВИМО!

СВАРОГ

Релігійно-історичний та науково-пізнавальний збірник
Громади Українських Язичників "ПРАВОСЛАВ'Я"

СВАРОГ

The religious historical and scientific cognizing magazine of Confession of the Ukrainian Native Faith "Pravoslavyya". It prints the materials from the history of religion of the ancestors of the Ukrainian people, theological works by professor Volodymyr Shayan, descriptions of customs and rites of ancient faith, authentic prayers, ritual song with notes, the calendar of holidays "Svarog's Circle"

1999 **ЗМІСТ CONTENTS** випуск 9

НОВИНИ.....3
Перший Собор Рідної Віри на порозі III тисячоліття.
Відозва Першого Всеукраїнського Собору Рідної Віри.
Г. Лозко. Володимир Шаян - основоположник
Відродження Рідної Віри
Школа Української Рідної Віри
Священна Соботка
Коло Свароже і Лунник на 1999-2000 р.

БОГОЗНАВСТВО.....11
В. Шаян. Найвища Святість (*продовження*)
В. Зореслава. Велесова Книга - Святе Письмо

ВО ВРЕМ'Я ОНЕ.....29
А. Богород. Міфологічний світ "Лісової пісні"
О. Ошуркевич. Ключі од Вирію. (*Скорочено*)
Вивчимо веснянку
На книжкову полицю українця-рідновіра

АНТИХРИСТ.....37
Проповідник Світояр. Жінка в Новому заповіті
(*продовження*)

БИЙ ПЕРУНЕ.....43
Заміновано Щекавицю! (*відкритий лист*)

ВЕЛЕСИЧ (поезія).....44
Вогнедана Ралко. Ярун Мотронюк.
Руслан Морозовський. Гриць Гайовий.
Валентина Коваленко.

ХРАМИ НАШИХ ПРЕДКІВ.....45
Г. Лозко. Медобори: там Боги мед беруть...

1	2
7	3
6	4
8	
5	

Третя сторінка обкладинки:

1. Вінок Перунові 1998 року.
2. Святиня Перуна на о. Хортиці: розкопки 1998 року.
3. Слідами князя Святослава: Старий Преслав у Болгарії.
4. Видибай, Боже!
5. Перший Всеукраїнський Собор Рідновірів.
6. Вхід до святині Свідовида на горі Богит в Медоборах (Тернопільщина).
7. Ведмедиця-Рожаниця на горі Сленжі в Польщі.
8. Вінок Світовитові 1998 року.

**На пресфонд «Сварога»
склали пожертви:**

- Предслава Волинець** (США) - 250 ам. доларів.
Громада Рідновірів (Гамільтон, Канада) - 196 американських доларів.
Мирослав і Мирослава Авраменки (Канада) - 50 американських доларів.
Яр і Марійка Голубицькі (Канада) - 364 ам. долари.
Олег Головатий (Вел. Британія) - 50 англ. фунтів.
Ніна Загребельна (Київ) - 30 гривень.
Лідія Гутенко (Київ) - 23 гривні.
Петро Синенков (Корюківка) - 20 гривень.
Наталя Байло (Львів) - 100 гривень.
Іван Головацький і Марія Лукеш (Австралія) - 520 австралійських доларів.
Василь Мельник (Лондон) - 20 англ. фунтів.
Вітан (Іван) Ройко з друзями (Львів) - 93 гривні.
Михайло Семенець (США) - 30 ам. доларів.

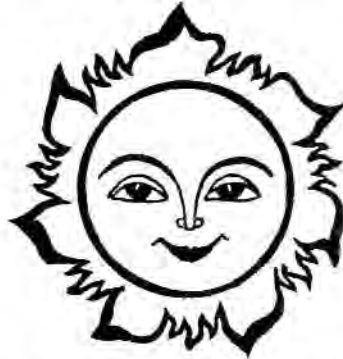
Всім жертводавцям - щира подяка!

Світліни: Вогнедара Шапошника, Галини Лозко, Гарія Калайди. Малюнки: Петра Качалаби.

УКРАЇНСЬКА ЯЗИЧНИЦЬКА ВІРА

- піднімає дух української нації до найвищої досконалості;
- повертає народові втрачені шляхетні цінності;
- підносить свободу духу і національну гідність;
- загартовує стійкість і відпорність чужим ідеологіям.

СМТВОП ВІРИ

ВІРУЮ:

В усіх Українських Богів,
Єдиних у Сварозі,
Вічних і незнищених,
Як Всесвіт.

ВІРУЮ:

В триєдність світів
Права, Ява і Нава,
Створених Сварогом
І удержаних в Ньому.

ВІРУЮ:

В Божественне
народження українців -
Онуків Дажбожих,
І в силу Предків,
яка перебуває
З нами завжди.

ВІРУЮ:

В Радість Життя Вічного,
В чистоту Душі праведної,
Яка ніколи не зникає,
А переходить у нове тіло.

НАША ВІРА ПРАВДИВА, БО ПРАВО СЛАВИМО!

(Затверджено Першим Всеукраїнським
Собором Рідної Віри 25 серпня 1998.)

СЛАВА ВЕПЧКА

Роду Українців
Славу співаймо! Слава!
А Рожаницям
Шану складаймо! Слава!

Слава Сварогу -
Нашому Богу! Слава!
Слава Дажбогу,
Слава Перуну! Слава!

Славу співаймо
Матері-Слав! Слава!
Слава Мокоші!
Лелі і Ладі! Слава!

Слава Симарглу й
Велесу-Богу! Слава!
Слава Стрибогу,
Навіки слава! Слава!

Хорсу-Ярилу,
Живі і Спасу! Слава!
Богу Купайлу
І Світовиду! Слава!

Праву співаєм
Славу Велику! Слава!
Дажбовим Внукам -
Ора нащадкам! Слава!

Боги й Богині -
Нам Берегині! Слава!
Слава Українцям
І Україні! Слава!

ЗАСТОРОГИ НАЩАДКАМ

ЗАСТОРОГА ПЕРША

Не цурайся Роду свого,
Його Звичаю та Мови,
Бо рідна Мова і Звичай
Зберігає енергію нації.

ЗАСТОРОГА ДРУГА

Не оскверняй Душу
Чужинськими звичаями,
Бо чужа пісня і молитва
Дає силу твоєму ворогові.

ЗАСТОРОГА ТРЕТЯ

Будь терплячим,
Але не допускай наруги
Над твоїми
Рідними Святинями.

ЗАСТОРОГА ЧЕТВЕРТА

Не руйнуй природу,
Серед якої живеш,
Бо цим ти відбираєш майбутнє
У своїх нащадків,
Зрубуєш гілку Роду свого.

ЗАСТОРОГА П'ЯТА

Не потурай ворогам
Свого народу;
Якщо треба -
Ставай до Священного Бою.

ЗАСТОРОГА ШОСТА

Не віддавайся в рабство,
Бо хто прийме рабську смерть,
Той у Вічність відійде рабом.

ЗАСТОРОГА СЬОМА

Не зраджуй
Віру Дажбожих онуків,
Бо чужа віра
Руйнує Дух і тіло,
Знищує націю.

(Волховник.- К., 1994)

ПЕРШИЙ СОБОР РІДНОВІРІВ УКРАЇНИ на порозі III тисячоліття

25 серпня 1998 року в столиці України місті Києві відбувся Перший Всеукраїнський Собор Рідної Віри.

Пригадалася легенда. Після знищення князем Володимиром храму Рідної Віри й повалення кумирів Рідних Богів - Перуна, Дажбога, Симаргла, Мокоші, Хорса і Стрибога - та жорстоких переслідувань духовних провідників, Волхви зібралися на горі Хоривиці, щоб передректи майбутнє Русі. Віщуни застерігали, що Рідні Боги відвернуться від народу і покарають Русь за зраду Предківського Звичаю. І смуга темряви триватиме тисячу літ... Лише по тому народ почне потроху прозрівати й повернеться до Рідної Віри.

Смуга темряви минула. Україна-Русь здобула Незалежність. Нарешті можемо вільно заявити про свої Права. Адже наші Пращури славили світ Прави (Божественний Закон), шанували Правду, Справедливість, Праведність. І тому наша Язичницька віра називалась Православ'ям. Сьогодні вже існує більше десятка осередків нашої етнічної віри, відомої як українське язичництво. Але зареєстрованих є покищо три Громади. Досі чиновники на місцях всіляко зволікають з їхньою реєстрацією, лякаючись самої назви. Адже тисячу років християнська церква, що за суттю є інтернаціональною, боролася з проявами національного в релігії.

Перший Всеукраїнський Собор Рідної Віри затвердив Символ Віри, Славу Велику та Застороги нащадкам. Прийнято рішення про створення Об'єднання Рідновірів України. Духовним провідником громад Рідної Віри є Волхвиня Зореслава. Центром руху Відродження Рідної Віри (етнічної релігії українців) є Київ як столиця України-Руси.

В День 7-ї річниці Незалежності України відбулося урочисте відкриття Школи Рідної Віри, що працюватиме при Українському Центрі духовної культури. Рідновіри увінчали вінками із свіжих квітів статую Бога Світовида, якого після довгих перипетій нарешті повернуто на його місце в сквері поблизу Софійського майдану. Щира молитва з Книги Велеса пролунала тут уже не вперше. Ще на початку 90-х років ця маленька святиня стала місцем паломництва українців-рідновірів. Може нарешті ми навчимося шанувати святині нашої Рідної Предківської Віри?

Рідна Віра - це високопатріотична духовна система. Рідновіри-язичники вважають, що Україна - Рідна Земля, Рідна Мова і Рідна Віра. Така триєдність є гарантом постання, слави і процвітання Української держави.

Вогнедар Шапошник

Текст Відозви Собору днів. на стор. 4

Учасники Собору Рідної Віри під час святкування 7 річниці з Дня Незалежності України.

ВІДОЗВА

Першого Всеукраїнського Собору Рідної Віри до Уряду України та до всіх українців в Україні й поза її межами

*Шановні державні діячі України! Шановні Побратими і Посестри Рідної Віри!
Шановні українці, сповідники різних конфесій!*

Ми стоїмо на порозі третього тисячоліття. Сьогодні людство починає усвідомлювати важливість відновлення своїх духовних вартостей, які воно втрачало протягом тисячоліть. Стають очевидними й причини цих втрат. Змішування етнічних (національних) культур в кінцевому підсумку неминуче призводить до руйнування етносфери, яка є частиною біосфери планети Земля. Не слід забувати, що людина і нація є частиною Природи. Так само, як Природа існує завдяки різноманітності видів, так і суспільство живе й розвивається у своїй різноманітності етнокультурних виявів. У критичні моменти історії звернення до язичницької віри своїх Предків є, насамперед, пошуком шляхів виходу з духовної, політичної та економічної кризи.

Ми, українці-рідновіри (язичники), представляємо рух Відродження Української Рідної Віри як традиційно української конфесії, що його започаткував професор Володимир Шаян в 1934 році.

Ми вважаємо себе спадкоємцями й правонаступниками Язичницької Віри Русь-України, яку було заборонено в 988 році на догоду інтернаціоналістській релігії - християнству. Наша Рідна Віра є глибинною, традиційною і суто національною конфесією. Ми маємо своє віровчення, викладене: у Велесовій Книзі, Вірі Предків наших (Володимира Шаяна), Волхвику, Правослові (молитвах до Рідних Богів).

Громади Рідної Віри нині зареєстровані і реєструються в різних областях України і є офіційно визнаними. Україна є учасником Світового Конгресу Етнічних Релігій, гасло якого «Єдність в різноманітному». Конгрес визнає самотність кожної з етнічних релігій і виступає на захист їхніх прав і свобод, проти релігійної дискримінації. Повернення народів до своїх рідних релігій є закономірним еволюційним процесом. Однак, в Україні і досі через засоби масової інформації поширюється негативна оцінка нашої духовної спадщини, вживаються вульгарні назви типу «поганство» і «поганці», з вуст провідників християнських конфесій навіть звучать заклики до знищення язичництва. Засоби масової інформації, на догоду християнізаторській політиці Уряду, відмовляються надавати свої сторінки та ефірний час для повідомлень про Рідну язичницьку Віру українців. Тому вимагаємо від Уряду України в процесі офіційної реабілітації Рідної Віри (Українського Язичництва) зняти інформаційну блокаду та дотримуватись Закону про Свободу совісті і міжнародних угод про права людини та організацій, які підписала і ратифікувала Україна. Свобода совісті не може бути забезпечена без Свободи слова. Водночас, звертаємо увагу державних структур на забезпечення рівних прав і можливостей для громадян, що є представниками різних конфесій. Вважаємо неприпустимими факти звільнення з роботи, виключення з творчих спілок та ін. віруючих-рідновірів. Примусова християнізація школи, зокрема в Західних областях України, нині викликає обурення широких кіл громадськості. Підтримка державою лише однієї християнської конфесії свідчить про порушення статті 35 Конституції України, яка лише декларує відокремлення церкви від держави.

Ми, українці-рідновіри, що зібралися на цей Собор з нагоди 7-ї річниці Незалежності України, створюємо Об'єднання Рідновірів України з центром у Києві. Оскільки в регіонах України ще існує упереджене ставлення до нашої конфесії, звертаємось до Державного Комітету в справах релігій і культів і наполягаємо на безперешкодній реєстрації наших релігійних громад в усіх регіонах України.

Найвищого розквіту досягають ті держави, які розвиваються національними шляхами. Спрямувати державу на цей шлях можуть тільки люди з найвищим рівнем національної свідомості. Рідна Віра як національна духовна система здатна виховати нову людину національного типу, а також припинити формування безликих ділків без національного обличчя. Рідна Віра українського народу є засобом його самозбереження і гарантом природнього етнічного розвитку. Віримо в Рідних Українських Богів, єдиних у Сварозі!

м. Київ, 25 серпня 1998 року

ВОЛОДИМИР ШАЯН - ОСНОВОПОЛОЖНИК ВІДРОДЖЕННЯ РІДНОЇ ВІРИ

МОЛІТВА ПРОБУДЖЕННЯ

Присвячено Володимиру Шаяну

СПАЛИ МЕНЕ!
СПАЛИ!
СПАЛИ ВОГНЕМ СВЯТИМ ПЕРУНЕ!
СПАЛИ РАБА ЯХВЕРНОГО, ЩО ДЕСЯТЬ СОТОК ЛІТ
БУВ ЯНИЧАРОМ,
БУВ ХОЛУЄМ,
БУВ ХРУНЕМ,
БУВ БРАТОВБИВЦЕЮ ДЛЯ ЛАСК ЧУЖИХ ВЛАДИКИ!
СПАЛИ І ПЕРЕПЛАВ ТВОЇМ ГОРНИЛОМ, БОЖЕ,
РАБА НІКЧЕМНОГО В ГЕРОЯ ПЕРЕКУЙ!
ТИ З МЕНЕ ВИПРЕЩИ ОТРУТУ, ГНИЛЬ ВОРОЖУ,
І НАНОВО СФОРМУЙ І ЗАГАРТУЙ!
СФОРМУЙ І ЗАГАРТУЙ БОГАТИРЯ, ЩО В БОЮ
НЕ ЗНА СТРАХУ, НЕ ВІДЧУВА УРАЗ,
ЩО ВІРИ ЯСНОЇ НАСНАЖЕНИЙ СНАГОЮ
РУБА З ПЛЕЧА НЕВОЛИ ВРАЖУ В'ЯЗЬ.
ВІДКРИЙ МЕНІ ГРИМАВУ СЛОВА СИЛУ,
НАВЧИ МЕНЕ ЧИТАТЬ І РОЗУМІТЬ
ТАЙНИЦІ СИМВОЛІВ СВАРОЖИХ КОЛ І ДИВА
І ПОКЛАДИ МЕНЕ НА ГРУДИ ВОГНЕВИЦЬ.
ХАЙ СЕРЦЕ П'Є ВОГОНЬ З ГРУДЕЙ ПЕРУННИХ,
ВОГНЕМ ТВОЇМ
ХАЙ ПАЛИТЬ РАБСЬКУ ТЛІНЬ!
ХАЙ В СЕРЦІ ГРОМОМ Б'ЮТЬ І КРЕШУТЬ ЛУНИ
ВІДГОМОНІЛИХ,
СУЩИХ
І НОВИХ ГРЯДУЩИХ ПОКОЛІНЬ,
ЩО З РОДУ СЛОВОЯВНОГО
БОЖЕСТВЕННОЇ ЛАДИ Й ОРЯ
І СОНЯШНОЇ НАЦІЇ, ЩО ВИПЛЕЛА ВІНКИ
НАМ РАДІСНОЇ ВІРИ БОЖИМ СЛОВОМ,
У СЛАВІ БОЖІЙ ОСВЯТИВШИ РІД.
СФОРМУЙ І ЗАГАРТУЙ У ФОРМІ РІДНІЙ, ВОЛЬНІЙ
І МУДРІСТЮ І СИЛОЮ НАДХНИ!
У ГОЛОС МІЙ ВСЕЛИ РОЗЛУННЯ ГРОМУ!
МОЮ ЛЮБОВ НА ЧИН БЛАГОСЛОВИ,
А ГНИЛЬ СПАЛИ!

Зореслав ЗОРЯН, США, 17 лютого, 1977 р.

Народився Володимир 2 серпня 1908 року у Львові. Батько його був підстаршиною австрійської армії, а за польської окупації Галичини - залізничним службовцем. Мати походила із стародавнього селянського роду села Добростани на Львівщині.

Саме в цьому селі із символічною праслов'янською назвою молодий гімназист Володимир отримав перші уроки Рідної Віри. Запис цих дитячих вражень має ту саму вартість, що й фольклорний запис науковця. Саме тут, у Добростанах, Володимир Шаян почув ритуальне привітання жінок "Дай, Боже, щастя!". Він і сам вітав їх, обпалених сонцем, осяяних радістю праці на землі, цим радісним окликом. Проте, над теологічним змістом цих слів він замислювався вже будучи філософом, релігієзнавцем, оглядаючись назад,

уже збагачений досвідом своїх наукових праць: "Хто ж є той Бог, що дає Щастя? Він напевно має його пребагато і розсипає такими долонями, повнішими ніж вуйко, коли сів зерно у полі, щоб зійшло поле золотим сонячним щастям важкоколосої пшениці. Він мусить бути такий щасливий. Він мусить сам бути Щастям. Це Праджерело і праснова всякого Щастя".

Пізніше, перекладаючи найстарішу пам'ятку праарійської релігії Атхарваведу, В. Шаян зазначив, що це ритуальне благословення живе в українському народі не одну тисячу літ! Це є залишок або та найглибинніша праснова арійського гімну Благословення Землі: "...Хай нам оре плуг на щастя! Хай ремені в'яжуть щастя! Хай батіг лящить на щастя! Рідній скибі б'єм поклони! Щастям зернися, зорана!" Приблизною датою цього гімну прийнято вважати третє тисячоліття до н.е. Так пізнається глибина й безперервність наших праарійських і праукраїнських традицій.

Закінчивши з відзнакою в 1927 році гімназію класичного типу, Володимир Шаян вступив до Львівського університету, де студіював філософію, санскритську та європейську філологію.

В автобіографії В. Шаян згадував: "Датою мого духовного прозріння вважаю 1934 рік, коли постала ідея відродження староукраїнської віри. Перед тим було переживання на горі Грехит у Карпатах на Гуцульщині. Це місце я вважаю святим для себе і безконеч-

но вертаю до цього переживання як одного з вибухів святости, визначеному в моїх творах. Я провів ніч у простій колибі в товаристві молодих гуцулів. І там на Гуцульщині я побачив нове обличчя фольклору. Але ідея відродження староукраїнської віри пізніше здохла своє ширше примінення як ідея "пан-арійського ренесансу". Ця назва є темою для ширшої праці, бо ж дехто не розуміє її, а навіть підозрює в космополітизмі. Виразно заявляю, що Я - НАЦІОНАЛІСТ" (Світання, 1974, ч.3. V). Володимир Шаян ще неодноразово згадуватиме про це «чудо Великого Пробудження», яке сталося з ним у Карпатах: «В 1934 році я вирішив у трьох ночах духової боротьби відновити старинну українську Віру не тільки як поезію, але як живу і творчу релігію» (ВПН. - стор. 79).

Проблему Пан-арійського ренесансу Володимир Шаян розвинув у своїх студіях над текстами Р'веди і Велесової Книги. В 1937 році він виголосив доповідь про "ренесанс пан-арійської думки" на засіданні Індійського Семінару у Львові. Термін "арійський", що його вжив Володимир Шаян, викликав жваву дискусію. Дехто намагався звинуватити його в прихильності до гітлеризму.

"В тому часі, - писав Володимир Шаян, - я вже читав "Майн Кампф" в університетській бібліотеці, а зокрема, добре собі запам'ятав вимогу забезпечення кожного паростка німецької нації землею на тисячі років. Землею "Бордерлянд" між Польщею та Росією, отже Україною. Я не мав ніяких ілюзій. Звідси моє підкреслення "Пан-арійської Мислі", себто Всеарійської, в протилежному до німецького тлумачення "арійства".

На семінарі був присутній науковий керівник Володимира Шаяна - Професор індійської філології Степан Стасяк, який славився своєю прихильністю до української справи, і який щойно повернувся із наукової подорожі до Індії, де пробув майже рік. Всі чекали його думки про дискусію. Тоді Професор сказав пам'ятні слова, що "дискусія, яка тут ведеться, буде вестися впродовж 500 років в історії людства". Тоді здивовані учасники Семінару прийшли до прийняття висновків молодого Володимира Шаяна.

Все своє життя він поклав на Відродження Рідної Віри. В останній рік свого земного життя Володимир Шаян у статті "Майбутнє України в світлі Книги Велеса" впевнено написав: "Ми є великий історіотворчий рух!". І далі, розвиваючи цю думку, кине як докір нам: "Може зрозумієте нарешті, що я Є ЗНАРЯДДЯМ ДУХУ, що творить нову добу в історії. В тій хвилині неважно, скільки досягну за життя... Важне, що створений почин і засіяне зерно". Водночас він ставить вимогу до духовного проводу: "Справжній ПРОВІД має обов'язок стояти на сторожі чистоти ВІРИ-ІДЕЇ та не допускати до нечистих і неморальних методів її здійснення. Він не сміє використовувати темноту "незрячої" маси для позірних успіхів і тим самим ставати на шлях демагогії... бо демагогія зробить нас посмішвищем історії..."

У 1939 році В.Шаян закінчив навчання в університеті. Вже була написана праця "Індра в Риг'веді" (польською мовою). Тут ототожнюється індійський Бог Індра з нашим слов'янським Перуном, - думка, яка також буде розвинута у пізніших його працях "Про Перуна знання таємне", "Студії над Ведійською думкою", "Священний героїзм" та ін. Під час совіцької окупації

Володимир Шаян був змушений замовчувати своє авторство. Почалися так звані "чистки". Вчені з Москви були поставлені "для контролю" над науковою працею львівських фахівців.

Очевидно Володимир Шаян в час німецької окупації мав зв'язок з ОУН і УПА, бо зберігся документ, написаний ним до проводу ОУНУ 1943 р. 5 листопада 43-го він створив свій перший "Орден Лицарів Бога Сонця", який став нелегальною релігійно-політичною організацією, що мала на меті не тільки боротьбу проти Німеччини й Москви за визволення України, але, насамперед, повернення рідному народові його рідної релігії, тобто духовне визволення українців з візантійсько-християнського рабства. У зверненні до проводу ОУН відмічалось, що Орден не творить окремої мілітарної одиниці, але включається в політичну і революційну ОУН. Однак, домагається свободи релігійного визнання, як і свободи проголошення ідей і віри Ордену.

Наступ червоних і непевність становища змусила Володимира Шаяна, як і Професора Стасяка, евакуюватися на Захід. Своім записаним лицарям, які не могли евакуюватися, Володимир Шаян дав наказ стати до лав УПА. Більшість з них так і зробили. Вірогідно, саме вони й утворили Повстанську групу імені Перуна, про яку згадується у 8 томі «Літопису Української Повстанської Армії»: «Повстанська група ім. Перуна між селами Грабине і Підзвіринець, Комарнянського району, відбила 4.9.1944 р. 7 арештованих із села Повергів. Із 57 погромників-конвоїрів убито 45 та одного полонено» (стор. 173).

Навесні 1944 року Володимир Шаян майже з порожніми руками вийшов зі Львова і попрямував етапами через Перемишль, Криницю, Братиславу, Відень, Авґсбург. Чимало його праць з того періоду або пропали безслідно, або зберігалися в радянських архівах. У праці «Аналіза Влес Книги» Володимир Шаян жалкував: «Мою працю декількох років - «Індра в Риг'веді» я залишив у Львові. Вона разом з матеріалами була завелика, щоб її взяти, тобто везти, чи докладніше, нести в руках. Навіть друкованих праць я не міг забрати. До сьогодні я не міг роздобути «Терпіння молодого гуцула». Там є відгук оцього вибуху на горі Грехіт. Останній розділ через цензуру був скорочений і злагіднений» (Віра Предків наших.- Гамільтон, 1987, стор. 70).

Далі була довга виснажлива дорога, життя в таборі для переміщених осіб, а ще далі - загроза примусової репатріації. Українці, які жили в таборі Герґінґен, були вкрай стривожені, що їх видадуть більшовикам. Тоді Володимир Шаян написав листа англійською мовою під назвою «Я не можу вернутися» і поїхав з ним до Авґсбурга. Його знання англійської, висока освіченість справили враження на американців, незважаючи на його скромність, а надто обірваний одяг. Тоді табір відвідав генерал Паттон. Володимир Шаян був його провідником по табору і перекладачем. У листі до друзів він згадував: «я його супроводжував і показав йому Василя Барку у зробленій ним самим будці із дикти й дощок із заввагою: «Оце є модерний Діоген у бочці» - це є доцент українського університету. Ця й інші картини показані мною, спонукали генерала подбати за новий кращий табір так зване «Соме-касерне». Очевидно, тут важили всі мої виявлення в англійській мові».

Одразу після перенесення табору до Соме-касерне українці згуртувалися навколо Володимир Шаяна. Тут у його кімнатці під номером 76 мешкало четверо однодумців: Михайло Орест, професор Державін, Богдан Війтенко, часом Богдан Онуфрієнко. Закипіла наукова й культурницька праця. Тут постала Українська Вільна Академія Наук (УВАН), університет, гімназія; тут також з'явилися такі видання: «Орден», «Світання», «Нова епоха», «Науково-літературознавчий збірник» та інші. Як писав Володимир Шаян у своїй біографії, «всього понад 70 видань вийшло із цієї кімнати».

Саме в Ав'сбурзі був створений другий загін лицарів «Ордену Бога Сонця», що складався з дванадцяти чоловік. Тут вони й пройшли орденський вишкіл, і склали орденську присягу. Тут В. Шаян прочитав ім цикл орденських лекцій з історії Віри, переоцінки духовності старого світу і давньої історії Праукраїни. Серед посвячених лицарів був Леонід Силенко, який отримав від свого Учителя Володимира Шаяна ім'я Орлигора. В одному з листів до Зоряна (Григорія Рекухи) Володимир Шаян, відповідаючи на його запитання, писав: «Я познайомився з Силенком у Ав'сбурзі літом 1945 року... Він виявився податливим на мої виклади і вчення чи то в гурті, чи переважно індивідуальними розмовами в моїй кімнаті... Силенко зложив присягу лицаря. В той час це була сама лише присяга. Очевидно і на думку не прийшло мені документувати цей акт у той час. Від того часу я надав йому ім'я Орлигори. В «Ордені» уживав він самого імені Лев через аналогію до Володимира та інших... Він домагався трактування себе в таборі як якоїсь упривілейованої особи, а не мав ніякого авторитету, а навпаки - цілу низку негативних застережень. Мушу зазначити, що перед актом присяги Силенко розказав мені про своє минуле. Воно дуже сумне й авантюристичне. Про те залишу мовчанку до часу, коли це станеться необхідним».

У 1948 році Володимир Шаян разом з лицарем Б. Війтенком виїхав до Лондону, а інші лицарі роз'їхались у різні країни, переважно в США й Канаду. В тому ж листі Володимир згадує день свого від'їзду: «Під час самого моменту виїзду до Англії всі лицарі з'явилися на прощання перед автобусом. Не появився Орлигора із Ульму. Я визначив лицаря П. Роєнка, щоб був зв'язковим між мною і рештою тих, що ще залишилися чи залишаться в Німеччині. Цього мого рішення не прийняв Орлигора, який сам бажав бути моїм заступником і від того часу без жодної іншої причини зірвав зв'язок із Роєнком, а через нього і зі мною. Від того часу пішов він самопасом, куди йому було видно».

В Англії Володимир Шаян захистив науковий ступінь і звання Професора. Тут він став широко відомим своєю невтомною науковою і громадською діяльністю. Довгі роки він працював директором Лондонської Бібліотеки ім. Т. Шевченка при Союзі Українців Британії (СУБ) і займав різні посади в Управі СУБ, був членом Європейської УВАН (Української Вільної Академії), а з 31 грудня 1969 року - її Президентом. Він був Головою Орієнталістів (сходознавців) та Спільки Вільних Журналістів, а також заступником голови Британської Ліги Свободи і ПЕН (Поетів, Есеїстів, Новелістів).

Професор Шаян мав численні доповіді в Англії і на міжнародних з'їздах в обороні ув'язнених членів Руху

Спротиву в Україні. Разом з лицарем Богданом Війтенком Володимир Шаян провів антимосковські акції: «Я обвинувачую Сталіна», «Я не можу повернутися». Він неодноразово брав участь у мітингах протесту проти московської сваволі щодо поневолених нею народів.

Однак, як пише Лариса Мурович (Тимошенко) у передмові до I тому «Віри Предків наших», «головною ціллю життя Професора Володимира Шаяна таки був Орден... від 1971 року не раз закликав (він) тих лицарів до повороту. Коли ж ніхто не вернувся, він написав тоді в листі до друзів, що «примушений бути одним вояком на полі бою». М. Русич у посмертному виданні журналу «Світання» писав: «Я запитався Професора листовно, чи він далі уважає їх лицарями. Відповідь була: НІ!» (Світання, 1974, ч.3 (V), стор.5).

Переосмислення нашої священної історії відбулося у Володимира Шаяна ще з юнацьких літ. «Ми не шукали нашої землі, блукаючи сорок літ по пустині. Вона була дана нам споконвіку» - стверджує вчений. Кожен новий лад в історії прокочується Україною, несучи «повені крові, землетруси, руїни, пожеги всезнищення». «І кожен з тих напасників приходив на Україну з «високою місією» своєї «правди» і своїх «Богів». І кожний з них котиться по Україні пекельним глумом над правдою і Богами, бо кожному з тих ладів бракує П р а в д и і Б о г і в». І далі трагічне: «Всі ці злочинці приводили на суд Правду і Бога. Щобільше, вони кликали на поміч самого Бога. Вирізувалося українців святим мечем, посвяченим папою римським». «В Україну християнізм прийшов уже сформований та озброєний добре виробленими методами боротьби, знищення та підміювання. Був це час найбільшої темноти і нетерпимості християнізму» (ВПН.- ст. 89). наших Предківських Богів віддавали на глум, а разом з тим, заганяли нас до духовного рабства. То ж, якщо хочемо бути вільною нацією, чи не пора вчитатися в слова Волхва, закарбовані на дубовій дощечці Велесової Книги: «Будете синами своїх Богів, і сила їхня перебуватиме з Вами завжди».

Його праці Лондонського періоду нині можемо вважати основою теолого-філософського осмислення нашої етнічної віри. І не так важливо, скільки Богів має та чи інша релігія - не цим визначається її «вищість» чи «нижчість». Володимир Шаян вперше дав послідовне вчення про сутність генотеїзму, тобто «про ЄДИНОБОЖЕСТВО як многопроявну, многоіменну і многоособову Істоту...»; це те саме, що й переказане ним з Рігведи «по-різному називають Волхви і Віщуні те, що є одне». Тут Володимир Шаян залучає до переконання також і дощечки Велесової Книги, де засвідчується, що за віровідступництво наші Пращури проганяли навіть із роду, бо «не маємо Богів різних: Вишень і Сварог і інші є множественні, яко Бог є один і множественний» (дощечка 30). Далі Володимир Шаян пише: «Я ніде не стрінув такого ясного і рішучого визнання генотеїзму, як саме в тексті Книги Велеса. Сварог є єдиний і всеобіймаючий. Сварог є єдиний і многопроявний. Сварог є многоіменний. Він і інші Боги є многоназивні і тисячоіменні. Вони разом творять Єдину Єдність Всесвіту, Небес, Світу Духів Предків і Невидимого Світу Прав'я. Ця могутня Всеєдність обнята однією всеобіймаючою стрункою концепцією СВАРОГА, прикметною для Віри наших Прапредків» (ВПН.- ст.134).

Та Володимир Шаян розумів, що «людська думка є темна і лінива», і що «Правда дається тільки святим пророкам, що в силі обняти своїм духовним зором цілі довгі відтинки історії людства». Такими пророками він вважав Григорія Сковороду, Тараса Шевченка, Лесю Українку... Їм він присвятив кілька своїх праць. Водночас професор Шаян остерігав своїх учнів: «Не вживайте слова **пророк** легковажно. Це важке слово. Воно обернеться проти вас, лжепророки, що хочете повести народ манівцями чужих ідей і ідеологій» (ВПН.- ст.530).

У 1973 році Володимир Шаян написав: «Появилися жалюгідні спроби «реформи» старинної мудрости наших Предків та Вед і Упанішад. Для упрощення та дешевих «успіхів» при популяризації Рідної Віри «реформатори» хочуть заступити ім'я християнського Бога іменем Дажбога і так, змінивши саму назву, думають, що такою простацькою зміною «відкрили» Рідну Віру». Тут Професор не називає прізвиська реформатора-лжепророка, засуджуючи тільки сам факт перекручення і спрощення нашої Віри. У листі ж до друзів від 12 листопада 1971 року він писав: «Орлигора (Силенко) не утримував зі мною ніякого кореспонденційного зв'язку. Я довідався із листування з лицарем Степаном Кухарем, що він Степан Кухар, надіслав Орлигорі моє листування. Між іншим був там вступ до санскриту і багато навчання кореспонденційною методою... В Америці Орлигора рішився на небезпечний для нього крок проголосити себе «учителем» і «основоположником» Рідної Віри. Маючи під ногами твердий ґрунт мого вчення про первісну країну поселення першоіндоєвропейців, про старинність слов'янських мов, в тому числі української, він зачав без контролю, різного роду видумками і фікціями аргументувати, за що доведеться довго соромитися...».

Отже, це той, хто наважився сам себе проголосити ні більше, ні менше, як Пророком: «РУНВіра - ...абсолютний монотеїзм - Віра в Єдиносущного Господа Дажбога об'явлена рідним Пророком Левом Силенком» - пише він сам про себе в «Священній постанові» з нагоди 30-річчя РУНВіри (ця постанова підписана його власним прізвиськом). Повіривши ура-патріотичним гаслам Лева Силенка, деякі українські емігранти в Канаді й Америці створили невеликі українські громади РУНВіри. Професор Шаян журився: «Сором і ганьба будуть довго тривати і ми усі будемо від того терпіти... Як же ж може він заперечувати зв'язок із Орденем, якого присягу так ганебно зрадив?!».

Та були й справжні друзі. В 1969 році з ініціативи поетеси Лариси Мурович був створений Допомоговий Комітет для видання праць громадського діяча, поета, науковця і санскритолога Професора Володимира Шаяна. У Зверненні до українського громадянства, зокрема, зазначалося: «Свідомій українській громаді не слід допустити до того, щоб машинописи таких цінних творів нашого науковця лежали невидрукованими. Тож витягнімо їх на денне світло! Допоможімо проф. Володимирові Шаянові видати ці твори, - на вічну славу Україні!».

Професор щиро радів, коли отримав перші примірники видрукованої своєї праці «Найвище Світло». У вдячному листі до друзів Нестора Роговського, Лариси Мурович та інших членів Допомогового Комітету він пи-

сав: «Мушу ствердити, що це перший раз у моєму житті видано мою працю не накладом автора, але почесними заходами і працею Вашого Громадянського Комітету. Радість моя велика і тим більша, що ця праця така дорога серцю і відноситься до такої високої і важливої теми. Вона побачила світ!» (Світання, ч.8, 1969). Цей справжній дієвий патріотизм своїх друзів Володимир Шаян поцінував як важливий «історіотворчий подвиг».

У 1972 році з ініціативи і заходами цих друзів журнал «Світання» виріс в Інститут імені Володимира Шаяна, офіційно зареєстрований ним в Канаді. Складчиною 28-ми членів цього Інституту почали поступово видаватися й інші праці професора Шаяна. До Інституту приєдналися нові члени з молодшої української громади. Інженер Вишата Святославич, однодумець і учень Професора, написав багато праць про Рідну Віру. Володимир Шаян вважав його своїм духовним сином.

Так українська еміграція в Канаді й Америці довідалась про життєвий подвиг українського мислителя Володимира Шаяна. Вже з 1981 року одна з провідних громад рунівців вигнала Силенка із Святині Дажбожі в м. Гамільтоні й перереєструвалася в Громаду Рідної Віри, визнавши вчення Володимира Шаяна. Достойний Старший Проповідник цієї Громади Мирослав Ситник і його невтомна дружина Лада доклали багато праці до видання і тому творів Професора Шаяна «Віра Предків Наших». Ця праця вийшла друком завдяки пожертвам двох Побратимів: Проповідника Славина Яворського і Романа Кмітя.

Володимир Шаян помер у Лондоні від серцевої недуги на 66 році життя 15 липня 1974 року. Поховання його здійснено за обрядом Рідної Віри, а урна з його прахом була перевезена в Канаду і похована на Рідновірському кладовищі в Гамільтоні. Обряди виконували Волхв Мирослав Шкаврितко (в Лондоні) і Старший Проповідник Мирослав Ситник (у Канаді).

«Аналіза Влес Книги» - одна з останніх праць Професора. Над нею він частково працював у шпиталі, де перебував у зв'язку з хворобою; останні записи до цієї теми зроблені за три дні до смерті (розділ «Рігведа і Книга Велеса» датований 12 липня 1974). Тут Володимир Шаян стверджує про одночасність постання Рігведи і Книги Велеса. У шпиталі написана праця «Богиня Світання», присвячена його учениці, поетесі Ларисі Мурович, яку Володимир Шаян вважав героїчно посвяченою, і з якою був знайомий тільки листовно.

Висловлюю щиро вдячність і шану достойному Старшому Проповіднику Мирославу Ситнику, Побратиму Зоряну та Посестрі Ларисі Мурович за надання архівних матеріалів, фотографій та листів про життєвий подвиг нашого мислителя Володимира Шаяна, які використані в цій статті з метою відновлення історичної справедливості. Слава Україні! Слава справжнім Лицарям України!

Галина Лозко. Доповідь на урочистому вечорі з нагоди 90-ліття з Дня народження Володимира Шаяна.

Цей матеріал друкувався скорочено в газеті «Незборима Нація» та в релігійнознавчому збірнику «Християнство і духовність» (К.: Знання, 1998). Тут подаємо повний авторський текст без скорочень.

ШКОЛА УКРАЇНСЬКОЇ РІДНОЇ ВІРИ

24 серпня 1998 року в приміщенні Українського Центру духовної культури розпочала свій четвертий навчальний рік Школа Української Рідної Віри. Засновниками й організаторами Школи є Національно-культурне товариство "Світовид" та Київська Громада Українських Язичників "Православ'я".

Школа розпочала свою роботу в 1995 році. Перші її заняття відбулися в приміщенні Товариства «Знання». Два останні роки Школа працювала при Центрі «Світовид», що був на масиві Відрадному. Сюди з усіх куточків України приїздили люди за правдивими знаннями про духовну культуру нашого народу. Саме тут було створено і перший в Україні, та мабуть і в цілому світі, Музей Велесової Книги. Все це плекалося самовідданою працею Галини Лозко (директора центру), яка збирала значну колекцію українознавчої літератури. Тут вчителі могли підготуватися до уроків, отримати кваліфіковану консультацію чи провести урок народознавства для учнів. Однак, через упередженість Жовтневої держадміністрації, Центр української культури «Світовид» був ліквідований.

Та цього року Школа Рідної Віри все-таки продовжує свою роботу. Керівник Школи - кандидат філософських наук, доцент, релігієзнавець Галина Лозко - відкрила заняття Школи вступною лекцією "Етнічна релігія на рубежі III тисячоліття". Розповідь про історію Рідної Віри, супроводжувана виконанням сучасних українських язичницьких пісень, справила гарне враження на слухачів.

Лекторій розрахований на рік. Навчальні курси передбачають вивчення: історії Рідної Віри українців, Богословства (теології) Рідної Віри, української звичаєвості й обрядовості. В 1998-99 навчальному році заплановані такі лекції й заняття: Володимир Шаян

- основоположник українського релігійного ренесансу (Вечір з нагоди 90-річчя з дня народження, відбувся 24 вересня); Жінка в релігії (дискусія - 26 жовтня); Велесова Книга - культова пам'ятка українського народу (26 листопада); Вивчаймо рідний обряд! (Коляда - 17 грудня); Коло Свароже - праукраїнський календар (28 січня 1999 р.); Біблія і Україна (дискусія - 25 лютого); Великдень Дажбожий в Україні (пишемо писанки - 11 березня); Обряди і таїнства Рідної Віри Українців (29 квітня); Етнічна релігія сьогодні: проблеми і перспективи (27 травня).

Лекції супроводжуються творчими вечорами: поезії, музики, української обрядової і сучасної патріотичної пісні. Після деяких лекцій заплановані дискусії, перегляд відеофільмів, обмін думками.

Заняття проводяться в актовій залі Українського Центру духовної культури (вул. Софіївська, 10), директор якого - Дмитро Єсипенко - люб'язно надає приміщення для вечорів і занять Школи. Початок занять о 18 годині.

Мета Школи Української Рідної Віри: знайомство українців з основами українського Богословства, виховання патріотів України - національно і релігійно свідомих українців, здатних витягнути нашу Батьківщину з лабет інтернаціональної асиміляції. Недаремно ж бо наші славні Предки у Велесовій Книзі нас застерегли: «Будете синами своїх Богів - і сила їхня перебуватиме з вами до кінця!»

Вогнедар Шапошник

СВЯЩЕННА СОБОТКА

Неподалік від Вроцлава знаходиться масив Сленжи - гори 718 м над рівнем моря у Польщі. То серце Сланьска. Це - колиска сленжан, від котрих виводить свою назву місцевість над річкою Одрою.

Історія Сленжи сягає раннього неоліту (4200 - 3500 років до н. ч.). Тут був культовий осередок західних слов'ян. Багато пам'яток язичницької віри і нині зберігаються в зібраннях Музею в Сobotці. Кілька тисячоліть тут діяла святиня культу Сонця, а поруч, на горі Радуні - святиня культу Місяця.

Збереглися культові статуї: Баба з рибою (на жаль, обезглавлена християнами), "мніх" (справжня назва невідома), Священна Ведмедиця з рівнобічним крижем на грудях, символом Сонця, голова від статуї Перуна, окремі камені з крижами, священні дуби та джерела, кургани, інші давні пам'ятки.

Надзвичайно хвилюючою була моя зустріч зі Священною Ведмедицею, яка нині стоїть на вершині гори. Їй близько двох з половиною тисяч років. Вона є супутницею Богині Рожаниці і опікункою родючих сил Природи, бо відомо, що сузір'я Великої й Малої Ведмедиць є символами Рожаниць.

Сліди жорстокої боротьби християн з Польською Рідною Вірою знаходимо й сьогодні: будівлі костелів, розп'яття, залишені тут в останні століття. Але й нині фанатички в чорних рясах ходять з хрестами в руках і розпинають священні дуби християнськими символами, як і тисячу років тому...

Та Рідна Віра Поляків оживає: саме тут, на Сленжі відбувається посвячення рідновірів, пострижини дітей за давніми слов'янськими обрядами. В Польщі діє громада "Об'єднання Рідної Віри", яку очолює Сташко Потшебовський. Приємно, що ідея Відродження слов'янських пракоренів втілюється в життя молодих поколінь - у громаді багато молоді. Видаються часописи "Лехія", "Одмроченне".

Висловлюю щире вдячність старійшині язичницького руху Антоні Вацку за переклад польською мовою моєї книжки "Рідна Віра Українська", а також директору видавництва "Топожел" Здзіславу Словінському за дружній прийом, цікаві зустрічі й відвідини святих місць Слов'янщини.

Галина ЛОЗКО

*Про Польську рідну віру читайте в 10 випуску "Сварога"
Фото Священної Ведмедиці див. на 3 ст. обкладинки.*

КОЛО СВАРОЖЕ І ЛУННИК

1999 - 2000

*****

* Зірочкою позначені Свята, дата яких щороку змінюється, тобто є рухомою: вони залежать від Великодня, фаз Сонця, Місяця і стану Природи. Всі інші свята є постійними.

- 9 березня - Сорочини, пташині свята
- * 14 березня - Вербиця
- * 17 березня - Весняне Новоліття 1999, Щедрий Вечір (перший весняний Молодик настане о 19.28 год. за всесв. час.)
- * 18 березня - Навський Великдень
- * 21 березня - Великдень Дажбожий
- 25 березня - Благовіщення
- 26 березня - Благовісник
- * 28 березня - Радуниця (Тризниця)
- * 14 квітня - Середа Права
- 22 квітня - Красна Гора, Велика Лада
- 23 квітня - Ярило, Лельник
- 2 травня - Жива, Солов'їний Великдень
- * 6 травня - Русалчин Великдень (четвер)
- * 3-9 травня - Русальний тиждень
- 15 червня - Видів День (Світовид Літній)
- * 21-22 червня - Купайло (Соботка)
- 14 липня - Стрибог
- 20 липня - Свято Перуна
- 27 липня - Чур, Паликопа
- 1 серпня - Медово - Маковий Спас
- 6 серпня - Яблучний Спас
- 16 серпня - Хлібний Спас
- 8-9 вересня - Рожаниці
- 14 вересня - Свято Вирію: Здвиження
- * 26 вересня - Світовид Осінній
- 1 жовтня - Покрова Матінки-Землі
- * 23 жовтня - Дідова субота (Зворожини)
- * 29 жовтня - Свято Мокоші (п'ятниця)
- 1 листопада - Свято Сварога (Плуга)
- 24 листопада - Свято Доли
- 30 листопада - Калита
- 6 грудня - Свято Велеса (Мороза)
- * 22 грудня - Різдво Коляди
- * 23 грудня - Свято Рода
- * 2 - 3 січня 2000 - Свято Дани (Водокрес)
- * 2 лютого 2000 - Громниця (Стрітєння)
- * 14-20 лютого 2000 - Колодій (Масляна)
- * 3 березня 2000 - Новоліття

Молодики 1999:

17 січня 1999 - 17.48 год.
16 лютого - 08.41 год.
17 березня - 20.50 год.
16 квітня - 07.24 год.
15 травня - 15.06 год.
13 червня - 22.04 год.
13 липня - 05.25 год.
11 серпня - 14.10 год.
10 вересня - 01.03 год.
09 жовтня - 14.35 год.
08 листопада - 05.54 год.
08 грудня - 00.33 год.

Повні 1999:

02 січня - 04.51 год.
31 січня - 18.08 год.
02 березня - 09.00 год.
01 квітня - 01.50 год.
30 квітня - 17.55 год.
30 травня - 09.41 год.
29 червня - 00.39 год.
28 липня - 14.26 год.
27 серпня - 02.50 год.
25 вересня - 13.53 год.
25 жовтня - 00.04 год.
23 листопада - 09.06 год.
22 грудня - 19.33 год.

Молодик, Молодик,
Тобі - на підпавня,
Мені - на здоров'я.
Молодик, Молодик,
Тобі - круті роги,
А мені - чорні брови.

Молодик і Повня подається за Київським часом.

12-місячні Кола Сварожі мають по 50-51-му тижню; 13-місячні - по 54-55 тижнів.

Літнє сонцестояння 1999 року 20-22 червня, тривалість дня 16 год. 27 хв.

Зимове сонцестояння 1999 року 20-24 грудня, тривалість дня 8 год.

Весняне рівнодення у Києві 18 березня, осіннє - 26 вересня: тривалість дня 12 год.

Місячне затемнення (півтіньове) - 31 січня о 16.38 год. за всесвітнім часом.

Сонячне затемнення в Києві (часткове) спостерігається 11 серпня з 9.47 до 12.23 год.

Не забудьте про захист очей!

Волхвиня Зореслава

*****

Помагай, Дажбоже і Коло Свароже!

830 років з часу зруйнування Аркони

Володимир ШАЯН

НАЙВИЩА СВЯТІСТЬ

(продовження; початок див. "Сварог" № 7,8 1998 р.)

СВІДОЦТВО ГЕРБОРДА

Нашим черговим документом буде: "Гербордус: Діялогу де віта Оттоніс єпископі Бамбергенсіс. Ед. Кепке-Пертз" — себто "Герборд: Розмова про життя Оттона, єпископа Бамбергенського". Герборд - це монах із монастиря у Міхельберзі, близько Бамбергу. Про його життя знаємо дуже мало, напевне лише те, що був хронографом монастиря подібно як його попередник Ебон. Його "Розмова" написана 1159 р., а його смерть датована 1168 р. Єпископ Бамберзький, якого життя описує Герборд, справував свій уряд в рр. 1103 -1139, отже, не був його сучасником. Герборд однак користувався матеріалами чи хроніками попередників, сучасників. Головним "подвигом" цього єпископа було знищення чотирьох святинь у місті Штетині над Одрою. Відрізану голову триголової статуї слов'янського Божества він вислав папі римському як свій трофей і доказ вірності. Статуя мала високу мистецьку вартість. Хоч у Ватікані зберігається безліч статуй старовинних грецько-римських Богів, та однак не думаю, що цей трофей по-варварськи відрізаної голови там зберігається. Його опис цієї події додає декілька цінних подробиць до відомого вже матеріалу попередніх свідчень. Саме історичне тло, подібне до інших авторів, залишаємо тут без обговорення, а наводимо в перекладі тільки ті місця, які відносяться до опису самих святинь.

Сам манускрипт монаха Герборда відкритий Гізебрехтом щойно в 1865 р., ще не повністю використаний у вивченні предмету.

Читаємо текст:

"Тіємо: Чому вони називали свої святині "континами".

Сефридус: Слов'янська мова в численних місцях наближена до латини, тому я думаю, що "континами" вони звуться від слова "контінере" (себто "заключати в собі").

32. В Штетинській державі були чотири контини, але одна із них, що була головною, була чудово і помистецьки збудована (мірабілі культу) і мала внутрі і

назовні скульптури, на стінах знамениті зображення людей, птахів і тварин, так вірно представлених у їх природній поставі, що міг би ти взяти їх за живих і віддихаючих, і мушу відмітити як дуже рідкісне явище, що краски образів іззовні святині, ані не блідли, ані не могли бути змиті дощем чи снігом. Такого було досягнуто вмілістю малярів.

До цієї будівлі приносили вони звичасм своїх прабадьків здобуті скарби і зброю ворогів, і що здобули вони в боротьбі на суші і на морі, на основі закону про десятину.

Були тут також золоті і срібні миси (кратерай), на яких їхні вельможі ворожили, і з яких їли й пили, та які зберігалися як святість, щоб їх виносити під час святочних днів. Також зберігали вони там для прикраси і на славу своїх Богів роги биків, покриті золотом і дорогим камінням, із яких вони пили, або вживали як труби. Також мечі й кинджали і багато дорогоцінностей, рідкісних і прекрасних, які вони, коли святиня була зруйнована, вирішили подарувати єпископові і священникам. Але він сказав: "Я зовсім не думаю, що ми повинні на вас збагачуватися, бо маємо подібні речі і ще кращі дома понад достатком. Поділіть їх радше між тими, кому вони належать для вашого вжитку із Божим благословенням". Тоді він покропив ці речі свяченою водою, зробив над ними знак хреста і приказав, щоб їх поділили між собою.

Але була там триголова статуя із трьома головами на одному тулубі, яку називали "Триглавом". Цю забрав сам, знищив її тулуб, а три разом сполучені голови забрав як трофеї зі собою і вислав відтак до Риму іменно, щоб апостольському панові і всього костела показати те, що він довершив серед народу, будуючи і винищуючи.

Три інші контини зазнавали меншої пошани і мали менше прикрас. Були там лавки і столи, вокруг побудовані, де вони відбували свої зібрання і наради. Туди вони збиралися чи то бенкетувати, чи забавлятися, чи полагоджувати поважні вирішення. В означені дні й години вони сходились до цих домів.

Крім того стояв там могутній дуб, а під ним пливло наймиліше джерело, про яке простолоддя вва-

жало, що в них перебуває Божество, шанували їх як святі й оточували великою пошаною.

Коли єпископ після розруйнування контин хотів зрубати також цього дуба, народ просив його, щоб він цього не робив. Вони впевняли, що на майбутнє вони не будуть відправляти в цьому місці ніяких релігійних обрядів, а тільки бувати там задля тіні й приємності. У тому немає ніякого гріха, та що вони воліли б врятувати це місце, ніж бути ним врятовані. Одержавши їх обіцянки, сказав єпископ: "Я успокоївся щодо дерева, але мусите припинити живі ворожіння вашої долі, бо християнам не вільно ворожити із лету птахів чи як інакше".

33. Іменно вони мали дивної величини коня, добре годованого, вороної краски і надзвичайно швидко. Його не запрягали цілий рік, і він був таким святом, що не стерпів би ніякого їздця, і мав одного із чотирьох священників як свого дбайливого опікуна".

Тут прощаємося із текстом, який далі подає докладний опис ворожіння із рухів серед списів священного коня, подібний в основі до тих, що ми їх стрічали в попередніх джерелах.

Ствердження.

Ми познайомилися з основними історичними джерелами для нашого дослідю. Ще залишилося декілька менше важливих, або значно пізніших як "Книтлінґасага" аж із XIV сторіччя. І вони вносять щось нове, що свідчить про те, що було більше оповідань чи джерел до цієї теми. Але в основному вони переповідають уже відомі нам події. Будемо ними користуватися вже в часі нашої аналізи, для доповнень чи додаткових висвітлень.

Отже, час на деякі ствердження, на які наш доказовий матеріал повністю дозволяє.

Перш за все відмітьмо важливу подробицю, яку чи то не доглянули, чи навмисне знехтували дослідники.

Святиня в Ретрі мала більше зображень, чи статуй старовинних Божеств. Під ними були вирізьблені написи, по латині "інскульптай". Дата біля 1000 року. Але ж святиня була старша, отже, доби сучасної Володимирові або й ранішої. На далекому північному заході знали досконало монументальну різьбу в дереві і письмо. Підкреслюю: І ПИСЬМО! Нічого дивного в цьому немає. Нічого дивного зокрема для мене. Різці до писання чи, вірніше, вирізування букви на корі стрічаємо в археологічних розкопках пограничних староукраїнських городів як "Родень". Споконвіку ішла торгівля з надбалтійським прибережжям та їх янтар був у старовині дорожчий від золота. Було б дивно, якби вони не знали письма. Але ще покутує в історіях деяких учених перестарілий образ примітивного і неграмотного "поганства", очевидно, без письма, яке мало б прибути перше тільки і разом із християнством. Багато документів і фактів свідчать проти такого наївного і примітивного уявлення, як ось наведено не вище свідоцтво, яке долучуємо до колекції.

Повинен би здивувати тих "істориків" також стан суспільності на цих далеких землях. Великі, добре укріплені городи із кількома або одною головною святинею. У городі Граці бачив Саксонець кількаповерхові будинки над вузькими вулицями. Пожежа могла б знищити ціле місто. Чуємо в інших описах про розвинене купецтво і широку торгівлю. Купці приїжджали до венецьких городів, були добре угощувані, ніколи ніхто не робив їм кривди. Торгували усім, головно рибою та продуктами землі. Виробляли широко всякі тканини, і ці тканини або "плаття" були також засобом сплачення, як гроші. Слово "платити" походить від "плаття" як римське "пекунія", або германське "фії"

від "худоби". Слово "Товар" означає ціну і предмет набуття пізніше.

А проте, що найбільше здивує і нас самих, це добре й високозорганізована теократія цих держав і народів.

Теократія — це система правління держави, у якій найвище місце і найважливішу роль відіграють священники чи жерці. Таку визначну чи вирішальну роль відігравали у певну добу державницького розвитку священники в усіх старовинних державах. Ми бачили яскраві приклади у Єгипті, Індії чи Месопотамії.

Значна частина воєнних здобутків чи здобичі іде до святині. Гербордус говорить виразно про старовинний "закон десятини". Цей старовинний закон примінив Володимир і до нової, чужим Богам збудованої Божниці.

Ворожіння у святині є національно-державним актом. Він вирішує про всі важливі справи. Авторитет священників стоїть там вище від княжої влади. Природа дивної сили інтуїції священників вимагає окремого розгляду. Зовнішні події, як рухи птахів чи коня, тільки пробуджували в них таємну силу їхнього відчуття.

Щобільше. Стрічаємо в державі Ругії дивний факт, що Святиня Свантевита має своє власне озброєне лицарство у вигляді трьохсот лицарів на добірних конях. Це неабияка сила у тих часах. Вони боролися на суходолі і на морі. Про боротьбу на морі говорить теж виразно Гербордус. Три сотні лицарів, крім святині, улаштовують свої власні походи, очевидно, разом із державно-князівськими, чи теж виправи. Уся їхня здобич належить тоді святині. Отже, це була форма організації збройно-мілітарної сили, яку бачимо пізніше в історії хрестоносців як ордени.

Ствердимо виразно для всієї історії, що таку форму організації, коли лицарі, присвячені святині, воюють у її обороні, а рівночасно їх лицарство є суспільною службою Священній Ідеї чи Справі, стрічаємо в державі Ругії вже в завершій формі. Звичайно, і в інших державах був обов'язок оцього служіння святині так, що священна десятина була загально-обов'язуючим законом у цілому слов'янському світі.

У постійній загрозі з боку Данії і Німеччини кінечність створення такої організації була самозрозумілою, а проте, творення такої форми суспільно-національного ладу залишиться духовним здобутком цього старовинного ладу на острові Ругії. Була там, як знаємо, головна і верховна святиня величезного засягу духовної влади на всі околиці держави. Її повагу засвідчує факт, що новонавернений данський князь складає їй величавий дарунок, за що єпископи домоглися його покарання смертю. Довідуємося теж із наведених джерел, що спроби завоювання Ругії були численні. Довідуємося теж, що хвилева перемога не давала ще панування над Ругією. Що лише після знищення святинь на цілому острові вдалося закріпачення Ругії.

Про організацію цього священного ордену на Ругії знаємо, на жаль, замало. Чи це були молоді мужі певного віку, які відбували цю службу до певного віку, чи, радше, це були лицарі, що присвячували ціле життя обороні святині і держави.

Очевидно, була теж добре зорганізована і устійнена ієрархія священників Свантевита із головним і найстаршим священником. Мусив, отже, бути їх вишкіл, отже — система навчання і теології. Виразно читаємо про їх молитви, обряди, благословення, а найважливіше — їх значення, таємне передвіщування, яке

в усіх старовинних культурах відіграло важливу роль. Отже, це не була народна віра самого тільки фольклору, — яку називали вороги "народною" або сільською, — по-латині "паганус" — від чого пішло оте згідливе слово "поганська віра", — але це була високо-зорована державна віра слов'янських держав перед християнською добою їх історії. Це так на далекій півночі. Якою ж величною мусила бути релігія премогутнього Києва.

В "Історії" Геродота стрічаємо опис міста Гелону, що існувало в часі походу Дарія на Скітію. Цей город мав округлу форму і був обведений високим дерев'яним валом. Були в ньому будинки і численні святині з дерева. Божественні статуї, яким молилися горожані Гелону, вважав Геродот "грецькими". Зокрема була там святиня "Діонісія" та відбувалося храмове свято що три роки. Після Богослужіння були там звичайні пирування й забави.

Покинений його мешканцями город був спалений Дарієм. Мешкали в ньому синьоокі жителі із руським волоссям. Давніше мали жити там також греки. Мешканці Гелону не були однак греками. Були окремим народом і говорили окремою мовою. Не воювали теж на боці Скітів проти Дарія.

Про город цей довідуємося від Геродота, що був він на схід від Танаїса, себто Дону. Але без археологічних доказів трудно ідентифікувати його місце на мапі. Слід думати, що був він теж недалеко від моря, коли були там колись греки, себто грецькі колоністи. А втім, це вже є міркування. Не наслідуюсь на ніяку ідентифікацію народу, що збудував у дерев'яній великій Святині Бога, якого окреслив Геродот як "Діонісія".

Для нас важить тільки ствердження так вчасного існування типу культури, яку далі стрічаємо в Україні і в досліджуваній Ругії. І там городи і святині з дерева і Божества, яких грецькі купці могли б із легкістю взяти за своїх рідних. А зокрема Божества із яким сполучувався культ їм відомий, як культ Діонісія. Це пир і забава після Богослужіння. Не знаємо тільки чи пили вони вино чи престаровинний "МЕД", відомий із праісторії мови як спільний цілій групі індоєвропейських мов і народів.

Знаємо також, що цього типу виразно староукраїнські городи оточували широким вінцем престаровинний Київ уздовж ріки Росі чи понад Сулою, як наприклад, Родень чи Воїнь, відомі із літописів та із археологічних розкопок.

Підкреслюю, що в цій праці не роблю ніяких висновків чи навіть спроби ідентифікації населення Гелону, що їх Геродот називає Будинами. Стверджую тільки подібність культового елементу святині з дерева та культу Божества із трирічним Празником того самого типу, що й у далекій Ругії. Стверджуємо тільки величезне просторне і часове розпросторення культури цього типу.

Не знаємо назви Божества із Гелону, бо ж Діонісій - це тільки грецька назва перенесена на Божество Гелону. Мусило однак бути якась споріднення в загальному культі. Але ж коли б навіть прийняти його ідентифікацію, як грецьке Божество Діонісія, то і тоді це тільки інша назва для окреслення Божества Духового Щастя, Натхнення, масової ейфорії, радості, щастя та навіть бурхливого радісного піднесення, вираженого екстатичного типу танцями.

Натхненне Щастя, як відчуття Життя, відчуте тут як важливий аспект Істоти Буття.

Згадаймо ще, що новіші дослідження вказують на глибоку старовинність городів і поселень над Сулою чи над Південним Богом. Прекрасної назви городи як "Воїнь" чи "Родень" побудовані на ще старшого типу поселеннях чи городах. Час і дати цих допішніх наверстувань нам невідомі.

Ще багато цікавого і нового вижидаємо від археологічних дослідів.

Ледве чи виявлять вони увесь багатий і глибокий зміст релігійних культів і віри нашої старовини. І вже без археології, а просто з історії України знаємо, що не може бути щасливою нація, яка відречеться свого Божества Натхненого Щастя і Святости як Істоти Буття.

Триста лицарів на добірних конях виявилися заслабою силою на сторожі Святости Національної Віри.

Я навіть Геродота для ствердження єдиної обставини, а саме, що той тип культури, який він стверджує в Гелоні на Придніпров'ї, хоч безсумнівно підлягав розвиткові і змінам продовж тисячоліття, все ж таки навіть після півтора тисячоліття виказує такі прикмети, які вказують на їх генетичне споріднення.

Ще яскравішим прикладом генетичного споріднення культур просторів, про які мова, є ще такий культовий елемент, який ми ствердили в наших головних джерелах а саме: численні роги звірят, про які згадують усі наведені автори. Роги служили перш за все, як архаїчна ритуальна чаша в руках Богів чи померлих, що ішли до неба. Ми бачили, що ці роги, роги биків зокрема, були різьблені і мистецьки прикрашені. Гербордус пише теж найвиразніше, що ці прикраси були із золота і дорогого каміння. Отже, такі золочені роги характеризують жертвних биків, що їх роги золотили чи то перед, чи після жертви. Маємо про це свідчення не тільки в самого Гомера, добре відомі, але і в самих археологічних розкопках і то на багато старших від самого Гомера. Маю на увазі славного бика із Мікени чи, радше, його голову із суцільного золота із наголошеними золотими рогами і найвиразнішим символом сонця у виді розети на його чолі. Ніхто із учених не має сумніву, що це предмет культу. Культура мікенська і кританська довгий час вважалися передгрецькою і називалися так званою середземноморською культурою невідомого народу чи народів. Сьогодні немає в науці сумніву, що це була старогеленська культура. Не має сумніву після кілька разів вже згаданого мною відчитання написів із Крити т. зв. письма лінарного стилю "Б". Але ж ця культура датована. Отже, золотили роги жертвним бикам не тільки за часів Гомера, себто приблизно тисячу років до нашої ери, але за часів мікенсько-кританської культури із третього і другого століття до нашої ери. Речі надто відомі, щоб забирати місце наведеннями чи доказами. А втім подібні роги можна оглядати в численних музеях, у першому із краю у Британському в Лондоні. І знову неможливо припустити, що ця культура мандрувала із Ругії до Крети, але, що вона мала спільний осередок протоіндоєвропейської чи пізнішої вже спеціалізованої культури. В кожній із них стрічаємо ту саму старовинну жертву і культ. Знову ж не доводиться цитувати предчисленних місць із Ригведи, як теж наведено, що могутнього звучання назвою "Бугая" називали самих Богів. В описуваних в наших джерелах святинях місце бика зайняв кінь, але в ритуалі жертви існував далі бик як предмет великої жертви. Звідси роги биків і звірят у наших святинях. Розгалужені роги диких звірят, зокрема оленів, служили теж для скріплення чи прикраси самих

основ дерев'яної будови святині. Явище теж відоме в новіших дослідях археології України.

Прямуємо очевидно до доказу релігійно-звичаєвої і культурної єдності цілого первісного слов'янського розселення. Різниця, які витворилися згодом, і які можемо прослідити навіть на прикладах декількох описаних святинь, творилися в локальних культурах, однак зовсім виразно на спільній основі.

Врешті, нас не повинна здивувати сама будова святині в Арконі. Це виразна купола на квадраті. Але ж це основний елемент усього пізнішого церковно-народного будівництва в історичних часах. Замість однієї куполи стрінемо щораз більше ускладнену систему цих купол або бань, аж до їх многогранного багатства в улюбленому стилі козацьких церков із численними банями. Розвиткові пізнішої архітектури із її дерев'яних правозорів надто багато місця і томів своїх прекрасних праць присвятив Стржиговскі, щоб доказувати цю відому істину. Отже, в культурі Русії стрічаємо класичний приклад такого пратику святині із куполою на квадраті і подвійною святинею всередині із "святая святых", де містилася статуя Божества. Інші святині в Штетині служили рівночасно як святиня громади для нарад чи спільної святочної трапези чи пирівання.

У всіх наведених описах стрічаємо подив для різьбярського мистецтва і технічної малярської вмілості, як теж багатства зовнішніх і внутрішніх прикрас. Це знову елемент добре відомий нашому народному будівництві по селах. Стржиговскі вважає такі будови з дерева куди ціннішими саме з мистецького боку ніж будови з каменя. Будова з каменя була смертю для народного мистецтва та причиною зануку його самородної геніальності у дерев'яному будівництві. Грецькі будови з каменя були спочатку перекладом зорів із дерева на камінь. Старий дерев'яний стовп заступила дерев'яна колумна, яка далі розвинулася до розмірів монументальної грецької архітектури. Цей процес занидіння народного генія в будівництві, коли воно переходить на камінь, дається виразно прослідити в українських селах нашого століття. Коли, йдучи за покликом моди чи західних церков, села проявили "амбіцію" мати муровані церкви, тоді голі, порожні і бідні стіни, покриті вапном заступили складність архітектоніки і всю красу різьби народного стилю. Ці прекрасні святині нищили варвари із Заходу, а затриманий і розвинений народній стиль пізніших християнських церков винищує сьогодні більшовицький варвар під протести деяких самих комуністів ("Собор" — Гончара). Як засвідчують наші джерела, всі ці святині були спалені християнами.

Тут доводиться відмітити чи не найсмійніший і найбільше жалюгідний елемент християнської пропаганди. Отже, пише Саксонець байочку, як із палаючої святині вискочив сам Чорт у подобі звіряти і щез на очах всіх. Якщо цей Чорт мав таку силу, щоб щезати, коли йому треба, то чому ж він не щез у святині, себто у своїй святині Чорта. А вибіг на двір, щоб показатися і потвердити тріумф... християнської пропаганди: от, дивіться: був там сам Чорт і його прогнали. Зовсім незрозуміле, чому він боявся вогню, що його так припекли вогнем. Вогнем і мечем нищили християни не Чорта, але високу і мудру старовинну віру та цілі народи, які винищували чи уярмлювали разом із прогнанням оцього Чорта. Пишемо його з великої букви, бо це ж мала б бути теж метафізична істаота.

Очевидно, існували школи і традиція цього високого мистецтва будови святинь, які викликали високий подив тих варварів, які ці святині дощенту розруйнували. Існували теж школи теології для стилю символічного зображення Божества, як наприклад, Чотириголового чи Триголового в Арконі і Штетині. Християнські зображення Христа в пізніших століттях як Триобличного носить, на мою думку, відбитку цієї старої школи. Самою ж концепцією Триєдності зможемо займатися аж у заавансовій стадії дослідів цієї теми, а саме теми старовинних дохристиянських релігійних і містично-метафізичних концепцій Троїстості. Тут відмічаємо тільки наявність доказового матеріалу в нашій святині у Штетині. Сюди належить теж питання чи можливо зберігся отой "трофей", що його вислав єпископ Оттон папі римському.

Бачимо теж в нашому джерелі картину одного з обрядів, а саме річного всенародного Празника чи свята в день закінчення плодозборів. (Чи не з початком серпня, на закінчення старовинного літа).

Свято всенародне. Триває цілий день. Головна жертва - це величезного розміру коловай, що його споживає ціла громада, як символ і дійсність її релігійно-національної спільноти, як її всенародне причастя. Я звернув вже у вступі увагу на те, що одну із складових частин цього Богослужіння бачимо збережену і зображену в народних обрядах України. Це побажання, щоб коловай був на другий рік ще більший, а разом із тим сам плодозбір і добростан цілого народу чи роду. Це один із численних доказів факту релігійної спільноти на терені цілого поселення братніх слов'янських племен і народів. Ця спільнота, як я згадав, не була обов'язково єдиноформна чи устійнена згори, але вона впливала із традиційної спільноти.

ЮМНА І КИЇВ В АДАМА БРЕМЕНСЬКОГО

У перегляді наших джерел не можемо поминути Адама Бременського. Джерело добре відоме в історіографії, щоб спинятися над його обговоренням. Численні вістки про слов'янські народи, переліки їх назв, пов'язані із згадками про них чи описами, вимагали б чимало праці. У нашу студію не внесе це джерело нічого істотно нового, хоч воно й найстарше. Але ж воно і важливе. Стрінемо в ньому характеристику народу, які визнавали своїм Божеством Свантевита - Сварожича - Радогоста. Знайдемо при нагоді цікаву для наших читачів згадку про Київ. Наведемо, отже, декілька фрагментів із другої книги його "Геста Гамбургенсіс Екклесіє".

Невідомі нам дати із життєпису Адама Бременського, але відомо що його "Геста" написані напевно перед 1076 роком.

У цій книзі Адам Бременський дає перелік назв слов'янських племен між Лабою і Одрою. Між цими племенами найпотужніші є Ретарії.

"Іхне місто, відома в цілому світі Ретра, є осідком ідопоклонства, де збудовано велику святиню демонам, із яких найважніший є Редігаст. Його статуя із золота, його приміщення з пурпура. Саме місто має дев'ять брам, і є окружене глибоким озером, через яке веде дерев'яний міст, і вільно по ньому проходити тільки жертвоприносцям або бажаним почути пророчню...

... до тої святині веде із города Гамбурга подорож чотирнадцяти днів...

19. Поза лютіцями (себто лютічачами — прим. В. Ш.), яких зовуть теж іншим іменем "вільців" стрічає нас ріка Оддара, найбагатша ріка Склявонії. На її березі, де вона вливається у Скитські Води (себто Балтійське Море — прим. В. Ш.) являється вельмишанований город Юмна, дуже бажане місце відвідин для варварів і греків, які мешкають довкруги. Тому, що на славу цього городу розказують великі і майже неймовірні речі, я вважаю цікавим уставити тут дещо, що заслуговує на відмічення. Це є справді найбільший з усіх городів, які є в Європі. Живуть там Скляви й інші народи, греки і варвари. Навіть саксонцям, які приходять вільно тут мешкати на рівних правах із іншими, звичайно тільки так, що вони під час свого побуту не виявляють прилюдно свого християнства (себто не відправляють прилюдно своїх Богослужінь — прим. В. Ш.). Бо всі є тут у заблуді поганського ідолопоклонства. Але зрештою, що відноситься до звичаїв і гостинності, то не можна знайти другого народу, який був би більше гідний пошани і готовий до гостинності. Це місто, яке є багате всіма товарами народів Півночі, має теж усі можливі приємності і рідкісні розваги...

... від Юмни, їдучи кораблями, можна причалити за 14 днів до Острогарду в Русі, столицею якої є Хіве (себто Київ — прим. В. Ш.), що є суперником скипетру Константинополя, одна із найвеличніших гордоців Греції".

Стільки наведень. Не будемо розплутувати безнадійно заплутаної термінології Адама Бременського. Я навів це місце головню для характеристики населення городів Ретри і Юмни.

Де ж сьогодні цей найбільший в Європі город Юмна, що був там, де ріка Оддара, себто сьогодні Одра, впадає у "Скитські Води" — Скитські Води в II-тому столітті!!! Що ж це за Скити, що в одинадцятому столітті їхніми водами було Балтійське море!!! І що ж це за "греки", що були поганськими ідолопоклонниками в одинадцятому столітті і жили в Києві, а цей Київ був суперником для скипетра Царгороду, теж грецького, і цей Київ був однією із найвеличніших гордоців... тієї ж Греції. Он яка мішанина назв, але із неї яке виразно прозирає слава і могутність Києва.

Мішали нас греки із скитами і всі землі на північ від берегів Синього Моря — Руського Моря, називали "Скитією". Називали "скитами" ще Лев Диякон воїнів Святослава та й усю тодішню Русь, хоч знав він назву "гой Рос", як я це доказав у моїх працях про Святослава. Отже, ще й північні води старої Русі звалися Скитськими. А тут ще й на додаток помішання — Адам Бременський виразно мішає нас із греками, хоч було, що жили й греки у славному Києві.

Як я згадав, не будемо всіх тих помішань розплутувати. Поза тими подробицями чи важливими справами залишиться важливе для нашої студії ствердження про надзвичайну гостинність громадян города Юмни.

Залишиться теж важливе ствердження про славу великого Києва, який у той уже час уважали далекі народи в Західній Європі городом із казки, що був суперником для скипетра Царгороду. Славним київським купцям оплачувалася довга їзда лодіями аж на острів Волинь, щоб торгувати багатством Києва і багатством усіх північних народів. Були для тих купців усякі розваги в Юмні і в... Царгороді цілі квартали, бо такі привілеї виборювали від гордої Візантії Олег, Ігор, Святослав, Володимир.

Де ж сьогодні цей город Юмна? І де була Ретра?

Де була Святиня із золотою статуєю Радогоста?

Почуємо від одного "знавця", який має марку поважного вченого, що це все байка й вигадка, що іншого і ніде такого не було, а Радогоста цей "учений" — як сам скаже — "викинув на сміття".

Цим ученим, що таке писав, був А. Брюкнер, польський учений, а писав він таке у своїй праці п. з. "Мітологія слов'янська", виданій у 1918 році.

Трохи поспішився Брюкнер із своїми нищівними "науково-скептичними" висновками. Треба було заждати декілька років на... розкопки Шухгардта, уже згадуваного в нашій праці.

Шухгардт відкрив, що город Ретра, інакше Радогост, був оточений подвійним валом, зовнішнім і внутрішнім. Внутрішній вал мав три брами із високими вежами укріплень, які немов три великі "зуби" виставали над оборонними валами: звідси назва "урбс трикорніс", як у тексті, який треба так само перекласти. Город Тризубий — бож знав Гельгольд латину настільки добре, щоб відрізнити трикутник від трьох зубів високих веж, характеристичних для вигляду цього городу. Шухгардт, одушевлений величністю заложення будови, назвав цей город Партеноном Півночі. І навіть було йому аж дивно, що цей Партенон Півночі збудували... слов'яни.

Дивно і нашому Адамові Бременському, що ці слов'яни вгощали у своєму городі на рівних правах також... саксонців. Дивно, аж дивно.

Вони були такої доброї вдачі і такі гостинні. Одною із назв їхнє Божество називалося РАДОГОСТ. Тут не треба... протоіндосвропейського, щоб пояснити українцеві цю назву Божества. Радогост, чи Радогощ, це очевидно одна із назв, означає прикмету їх Бога Святости. Він Радий Гостям. Це було теж заповіддю цілого города. Назвою Божества і назвою города, ось так як Атени. Чому ж викидати цю назву на смітник, коли вона навіть тільки в одному городі була відома. Але чи в одному городі. Його справжньої назви чужинець не почув. Бож і написаний під статуєю напис "Сварожич" був тільки "патронімікон" себто назвою по батькові. Насправді всі ці три назви, — це зовсім ясне — відносяться до одного того самого Божества — Свантєвита — Сина Сварога — із численними іншими означеннями у гимнах і в молитвах.

Де ж шукати сьогодні цих городів... знищених ревними германцями, визнавцями християнізму, громадянами Священної Римської Держави Німецького Народу, як звалася Німеччина Оттонів чи Гайнріхів. Розуміємо, чому дивувався Адам Бременський цій гостинності громадян Юмни. Бож за цю гостинність вони відплатили їм цілковитим і повним знищенням. Щоправда, і інші слов'янські "браття" у сателітній службі цієї "Святої Німеччини" прикладали руку до цього знищення. Злочинну братовбивчу руку. Дивні є шляхи й закони історії.

АРКОНА

"Піднесенонадхненний вид дає нам схід сонця над Арконою. Сонце, що виринає з моря, освічує багровим світлом перше тільки саму Аркону і круговид, тоді коли цілий острів поринає ще в темені. Аж після декількох хвилин стає ясність на цілій Руїї з її надбережжям".

Не маючи змоги хочби оглянути цей священний прагород, який є сьогодні під владою сателітної Німеччини, я сягнув у своїй ностальгії до старих туристичних провідників із двадцяти років цього століття,

щоб довідатися дещо про красвид та назви місцевостей в Арконі та в цілій Ругії. Мої розшуки були нагороджені, бо ось у виданні "Грібенс Райзефірер, Банд 65. Руген, 1920 - 21. Берлін", знайшов я на сторінці 121 угорі наведене в перекладі ствердження.

Опис сходу сонця пояснив мені важливе питання. Чому саме це місце вибрали натхненні волхви для величної святині. Сходяче сонце вирізняє це місце своїм світанковим благословенням. Навіть на безвірних туристів воно робить потрясаюче і величне враження, визначене в німецькій мові як: "дас Ергабене". Почування добре відоме в музиці Шуберта.

Город Аркона був розташований на високогір'ї піднесеному на 50 метрів над морем, над стрімкими і драматичними скелями він панував над цілим островом. Ця частина острова Ругії зветься ще й сьогодні ВІТТОВ.

Сьогодні, чи в 1920 році, височіла там морська ліхтарня, яка розсівала могутнє світло у групах білих вогненних блискавиць, у групах по три.

Найближча залюднена місцевість це (в 1920 році) "велике село" із 600 мешканцями, що зветься Альтенкірхен — себто Стара церква. Провідник заповідає гордо, що є там навіть пошта, лікар і аптека. Але є там і атракція для туристів. Читаємо:

"У передсінку церкви знаходиться вмурована статуя Божища (Гетенбільд), дуже правдоподібно Свантевита, яка характеризується рогом в руці. Щоб її оглянути треба зголоситися у кантора (себто дяка)". Ст. 119.

Дивна річ, не читав я нічого про цю статую в науковій літературі предмету. Треба було аж цього випадкового провідника для туристів. Звичайно це не статуя із Святині Аркони, яку порубали на шматки і спалили данські варвари за свідченням Саксонця Письменного. Що ж це за статуя? Одна із численних, що залишилися на острові. Чи справді це Свантевит? Знаємо, що не тільки ріг у руці, але перш за все чотириголовість була його характеристикою. Може це тільки один із нагробних каменів, один із тих, що їх наводить Шухгардт. Не зображує він Бога, але ругіанця, що йде до небес Свантевита із рогом у руці. А в тім не знаємо, не оглянувши статуї. Наводимо це місце для відмічення, що там досьгодні збереглася пам'ять про Свантевита, та що слава цієї святині по сьогодні лунає у пам'яті остров'ян, і ліберальний дяк у церкві Альтенкірхен показував цікавим туристам якусь статую, вмуровану як статую Свантевита.

Але ствердження про драматичне світло сонця при вході над святинею придасться нам для... етимології слова Аркона, до розгляду якої бажаю перейти у цьому розділі.

Дотеперішні спроби пояснення вважаю незадовільними і своїм звичаєм, замість довгих дискусій із авторами, перейду прямо до розгляду:

Уважаю це слово похідним від праслов'янського кореня "рек", відомого у численних формах як "рекшти".

Але у нашому слові "АРКОНА" він виступає у своїй міцнішій формі "АРК". Ця форма кореня напевно старша, не збереглася в текстах із виїмком одного єдиного тексту "Слова про похід Ігоря".

А саме стрічаємо там форму "АРКУЧИ" себто "АРК-учи".

Отже хоч єдиний раз, але маємо цю форму потверджену у тексті, достойному і старовинному. Усі пам'ятаємо це місце. Стрічаємо його аж чотири рази у "Слові" у зовсім подібних фразах. Ярославна вихо-

дить на вежу в Путивлі, молиться до Сонця, до Вітру, до Дніпра, як до Божеств, які визнавала, АРКУЧИ, себто рекучи.

"ЯРОСЛАВНА РАНО ПЛАЧЕТЬ... АРКУЧИ"... Три рази і: "ІСПЛАКАША СЯ ЖЕНЫ РУСЬСЬКІЙ АРКУЧИ..."

Автор "Слова" вживає різних форм від "рек-шти" себто від кореня "РЕК", але ця єдина в нього від кореня "АРК" — "АРК-учи".

Від цієї форми АРК — як потвердженої — легко вже вивести словозначення "АРКОНА" за зразком інших українських слів як от — запона — себто "за-ПОНА", або "заслона" від "за-СТЛО-на", або хочби "оборона" від "о-БОРО-на" і т. п. Теж саме в інших слов'янських мовах. Отже, це старовинні суфікси і старовинне словоутворення із наявністю апофонії в деяких випадках (як СТЕЛ, СТЛ, СТЛО).

Отже, "АРКОНА" вслід за тим це місце — саме святиня — де "речеться" доля людини, де речеться Слово Боже, гімни, жертвні молитви і благословення. З національно-державного боку найважливішою була тут "пророчня" — себто попереднє "речення" саме пророчення — пророчня. Слово — "про-РОЧ-ення" так само походить від кореня "РЕК" як його апофонічна відміна доконаного виду як у словах "ви-РОК" — "ви-РОЧ-ня".

Отже, АРКОНА має те саме значення, що латинське слово "оракулум", себто пророче предвиджування і передсказування (віщування) авгурами і гаруспексами, чи жрекинями, як у Дельфах. До цих святинь їздили здалека або довго мандрували, хто прагнув наперед збагнути свою долю.

Але слово Аркона не звужене до самої тільки вірочні, воно обіймає собою всі інші дієства святині, пов'язані із торжественним "реченням" — "роком".

Саме Аркона, як уже знаємо із наших джерел, була славна як осередок релігійного авторитету, а рівночасно як вірочня. Це все обняте одним іменем АРКОНА. Але власне ми ще не обняли усе із цього словозначення. Дотеперішнє пояснення знайдемо ще тільки поверховим. І саме тут доводиться сягнути глибше в аналізі так форми, як і значення цього слова.

Отже, вернімося до розгляду самої форми "АРКУЧИ" у "Слові". Ця форма кореня зникла в усіх слов'янських мовах, а збереглася тільки у "Слові". Висновок — це дуже архаїчна форма, архаїчна вже і для автора "Слова". Він уживає її замість пізнішої форми "РЬКУЧИ" чи "РЕКУЧИ". Чому?... Ця форма звучить поетично, святочно, навіть літургійно. Було уживане в поемах Бояна чи надовго перед ним у поемах лицарського чи народного епосу, і то дуже часто для наведення чужої мови, попередженої стереотиповою чи традиційною формою уведення чужої мови. Зовсім так, як це робить Гомер, коли наводить мову своїх героїв. Має він для цього декілька зворотів, як: "Віповідаючи, мовив тоді Одісей велемудрий" і т. п.

І саме тому, що це була часто уживана і добре відома старовинна формула наведення промови, саме тому вона як архаїчна прикраса була ужита в тих місцях, де мова про торжественну молитву чи голосіння "жон руських".

Висновок: Можемо прийняти як доказане, що ця форма є не тільки архаїчна, але насправді старовинна. Маємо, отже, обов'язок сягнути до старших значень цієї форми чи самого кореня в його поширеній формі "АРК".

Отож сягнемо тут нашим звичаєм до санскриту. Цей крок зовсім виправданий саме старовинністю цієї

форми і також фактом, що вона ужита у вищому степені "гуна". Саме в тій формі стрінемо її у санскриті.

Її звучання як "АРК" і "АРЧ" уже нас зовсім не здивує. Це палатальна і гортанна форма приголосної "К" і "Ч" і їх заміність перед м'якою голосною "Е" стрічаємо як тверде правило у слов'янських мовах, отже — рек-ти, але рече, отже — "рок", але "реч-ення". Отже — АРКОНА.

Степенування рек — арк — указує виразно, що маємо тут до діла із первісною голосною "РИ" — "РУ", себто сонантичним "Р". Саме таке сонантичне "Р" — у звучаннях між "РИ" і "РУ" дає зовсім правильно вищий ступінь "АР".

Отже, для кореня (санскр.) "РИЧ" — "РУЧ" також "РИК" — "РУК" маємо вищий ступінь — "АРЧ" і "АРК". Нас не здивує, що знайдемо там слово "АРКА". Що ж означає цей корінь? Нарешті маємо право сягнути до словників і текстів.

І тут же нас велике здивування, бо це слово має два основні значення, уживані разом як одне нерозривне:

"СВІТИТИ, БЛЕСТИТИ, ХВАЛИТИ, СЛАВИТИ, ВЕЛИЧАТИ як у гимнах і молитвах". Отже торжественне слово, торжественна промова, ГОЛОСИТИ СЛАВУ, СЛAVOCЛОВИТИ, але в санскриті тут підкреслений світловий елемент цього слова, отже щось в роді, "с'яво-славити" чи "світло-славити" як одне нерозривне поняття ширшого як у нас семантичного навантаження, але напевно дійсного у часах індоєвропейської спільноти. Існує у санскриті група коренів, як "руч" і інші, про які згодом, пов'язаних чи прямо виражаючих сяння, блиск, світло, світлість тощо.

Пригадаймо собі, що від того самого кореня "РИК" — "РУК" походить преславне слово "РИГВЕДА" ("г" постає тут через асиміляцію), яке означає ЗНАННЯ СВІТЛИХ ГИМНІВ, себто торжественних звернень у святочному і жертвовному слові до Богів. Це Світло - СЛОВО до СВІТЛИСТИХ, себто до Богів.

Отже, наш корінь "АРК" уже в самій своїй основі мав оцей ритуальний відтінок чи саме значення як обрядово-релігійне світло-словлення.

Елемент світла, слова як світла, був виразно і нерозривно пов'язаний із самим основним його значенням.

Отже АРКОНА — святиня, це місце, де виголошується торжественним і світлим словом, саме світло-словленням, звернення до СВАНТЕВИТА.

Драматичний і сильно діючий на почування схід сонця скріплював і визначував силу цього місця саме як світлосвященного. Саме під час сходу сонця приносили дуже часто жертви і виголошували гімни наші прапредки. АРКОНА це СВІТЛА СВЯТИНЯ. Квод ерат демонстрандум.

Що й треба було доказати. Вище я згадав уже, що від цього ж кореня АРК маємо в санскриті словоутворення "АРКА", яке послужить додатковим доказом для нашої етимології. Це слово значить: "Промінь, Блискавиця, Сонце, Вогонь, а рівночасно — Гімн, Преславна Пісня і Релігійний Обряд. Значення "Сонце" слід, на мою думку, уважати переносним і похідним, подібно як і дальше значення "ІНДРА" — Бог Блискавиці. Одне із таких переносних значень було б незрозуміле для сьогодиншнього читача.

Але ж усі ці значення, отже — Світло, С'яво, Блискавиці, Вогонь, Сонце, — Релігійні Обряди, Славлення, Гімни, Світлославлення, — це все разом обіймає дійство нашої Святині в одному слові "АРКОНА".

Звучання його могутнє і натхненне із численними емоційними і значеновими пов'язаннями.

"Аркона" — це велике і священне слово, гідне найвищої святині і осідку найвищого Волхва із цілим релігійним орденом, відомих нам "трьох соток лицарів на добірних конях".

Тепер, коли етимологію цього слова можна вважати доказаною, вернемо до появи цього кореня у вигляді "арк — аркучи" у "Слові про похід Ігоря".

З обуренням стверджую, що деякі сучасні учені пробують поправляти текст "Слова", даючи т. зв. "зреструктурований текст". Такий реконструкції підлягає теж для цих нещасних учених також слово "аркучи", яке вони самовільно і всупереч правилам текстології змінюють на "р'кучи". Отже, форма "аркучи" нібито є "помилкою" чи "деформацією" тексту "Слова", яку слід "направити". Я навмисне навів повністю всі чотири місця, в яких це слово наведене. Отже, треба було б прийняти, що всі переписувачі "Слова" помилилися аж в чотирьох місцях. Отже, — і автори першого видання, і переписувач тексту для Катерини чи давніші переписувачі тексту. Аж чотири рази і в зовсім подібному тексті. Наявна нісенітниця припускати помилку аж у чотирьох місцях. Деформацією чи помилкою вважали це місце учені тому, що цієї форми як незвичної для них вони не розуміли. Отже, "реконструктори" просто не знали елементів порівняльної лінгвістики і не потрудилися перестудіювати цю форму в її світлі. Вони й зовсім не шукали ані не підозрівали існування таких старовинних форм у старо-українському тексті, і отже, у висліді, так грубо фальшується текст "Слова", рівночасно позбавляючи його однієї із найцінніших його прикрас, його старовинного архаїзму, який крім того є одним із зайвих уже сьогодні доказів автентичності самого "Слова". Бож порівняльне мовознавство не було відоме ані в 15, ані в 16-ім столітті, ані за часів Мусин-Пушкіна, ані не знав його переписувач манускрипту для Катерини, який невідомий досьогодні. Всі вони, ані ніхто із них не міг "видумати" такої архаїчної і, як доказано мною, автентичної форми від кореня "рек", який у формі "арк" уже загинув у старо-українській мові доби автора "Слова". Воно було для цього автора риторичним місцем давнього вже тоді наведення, але зрозуміле ще для слухачів і читачів.

Але ж французький учений Мазон витратив грубе томище своєї сумної слави праці, щоб "доказати", що "Слово" це фальшивка, — що це просто "семинарійна вправа" якогось плагіатора "Задонщини".

Звичайно, можна ученому помилятися, але ж джерело помилки в наявній тенденційності приниження цього архитвору старо-української літератури. Можна й вибачити помилку, коли автор її перед смертю відкликав.

Отже, слово "Аркона" від тієї самої форми кореня "арк", що й старо-українське слово "аркучи" у старо-українському тексті. Але ми відкрили цілі призабуті і потоплені поклади значень цього слова як от: Світло, Блискавиця, Громо-ясність і Громо-гуркіт, Сонце, Вогонь, які то словозначення були натхненим підкладом для величного слова: Світло — Слава — Слово, і — Святиня Світлослова, — благословення світлом Сходячого Сонця. (Далі буде)

ВЕЛЕСОВА КНИГА

Святе Письмо українців

Дерев'яні книги... Кому з нас не перехоплювало подих при думці, що можемо коли-небудь почитати дерев'яну книгу! Хоча нині вже й не кожна сучасна людина здатна збагнути зв'язок отого древнього (*стародавнього*) з дерев'яним (зробленим із дерева). Насправді ж дерево, древо, древній – слова одного кореня. А коріння наше таке глибоке, що досягнути його сьогодні може далеко не кожен, а дехто вважає, що це й не обов'язково... Та чи справді це так?

Ось уже близько тисячі років нам, українцям, нав'язують думку про те, що нібито наші Пращури не мали писемності аж до 10 століття і тільки християнство принесло нам письмо, книги й культуру загалом. Однак безліч очевидних фактів постійно живлять уяву мислячих українців, не дають повірити цим ідеологічним вигадкам. От, приміром, хоча б те, що археологи знаходять багато знарядь для письма – різного роду загострених паличок – писачків (з кістки, металу, дерева). Як же могло бути, що знаряддя письма знаходять, а самого письма нема? Писали на дереві, шкірі, бересті. Учні вчилися писати на навощених дошках. Напис можна було легко зчистити й зробити інший. Все це матеріали, які погано зберігаються. Проте є і деякі збережені написи, приміром, на глиняних горщиках. Такі зразки маємо з доби Трипільля; їх досліджували Валентин Даниленко і Микола Суслопаров ¹.

Скіфи писали літерами, подібними до грецьких. І в цьому нема нічого дивного, бо й давні греки, і скіфи були нащадками племен усатівської археологічної культури (мідний вік трипільської доби: Північно-Західне Причорномор'я, межиріччя Пруту, Дністра та Південного Бога). Про це маємо писемні свідчення стародавніх авторів. Так, іранський письменник Марваруді вказує, що навіть у хозар є письмо, що походить від руського, і що воно схоже на грецьке. Відомі також і сарматські знаки, які більше схожі на, так звану, "глаголицю". Тож не будемо далі заглиблюватись в історію писемності, бо це окрема тема, яка ще потребує правдивого висвітлення ².

Цей невеличкий вступ нам потрібен для того, щоб показати, що Велесова Книга не вигулькнула знезацька як щось нереальне. Ні, вона була законотвірним явищем у довгому ланцюгу розвитку нашої писемності. Так само закономірною була й спроба записати давні релігійні тексти, які довгий час існували в усній формі. Поки народів не загрожувала чужа ідеологія у вигляді чужої віри в чужих богів, доти не було й потреби в записуванні свого віровчення. Так було в Індії та Японії з язичницькими текстами, які почали записувати, коли виникла загроза насадження народам штучної релігії буддизму. Так було й у наших Предків: віра передава-

лась з уст в уста, від дідів-прадідів до синів-онуків. З іншого погляду, усна традиція була, певною мірою, й захистом своєї віри від чужинців, бо її передавали тільки своїм. Коли ж загроза втрати власної віри постала з усією своєю очевидністю і жорстокістю, Волхви мусили знехтувати загрозою прочитання текстів чужинцями, заради вищої мети – збереження цих текстів до кращих часів для своїх, бодай, віддалених нащадків. Такі часи настали нині.

Дошки з давніми письменами були знайдені в маєтку Великий Бурлюк на Харківщині, вірогідно, в 1919 році під час громадянської війни полковником білої армії Алі (Федором Артуровичем) Ізенбеком, який вивіз їх до Брюсселю. Там у 1925 році з дошками познайомився письменник-емігрант (за походженням українець) Юрій Миролюбов ³, який кільканадцять років займався очищенням, копіюванням і прочитанням текстів. Багато літер було стерто, частина дощок розбита чи пошкоджена часом. Оскільки фото виходило нечітко, він був змушений переписувати тексти вручну. Про дослідження Велесової Книги та її публікації вже існує чимало літератури в Україні ⁴. Перші переклади її були недосконалі, бо робилися, переважно, шанувальниками старовини, які не мали лінгвістичної освіти. Професор Володимир Шаян не встиг зробити повного перекладу, але він поклав початок наукового вивчення Велесової Книги і зробив переклад кількох дощечок ⁵. В Україні переклад Велесової Книги сучасною українською мовою здійснив Борис Яценко – мовознавець з Ужгорода ⁶. Але дослідження тривають. Велесова Книга ще породить величезну літературу, може навіть більшу, ніж праці про "Слово о полку Ігоревім".

Ми вивчатимемо Велесову Книгу, насамперед, як Священну Книгу нашої Рідної Віри ⁷. У ній ми знайдемо глибинну мудрість, залишену нам у спадок: ми ще довго будемо цитувати крилаті вислови, читати молитви й звертатися цими словами до Рідних Українських Богів; будемо не раз вчитуватись в кожен рядок і думати над кожним словом. Нині тільки починаємо цю нелегку, але заворожуючу працю. Це таїна, яку нам ще належить відкрити для себе і своїх нащадків. Тож попросимо благословення у Сварога словами давньої української молитви, яку самі Волхви називають Першою Правою: "Свароже! Ти, що сотворив світло, Ти єсть Бог світла і Бог Прави, Яви і Нави, се бо маємо їх во істину. І єсть ця істина наша, що переможе темну силу і виведе нас до блага" (15-А). Наше Святе Вчення починається від Сотворення Світу, що відбулося невідомо коли, тому й не шукаймо його дати.

Дажбог створив нам яйце... або Вчення про Сотворення Світу

Світ створений багато мільярдів років тому, - так багато, що людина не здатна збагнути цю цифру. Ніяке 7507 нас не задовольнить, бо і його вигадали у Візантії. Краще почнімо з писанки...

Сьогодні Великодня писанка відома у всьому світі як культурний символ України. Але не всім відомо, що донедавна християнська церква люто боролася проти Великодніх писанок, крашанок і короваїв. Заборонивши їх ще в X столітті після насильного впровадження чужої віри, попи впродовж семисот років накладали покарання на українських селян, які щороку відправляли обряд причастя до космічного Воскресіння Світла, коли настає весняне рівнодення, і коли літнє світло перемагає зимову темряву. Це про них писав християнський чернець Іван Вишенський, який у важкий для України час втік до греків на гору Афон, щоб звідти послати своїм землякам повчання:

"пирого і яйця надгробні всюди ліквідуйте" (1599 рік). Чому ж народ так вперто справляв цей Звичай, навіть уже забувши значення писанки? Адже попи доклали чимало зусиль для того, щоб аж у кінці XVIII - на початку XIX ст. народ повірив, що яйце є символом воскресіння юдея Ісуса (Ісуса). Для тих, хто не знає, скажемо, що в Іудеї нема й ніколи не було звичаю писати писанки чи красити крашанки, тим більше - пекти пухкі короваї. Кочовий скотарський народ не знав хліборобства.

Чому ж українці пишуть писанки й споживають крашанки? Нині ми сказали б, що це генетична пам'ять. Так, саме родова пам'ять, яка існувала в підсвідомості українців, дає їм змогу, навіть будучи насильно охрещеними, виконувати той Предківський Звичай давньої віри: поминати своїх покійних родичів крашанками - символом їхнього (а не Ісусового) воскресіння. Завдяки Велесовій Книзі ми знаємо, що душа покійного йде до Лук Сварожих (у небесний Рай), де "перебуде якийсь час і отримає нове тіло". Тоді Сварог посилає цю душу знов на Землю для втілення в українських немовлят. Таким чином воскресіння означає кругообіг душ через три світи: людський (Ява), потойбічний (Нава) і Божественний (Права). Отже, споживання Великодніх крашанок - магічний обряд викликання цих душ до життя!

Тільки у Велесовій Книзі знаходимо пояснення істинного значення Великодньої писанки. Цьому присвячена вся перша дошка: "Се бо Дажбог створив нам яйце, яке є світ-зоря, що нам сяє. І в тій

безодні повісив Дажбог землю нашу, аби тая удержана була. Так це душі Пращурів суть і ті світять нам зорями од Іру". Ось наша рідна Веда про Сотворення Світу. Саме наш рідний Дажбог сотворив яйце - універсальний зародок всього живого на Землі й у Всесвіті, і сама Земля наша нагадує Великодню писанку. Тоді Дажбог повісив Землю-писанку у безмежному Всесвіті й влаштував так, щоб вона була "удержана". А тримають її Душі Пращурів наших (духовна сила, енергія), які світять нам зорями з Вирію - Раю, тобто країни Предків. Духовна сила Пращурів підтримується нашою пам'яттю, молитвами Рідної Віри. Коли ж народ забуває про свій зв'язок поколінь, тоді відбувається непоправне - зникає Рід (народ, нація). Тому Волхви нагадують і застерігають: "Це душі Пращурів наших од Іру дивляться на нас і там від жалю плачуть, і дорікають нам, що не берегли ми Прави, Нави і Яви, не берегли Богів, а ще й глузували. Це істинно, що недостойні бути Дажбожими Внуками!" (1).

Отже, ще задовго до Коперніка наші Пращури знали, що Земля не стоїть на трьох слонах, а крутиться в космічній "безодні", і що вона не плоска, а кругла, як яйце. Знали вони й про ту силу, яка "удержує" цей космічний рух, тобто правує (керує) Всесвітом. Цю силу вони називали Прав або Права.

Саме закони Права нагадує автор першої дошки Велесової Книги своїм сучасникам, а разом і нам, своїм нащадкам, і дорікає за те, що стали соромитись свого рідного віровчення: "Даремно забули доблесні наші старі часи, бо куди йдемо - не відаєм. А так озираємось назад і речемо: невже ми устидилися Наву, Праву, Яву знати і навколишнє відати й думати?"

Космогонічні колядки українців поглиблюють і доповнюють наші знання про Сотворення Світу. Співані на Різдвяному славленні пісні є найпершою урочистою частиною обряду, коли гурт колядників, а первісно Волхвів (служителів культу), виспівував святе Вчення про Сотворення Світу. Серед безмежного космічного моря росте Дерево Світу (явір, клен, дуб), на ньому сидять голуби (символи Різдва, творці-деміурги) і "радоньку радять, як Світ сновати". З моря дістають матеріал для створення Неба, Сонця, Місяця й Зірок. Різдвяний птах (сокіл, голуб, орел) - символ духовної сили Отця Сварога, тобто його Святий Дух.

Друга колядка розповідає про Сотворення Землі: сокіл пірнає у воду, щоб дістати "троє насіння": перше насіння - чорна земля, друге насіння - яра пшениця, третє насіння - зелена травиця... Ці колядки побутують і нині.

Та існує чимало священних текстів, які вже перекручено втручанням чужовір'я. Однак, їх можна очистити, знаючи Рідне Віровчення. Так відтворена картина Божественної Братчини, що відбувається на Небі. Боги сідають за стіл, головує Сварог-Отець. Боги помічають, що серед них нема Святого Різдва. Сварог посилає свого сина Перуна, щоб приніс Святе Різдво. Перун спускається на землю й зустрічає сиве голуб'я, у якого з рота полум'я йде, з очей іскри скачуть. Зустрічаються дві вогненні стихії. Перун лякається, не впізнавши Різдвяного птаха. Вогненний птах Сонця сильніший навіть від вогненної блискавки Перуна. Сварог дорікає Перуну за те, що не приніс Святого Різдва: "Ото ж і було Святе Різдво. Було б його на руки взяти, сюди принести, на стіл покласти, - зрадувалися б усі свята, що перед ними Святе Різдво сіло... Ой устаньмо та й помолімося, Святому Різдву поклонімося!" Збільшення дня після зимового сонцестояння символізує Сотворення Світу (світла) і супроводжується співом священних текстів. Дванадцять Різдвяних страв на столі є жертвопринесенням усім місяцям року, тобто Богом-Сварожичам, покровителям дванадцяти свят Кола Сварожого. Урочисте внесення Дідуха (житнього снопа) є головним обрядом на честь Святого Духа наших Пращурів, які тримають нашу Землю своєю духовною силою. Тому й споживання Куті (пшеничної каші) символізує вічність нашого Роду і є магією родючості.

Створив вас от перст моїх... або Вчення про Рід

Кожен українець, який починає читати це Святе Письмо, має усвідомити своє Божественне походження. Український народ створений Сварогом, який ще має ім'я Род, тому саме Сварог є нашим Пращуром, і саме Він дав нам Заповіт через Отця Ора, якими мають бути русичі-українці: "Це мовив Ору Сварог наш: "Як мої творіння створив вас од перст моїх. І хай буде сказано, що ви сини Творця, і поводьтесь, як сини Творця. І будете, як діти мої, і Дажбог буде Отець ваш. Того муsite слухатись, і Той вам скаже, що маєте діяти, і як мовить, так і творить" (25).

Сварог - Творець, названий в народі золоторуким майстром, створив людину од "перст своїх", тобто виліпив своїми пальцями або вирізьбив своїм золотим топірцем, з яким його зображає ведійська традиція. Та можливе й інше прочитання цього образу: Сварог створив нас із частини свого тіла - пальців, які є символом творчої праці народу. Про цю працьовитість також маємо повчання: "Се бо мали вказівку на часи наші, аби не хибно діяли й Отцям почесні справляли. Не бездіяльні персти товкли о дерево, а щоб руки наші утрудились о рала наші, а мечами добували незалежність нашу" (14).

Отже, Сварог - Творець Роду людського на Землі. А як же народилися Внуки Дажбожі?

Перша родовідна легенда Велесової Книги викладена в дощечці 16, яка присвячена Велесу, Богу таємничих знань, про якого сказано, що він є "пристанище і сила". Доблесний і працьовитий муж, названий отцем в Русі, мав жону і двох доньок. Було в них багато овець, корів та іншої худоби, яку вони випасали в степах. Саме в степах не міг він знайти достойних мужів для своїх доньок. Він молив Богів, щоб згасання роду припинити. І Дажбог почув ту молитву, і дав йому вимолене, як було проречено те: "Се Бог гряде межі нас і будемо народжувати, бо вже Ясна тче йому". Богиня Ясна з'являється завжди при народженні дітей. Вона тче нитку життя новій людині, як Богиня Долі, Рожаниця. Ясна - Богиня жіночої плідної сили, яка уособлюється в блискавці. Недаремно вона згадується поруч з Інтрою-Перуном (7-В), який є втіленням чоловічої плідної сили. І нарешті, Бог Велес отрочат несе. Це йому завдячують руси і хвалу речуть нині і завжди, і до віку віків! Це вчення не тільки про народження Дажбожих Онуків, але й про єдність духовного (Божественного) і тілесного (земного), що є ознаками Дажбога і Велеса.

Про Божественне походження всіх слов'янських племен неодноразово будуть нагадувати нам Волхви в цій святій книзі: "Се бо ми є слов'яни, бо славимо Богів, і се ми внуки Богів наших Сварога і Дажбога" (36-Б); "І повели русів Громовиці, як синів Отця нашого Перуна і Дажбога внуків" (23); "вже греки йдуть на нас і силою гримлять, але Перун нам Отець, і се тих греків розтрощимо!" (32).

Друга родовідна легенда. Прародителями слов'ян Велесова Книга називає Отця Богумира і Матір Славуну, які, дбаючи про майбутні роди своїх п'яток дітей (трьох дочок і двох синів), підбিরали їм достойне їхньої крові подружжя. Отець Богумир, послушавши жону свою Славуну, поїхав куди очі дивляться, і спинився під дубом, що стояв у полі, та й лишився ночувати біля Вогню. Дуб - священне дерево наших Предків, він завжди був захистом людини, символом Божої сили. Під дубом здійснювалися і шлюбні обряди. Саме тут і зустрілися йому троє мужів, що шукали собі жінок. Так три вісники Ранок, Полудень і Вечір стали мужами трьох доньок Отця Богумира: Древи, Скреви і Полеви. Від цих родів походять племена древлян, кривичів і полян. А від синів Сіви й молодшого Руса походять сіверяни й руси. Імена ж трьох вісників, напевно, несуть на собі якесь символічне навантаження, яке було зрозуміле автору ще в IX столітті. Нині ми можемо лише здогадуватися, що мова йде про духовне значення цих постатей, подібне до статусу Божественного походження Дажбожих Онуків, тобто, древляни - сини Ранку, кривичі - сини Полудня, поляни - сини Вечора. Можливо це символи розміщення племен відносно сторін світу: схід, південь, захід. Хоча знаємо, що вже в IX ст. н. ч. сіверяни й кривичі жили на півночі, а древляни на захід від полян, та всі вони були об'єднані під назвою *руси* і державним утворенням Русь.

Однак у нашій дощечці (9-А) розповідається про події дуже віддалені навіть від самого автора, бо "утворилися ті роди біля семи рік, де ми проживали за морем, у краю зеленому... літ за тисячу триста до Германаріха". Отже, маємо змогу встановити приблизний час описаних подій. Готський король Германаріх правив з 351 по 375 р. н. ч., значить створення руських племен відбулося в середині IX ст. до н. ч., тобто в кінці арійського періоду, коли в Європі, Індії та Малій Азії відбувалося значне переселення племен: "А в ті часи була битва велика на берегах моря Готського. Отам Праотці накидали кургани із каміння білого, під яким погребли бояр і отців своїх, що в січі полягли" (там же). Готським морем у давні часи називали Меотиду - Азовське море, а Семиріччя - місцевість, на якій течуть сім рік. Нині цю назву має Красноярський край. Висловлюються також думки, що наші Предки-орії (арійці), побувавши в II тис. до н. ч. в Індії, де також є Семиріччя, уже в IX ст. до н. ч. поверталися на свою Прабатьківщину в Подніпров'я. Маємо також підтвердження цього у Велесовій Книзі: "з Пендеба йдемо" (тобто з Пенджабу).

Третя родовідна легенда Велесової Книги оповідає про Отця Ора (Орія, Арія), який жив у середині VII ст. до н. ч.: "Од Отця Ора походимо..." А Ор мав трьох синів, які розселилися в різних краях Європи: "І рушили всі троє синів Орієвих: Кий, Пащек і Горовато, звідки три славні племена виникли" (4-Г). Нині в цих синах ми з легкістю впізнаємо відомих нам Кия, Щека і Хорива, які стали засновниками трьох слов'янських народів - русів(киян), чехів, хорватів.

"Од Отця Ора до Діра пройшло тисяча п'ятсот літ" (6-В); "Мовимо так, що літ за тисячу п'ятсот до Діра пішли Прадіди до гори Карпатської... а старішиною роду був Щек, од оріян той був" (5-А). Ці записи цінні для нас тим, що тут маємо справу з конкретним датуванням подій. Оскільки дошки Велесової Книги писалися в IX ст. н. ч. (бо після Аскольда, Діра і Рюрика інші князі не згадуються), то й відраховують час подій від сучасних автору правителів. Дати життя Діра точно не відомі, хоча є дата його походу разом з Аскольдом на Візантію - 860 рік. Це й дало змогу встановити приблизний час життя Отця Ора, як середину VII ст. до н. ч.

Таким чином і заснування Києва можемо датувати точніше, ніж нам нав'язала "наша" академія наук! "Ішли до Гори великої, до долини травної і багатої злаками. Там оселився Кий, що був засновником Києва. То був престол Руський" (4-Г). Якщо взяти це датування за основу, то мабуть в 2000 році ми мали б святкувати вже, принаймні, 2700-річчя нашої столиці України-Руси - славного міста Києва. В цих же дошках руси-кияни ототожнюються з антами, а в дошці 7-В прямо сказано, що руси, розбивши римлян, готів і гунів, "утворили Край Антів і Скіфію Київську". Ці події, як знаємо з історії, відбулися в IV ст. н. ч. Відомо також, що скіфами нас називали греки ще мабуть з тисячу років. Візантійський літописець Лев Диякон називає скіфами воїнів князя Святослава, та й у козацьких літописах неодноразово зустрічаємо згадки про "наших скіфо-сарматських Предків", навіть за часів гетьмана Богдана Хмельницького.

Цю легенду про трьох синів Ора можемо також зіставити з легендами, які переказав грецький історик Геродот, що жив приблизно на 150 років пізніше від Отця Ора. В Геродотовій легенді про родовід скіфів батьком трьох синів названий Таргітай. Від імені Орія (Арія) тут тільки корінь Ар-. Імена ж синів такі: Арпоксай, Ліпоксай, Колоксай. Чи можна було б упізнати в них Кия, Щека і Хорива? Відомо чимало прикладів, коли греки перекладали наші імена на свою мову, повністю перекручуючи їхнє звучання. Так, дослідники вважають, що ім'я Ліпоксай первісно було Ріпо-цар, тобто цар Рипейських гір (закономірний перехід л - р), і ототожнюють його з Києм. Арпоксай за значенням - цар підземних глибин, тобто змії. Зіставивши ще й вірменський варіант цієї легенди, де змієм (Мелтеєм) називається Щек, прийшли до висновку, що й ім'я цього брата у перекладі означало змії. Колоксай - Сонце-цар (бо коло - сонце, Хорс), вірогідно Хорив. Ось що значить вчити історію з подачі іноземців! Тому не дивуймося, що наші недруги замовчують нашу Святу Книгу. Слава Богом, що вона до нас прийшла, щоб, хоч і через тисячоліття, дати нам світло Правди про Рідних Богів і Пращурів.

Поняття кровної спорідненості з Рідними Богами тисячоліттями давало силу й мужність нашим світлим Предкам вистояти і залишитись народом з власною людською гідністю, культурою і моральністю, щоб відвоювати свою землю від різного роду зайд і загарбників. "Богі наші - суть великі родичі" - записано в 33 дощечці (уламок). Слово **родичі** - пов'язується не стільки з багаточисельною ріднею, як це ми розуміємо нині, скільки саме з поняттям і словом **родителі**, яке наші мовознавці на початку XX століття віддали москалям, замінивши його "літературним" **батьки**. Знаємо, що подекуди в українських селах люди розуміють це слово як сукупне поняття **батько-мати**, тобто ті, хто народив.

"Славимо Дажбога і буде Він наш по крові тіла (кревний) заступник від Коляди до Коляди" (31). Велесова Книга примусила замислитись і над правдивим словом **покровитель** (дослівно: **по крові тіла**), тобто родич (такими покровителями були духи покійних родичів); і над словом **Покрова**, що походить від **укривати**, а також **покрівля** (дах) і люди, що живуть під одним дахом, тобто знову ж таки - родичі, сім'я, рід, і звичайно, й Дух - охоронець родини.

Святість крові є основою всього Роду: "Багато крові коштував той похід слов'янам. Анти не зважали на зло і йшли, куди Ор указував, бо кров є свята. А кров наша про те каже, що ми русичі всі" (4-Г). Про кривність знаходимо також слова в дошці 3-Б: "... бо кривність - є свята кров наша. Про те мовили, як вибирали князів старотці наші, і так правили п'ятнадцять років через віче". Тут кривність означає походження роду, бо чистота крові грала найголовнішу роль при виборі князя. Наш народ умів відрізнати себе від чужинців, знав споріднені племена і все це передавалося в пам'яті народній через перекази: "Не забудемо також ільмерців, які нас охороняли. Були не окремі, а з нами злилися і кров свою дали нам. Давно були на Русі хозари, а зараз варяги; ми ж русичі, аж ніяк не варяги" (4-Г).

Кілька разів ільмерці ототожнюються з іллірійцями, про яких згадує дошка 7-Є: "Тут бо кажуть всяке, та правди ніде діти - іллірійці були поглинені нами", тобто сучасною термінологією, асимілювалися з нами. "Був народ родичами з ільмерцями, із того кореня роди наші" (2-А). Нині нащадками іллірійців деякі вчені вважають албанців. Цікаво, що в XIX ст. в Хорватії й Славонії існував рух Відродження під назвою "іллиризм". Отже, ці слов'янські народи вважають себе нащадками іллірійців, про яких згадує Велесова Книга. Таких і подібних прикладів встановлення спорідненості племен і народів або встановлення етнічної належності (сучасною мовою - національністю) певних історичних осіб Велесова Книга має чимало. Так, зустрічаємо тут знайомих Аскольда і Рюрика, які, називаючись русами, творили беззаконня. Волхв подає науку русичам на майбутнє про те, як не можна довіряти чужинцям правити нашим краєм: "Бо це Аскольд узяв воїв своїх, посадив на лодії і йшов грабувати інших, так ніби йшов на греків нищити міста їхні і скласти жертву Богам в землі їхній. **Але то була неправда, бо Аскольд - не русич, а варяг, і мав іншу мету... Ні Рюрик не є русич.** Той бо лис іде хитрувати до степу і б'є купців іноземних, які йому довіряються" (8/27). Про Діра сказано: "Дірос - це був греколанець" (грек, 29). "Дірос еллінський, кажуть, присмирив наших і був на престолі цьому раніше його (Аскольда). І се Аскольд забив Діроса, і є він один на те місце, і також є ворог наш, і не хочемо його, як ворога" (там же).

Як видно, чужинці або ті, в кому вже була чужинська кров, не мали права правити Руссю, але вони всіляко намагалися це робити вже з IX ст. Саме такі люди завжди були і є нестійкими у своїх вчинках, роздвоєними особистостями, що легко піддаються на чужинські приманки, як приміром прийняття чужої віри, зрада Звичаю та ін., що завжди несе зміну ідеології і погіршення життя народу. "Той Аскольд приносить жертви богам чужим, а не нашим... А греки хотіли нас хрестити, щоб ми забули Богів наших і так обернулися (в їхню віру) і стали їхніми рабами. Постережемося того..." (6-Є).

У Велесовій Книзі називаються різні слов'янські племена, які проживали на території нашої України, щоб нічого не забулося з нашої історії: кімерії, (кімерійці), скіфи, костобоки, анти, дуліби, венеда, боруси, слави, яси (сармати), нери (неври) та ін. Це вже пізніше, коли історію нам почали писати чужинці, ті племена стали вважатися якимись іншими народами, які нібито населяли цю землю. Всі історики-іноземці в одну дудку і на весь світ трублять, що ми були дикунами, нерозвиненими, неосвіченими й некультурними. Все це проголошувалось ними задля виправдання їхніх загарбницьких намірів. Чи не тому й грек Геродот писав, що наші Предки скіфи знімали скальпи й пили кров з черепів забитих ворогів, щоб показати всьому світові, що цей народ треба знищити або зробити рабами, бо на більше він не здатен. Як правило, загарбники несли на завойовані землі свою значно примітивнішу культуру, викорінюючи всі здобутки людського духу корінних народів.

Єдність слов'янських племен у всі часи лякала греків, римлян, німців та інших, тому вони вигадували різні назви цих племен, щоб роздробити Скіфію-Русь на малі плем'яні групи, позбавити їх почуття кровного зв'язку. Ці стратегічні плани наших ворогів значною мірою досягли успіху саме через втрату нами власної віри. Майже тисячу років ці історики твердять, що кімерійці, скіфи, сармати, анти, руси й українці - це різні народи, які постійно витісняли, виганяли один одного з нашої землі, на яку самі приходили невідомо звідки.

Велесова Книга знає про кімерійців: "Були кімерії, також отці наші, і ті римлян потрясли і греків розметали, як поросят устрашених" (6-Є). Тому Волхви не забувають згадати всіх наших родичів, щоб жодне слово не забулося, жодне знання не втрачено, бо "кожний зробив якесь благо для русів. Пам'ять наша те вдержить, бо мусимо їх славити кожної Тризна-Тривіди і зберігати пам'ять про них для синів наших. І ніхто не сміє те забути, бо проклятий буде Богами нашими і людьми. І люди імено його охибнуть (зневажать) на віки" (25).

Тризна-Тривіда - поминальні обряди нашої віри. Цей величний Звичай має на меті зберегти пам'ять про наших Богів і Героїв та встановити духовний зв'язок поколінь. Тризна-Тривіда (дослівно: **три знання, три відання**): про Богів, про героїв, про Звичаї нашого Роду. Саме на цих обрядах згадуємо найперше про Богів Права, які є нашими Праотцями і правують Світом, далі - про наших героїчних Пращурів, які перебувають на Луках Сварожих поруч із Перуном, і нарешті, ми поминаємо їх, виконуючи наш Звичай багатотисячолітньої давнини, тим самим прилучаючись до третього відання - знання рідного обряду. Саме так відновлюємо втрачені колись сили (енергію) нашого Роду (нації) і отримуємо духовне живлення для нашої виснаженої родової (генетичної) пам'яті.

В Богах зливаючись в єдину Правду... або Вчення про Праву, Яву і Наву

У кожного народу є своя рідна правда. Рідна Правда українців - у єдності з Рідними Богами. Ця єдність підкріплена Божественним народженням і регулюється Законами Прави. Знаючи ці Закони, українець не чинить зла українцю й Рідній Землі, а всіляко намагається підтримати свого брата в усіх добрих намірах, які будуть на користь нашої державі. Коли українець усвідомлює свою відповідальність перед майбутнім, він дбає про своє добре ім'я і всіляко примножує свої добрі справи, тим самим заохочуючи інших українців до спільного творення блага для своєї землі.

Поняття Прави як універсального закону руху Всесвіту мали ще трипільські землероби VI - III тисячоліть до н. ч. Мала його й орійська цивілізація, що зародилась саме на нашій Праукраїнській землі, на берегах Дніпра й Чорного моря. Саме вони й занесли свої Веди (Знання) в Індію й Персію (Іран); так само ці знання поширились і в Грецію, й Рим, де в давні часи було багато споріднених нам племен. В Рігведі, найдавнішому святому письмі оріїв, поняття Прави передається словом Rta - Рита, що означає

космічний закон, за яким невпорядкований хаос перетворюється в упорядкований космос і забезпечує умови для існування Всесвіту, людини та її моралі. Як і ведійська Рита, українська Права дає лад круговороту Всесвіту і встановлює обрядовий лад на Землі. Вона визначає не тільки астрономічний (фізичний), але й звичаєвий, моральний (тобто духовний) бік життя загалом. Закони Права відомі в усіх арійських народів: індійська Рита, іранська Аса, давньогрецька Діка, яка згодом перетворилась в Богиню справедливості і вже зображалася як жінка. В Україні залишки вчення про Праву нині існують також, але вже у вигляді казок про Правду і Кривду, яких також уявляють жінками. В давніші часи поняття про Праву було ширшим: *Права, Пращур, Прадід, право, правда, правий, праведний, справедливий, правитель* - все це слова одного кореня. У давньоіндійській мові санскриті (яку сформували родичі українських аріїв близько II тис. до н. ч.) також існує багато похідних від слова *Права*. Вони допомагають нам зрозуміти деякі потаємні значення наших Богославних слів і понять. Всі санскритські слова з коренем *прав-* так чи інакше пов'язані з відрозначними поняттями: *prava* - той, хто витає в небі; *prava* - дмухання, дух; *pravata* - легкий вітерець (той, що дме). Цікаво, що слово *pravag(o)sa* означає дощ, і тепер для українця його значення прозоре й зрозуміле без перекладу як "права роса", тобто роса, яку посилає Права (Бог з Неба). У Велесовій Книзі дощ - Жива Вода, яка стікає до нас благом.

Для тих, хто вже прочитав Велесову Книгу, не буде дивним і стародавня назва нашої Віри "Православ'я", яка означає "Право+славити", і яку розуміють як: "славити Рідних Правдивих Богів". Назву *православ'я* у нас так само вкрадено, як і назву Русь. Поєднати ж православ'я наших Пращурів з юдо-християнством не вдалось і за тисячу років. У давні часи слово *славлення* вживали у значенні *богослужіння* (польською мовою - набоженство). Богів не просили, їх тільки славили, підтримуючи таким чином постійний зв'язок з космосом, і отримуючи в такий спосіб необхідні духовні сили. Віддати належну шану рідній духовності - це головна мета славлення, що означає єднання Богів, людей і духів померлих родичів. Про це сказано: "Молімось Богам, щоб мали ми чисті душі і тіла наші, і щоб мали ми життя з Праотцями нашими, в Богах зливаючись в єдину Правду - так оце єсть ми, Дажбожі Внуки!" (1).

Дажбожий онук керується Законами Прави, Яви і Нави. Ці закони записані нашими Праматерями на українських рушниках: дерево-квітка, що проростає з вазона чи глиняного глечика, символізує триарусну світобудову. Найнижча сфера - це коріння дерева. Саме воно є першоджерелом існування двох інших. Це світ Предків Роду, покійних родичів, світ Нава. Однак, першопричиною існування цього коріння є світ Права - Божественне бажання, дане згори, тобто з верхньої сфери - крони дерева. В народі досі побутує приказка: "Де є коріння, там виросте й гілля". Давши життя корінню, Права тим самим дає життя Яві - проявленому життю людей, тобто стовбуру дерева. Всі три світи є взаємопов'язані своєю єдністю. Нава - не просто

підземний світ, це світ духів, безтілесних образів наших родичів, який існує в нашій пам'яті. Нава - є також сон, забуття, видимі під час сну образи, марення: "Се видів сон у Наві" (19). Нави не боялися, але й не поспішали до неї. Своє життя підтримували активно діяльністю. Про тих, хто розслабився, казали: "багаті зніжили мечі свої, тому швидко підуть у Наву" (22).

Той світ (Нава) може створювати духовну енергію для підтримки своїх нащадків, якщо вони ще не втратили пам'ять Роду. Цей світ (Ява) - світ живих людей, в якому поєднане природне (біологічне, успадковане від земних Предків) і духовне (ідеальне, дане Богами). Проживши в проявленому просторі відведений Богами час, душа повертається до свого першоджерела - через світ Нави до Богів Прави. Про це знаємо з першої священної дошки Велесової Книги: "Права бо є невідомо уложена Дажбогом, а по ній, як пряжа, тече Ява, і та соутворює життя наше, і та, коли одійде, смерть є. Ява текуща, а творена в Праві. Нава бо є по тій: до тої є Нава, і по тій є Нава, а в Праві ж є Яв" (1).

З цього видно, що душа живе вічно, а тіло, старіючи, зношується. Тіло - лише одяг душі. Тому Боги забирають старе зношене тіло і через певний час дають душі нове вбрання. Віра в переселення душ, у вічність душі виховувала безстрашність і впевненість у своїх силах: "Од Отця Ора походимо, і той час від часу народжується серед нас, бо пов'язано це так до самої смерті" (4-Г). Русич не боявся смерті, бо: "Права є з нами і Нави не боїмося, бо Нава не має сили проти нас" (7-Д).

Душа померлого відправляється на Луки Сварожі, до Вірію-Раю, де її чекають душі Пращурів, які відійшли туди раніше: "А там побачимо Пращурів своїх і Матерів, які порядкують у *Сварзі* там отари свої пасуть, і *віни свої вінять*, і життя мають, як і наше. Там немає ні гунів, ні еллінів, тільки Права княжити має. І та Права є істинна, як *Нава є скинута, але Яві дана*, і перебує віки вічні біля *Святовита*" (26).

Тут пояснимо головні поняття, виділені в тексті: 1. *Сварга* - найвище Небо, житло Сварога і Його Луки, де знаходиться Рай. Сварга символізує найвищу святість, духовну силу, сконцентровану в Божественній істині. Сварга дослівно означає "небесний, рухаючий Небо". В Рігведі є поняття Сварга-Марга, що означає "шлях на Небо". Так називається наш Чумацький шлях або Молочна стежка, якою душі померлих прямують до Лук Сварожих.

2. *Віна-вінча*. У Раю душі немов би продовжують своє земне життя, займаючись улюбленими справами. Тому, як хлібороби, вінять віни - збирають щедрі врожаї жита та здійснюють жнивварський обряд - сплітають вінок із колосків, вносять у хату Дідуха-Снопа. Саме цей обряд символізує єдність живих нащадків з померлими Предками, бо: "То Велес навчив Праотців наших орати землю і злаки сіяти, і жати віна-вінча на полях страдних, і ставити Снопа до огнища, і читати його, як Отця Божого" (8/2).

3. *Нава скинута* - душа, яка вже скинула тіло, тобто людина померла. *Яві дана* - слід розуміти,

що Боги Права дають тіла для душ, які знову повертаються в Яву, тобто народжуються для земного життя. Нава скидає тіло, Ява вдягає тіло.

4. *Світовит* - творчий дух Всесвіту, Божественне Світло, найвища Святість. Світовит - одна з трьох постатей Великого Триглава - Святий Дух, що витає в повітрі (11-А, 11-Б). Тому Святовита (Світовіда) вважають розпорядником Прави і Яви, який вирішує долю духовних посланців на Землю: "Богові Світовитові ми славу прорекли, бо цей Бог став Богом Правія і Явія, і йому співаємо пісні, яко єсть він святий. І через нього ми побачили світ видимий і буття Яви. І буде Він нас у Навії берегти, а тому хвалу співаємо" (11-А).

Якщо Нава - символ нічної темряви, то Ява - проявлене, вияскравлене денним світлом життя людей. Вранці скачуть вісники у Небі, щоб "управити золотий човен Сонця" (7-Ж).

Вчення про Праву, Яву і Наву є однією з основних світоглядно-богословських засад нашої Рідної Віри. Саме єдністю цих трьох світів-вимірів пронизане все обрядово-свещенне коло українця-рідновіра. При урочистому славленні обов'язкове запалювання трьох свічок, що символізують три світи (Богам - слава, Живим - здоров'я, Предкам - пам'ять). Під час славлення у Священному Гаю - три жертви, дві з яких віддають до Святого Вогню: Богам - мед (вічність), Предкам - свіжий духмяний хліб (духовність), а третя роздається людям, як святе причастя - мед і хліб (хмільний напій, пироги, інша їжа). Звідси й вислів "їжте на здоров'я". Загалом колективна їжа, що споживається на братчині, символізує космічний лад, до якого одвічно прагне людська душа. Жертовна їжа (поминальна) означає спілкування з Предками, які в час цього бенкету переходять з минулого у теперішнє (з Нави в Яву), яке з їхнього погляду є майбутнім (Правою). Тобто наша пам'ять і вдячність покійним Пращурам допомагає їм досягти Прави. Таким чином, священна Братчина поєднує всі три часи і три сфери буття: Праву, Наву і Яву. Цим підтримується безкінечна спадкоємність Світу і Роду, його вічність і незнищенність.

Триглав наш збирає нас... або Вчення про Триєдність

Наш Бог - багатопроявний і многоназивний Закон Прави, що правує Всесвітом, нашою Галактикою, Землею і людьми. Він невидимий смертним, непізнаний і незнищений. Він існує вічно. Різні прояви Бога, будь то сонце, вітер, дощ чи сніг, наші Пращури називали своїми іменами. Так протягом віків для поняття вищої сили було вироблено багато імен. Усі вони є іменами Всесвіту. Кожне слово - знак (код), яким народ розмовляє зі своїм Богом. Називаючи імена різних Богів, ми повідомляємо Сварґу про свій біль, радість, бажання. Воїн, молячись до Перуна, викликає зі Сварґи свого покровителя воїнства - грізну громову силу, яка допомагає в бою. Жінка, молячись про здоров'я свого роду, звертається до материнської сили Прави, називаючи її Рожаницею, Матінкою Ладою, Макошею. Хлібороб звертається до Дажбога, славлячи його

сонячну силу, і до Богині Дани - втілення небесної Води. Єдність наших Божественних потуг не викликає сумніву, хоч і має багато імен. Про це нагадують нам Волхви такими словами: "Якщо ж трапиться якийсь блудень, що хотів би порохувати Богів і відділити їх від Сварґи, хай вигнаний буде з роду, бо не мали Богів різних: Вишень і Сварог і інші суть множеством, бо Бог єдиний і множинен. І хай ніхто не розділяє того множення і не говорить, що мали Богів многих. Се ж світло Іру йде до нас, і будьмо гідними того!" (30). Вишень є епітетом Сварога - Всевишній.

Імена Богів - це священна мова, без якої не може існувати жоден народ. Тому наші вороги прагнули відібрати в нас нашу Божественну мову і нав'язати нам свою. Римляни перед битвою намагалися дізнатися ім'я Бога своїх супротивників. Знати ім'я - володіти таємницею. Вважалося, що через ім'я, можна зашкодити його власнику. Не змігши вивідати ім'я Бога, намагалися викрасти саму статую (зображення Бога), бо Бог допомагав своєму війську бити ворога. Колись подобу Бога несли перед військом, як пізніше прапор. Не даремно, втрата прапора ще й досі вважається смертю самого військового підрозділу (за втрату прапора розформовують військову частину).

У давні часи кожну дитину ще з ранніх літ навчали рідному Богословству. Хлопчики в сім років складали перший іспит при обряді пострижин. Тут вони мали показати не тільки вміння сісти на коня і втримати в руках зброю, але й відповіді на запитання Волхва-вчителя, що значить Права, Ява і Нава, хто є Сварог, Велес, Перун; назвати імена своїх дідів-прадідів до сьомого коліна. Дівчатка мали знати не тільки, як правильно заплітати коси чи тримати голку, готувати їжу чи порати худобу, але й знати назви різноманітних квітів і трав, імена покровителів Роду, Березинь, Рожаниць, Лади, Мокоші, знати звичаї й обряди Рідної Віри тощо. Як би це не було дивно для сучасної людини, але наші Пращури якось давали лад усім тим знанням про своїх Богів і Пращурів і знали, як і кому молитися, в який час, і в якому порядку.

Тільки у примітивних народів на самих ранніх стадіях розвитку був один Бог з одним ім'ям, яке було на устах у малорозвинутих людей, котрі ще не потребували ні календаря, ні різноманітних форм діяльності. Усе зводилося до задоволення найпростіших потреб, якими опікувався один Бог. Таких релігій нині мабуть уже не існує. Хоча поняття монотеїзму оголосили вищим, кращим лише інтернаціональні релігії, які, однак, не змігши позбутися багатопроявності Бога, придумали безліч "святих", на яких переклали різноманітні функції - це ознака неспроможності, недостатності монотеїзму як системи.

Вся різноманітність імен Богів необхідна нам тому, щоб не втратити Родової пам'яті, адже кожне ім'я єднає нас із духовною силою наших Пращурів. Наші Волхви недаремно записали для нас ці знання, - щоб ніщо нам не втратилось. Для переконливості наведу простий приклад, коли сільська бабця-знахарка казала, що знає сто імен Бога, і кожне ім'я лікує від якоїсь хвороби. Всі хворі без

сумніву вірили сказаному. Все мудре - просте, Ось народна Веда, яка без зайвих теологічних заглиблень наочно показує, чому потрібно зберігати всі імена Рідних Богів!

Світова релігія християнство "запозичила" у нас Вчення про Триглава, назвавши його "святою Трійцею". Адже поняття Триєдності Бога існувало в нашій Рідній Вірі ще задовго до виникнення світових релігій. Більшість дослідників Велесової Книги вважають дошки 11-А й 11-Б найстародавнішими з усього Святого Письма. Наш Волхв Володимир Шаян назвав їх нашим Символом Віри. Триглав не є іменем окремого Бога, це поняття "єдиної цілості Трьох Найвищих Божеств, які мають свої істоти, але всі вони існують нероздільно і єдино, саме як Триглав" (ВПН.99).

Бог-Отець. "Хвалимо Сварога - Діда Божого, який тому Роду Божеському є началом і всенькому Роду криниця вічна, яка витікає влітку од джерела свого і взимку ніколи не замерзає. А тієї Води Живучої п'ючи, живемо, допоки не прийдемо, як і все, до Нього, і прибудемо до Лук Його Райських" (11-А). Бог-Отець Сварог, Творець Світу і людини, перебуває в Сварзі - найвищому Небі.

Бог-Син. На Землю ж, до людей (у Яву) Сварог посилає свого Сина - Перуна у вигляді блискавки: "Богові Перуну-громовержцю, Богові прі й боріння, скажемо, Живих Явищ Кола не переставати крутити в Яві" (11-А). Перун є інший прояв Сварога, який обертає колесо життя на Землі. Тому іноді українців-русичів називають ще й "Синами Перуна" (23, 32).

Бог-Дух. Світовит - дослівно "світло, що витає (в повітрі)", тобто духовний вогонь: світло і святість одночасно. "Богові Світовитові ми Славу прорекли, бо цей Бог став Богом Правія і Явія, і Йому співаємо пісні, яко єсть Він святий. І через Нього ми побачили світ видимий і буття Яви" (11-А). Кожен українець-рідновір мусить це пам'ятати й передати своїм дітям та онукам, "бо це є тайна велика, яко Сварог є Перуном і Світовитом, а ті обоє удержані в Сварзі".

Вчення про Триглава вказує нам також і те, що Світ тримається на двох протилежних силах: "обабіло Білобог і Чорнобог перуняться (б'ються, змагаються), - і ті Сварґу удержують, аби Світу не бути поверженому" (там же). Білобог - Бог денного світла, добра, щастя. Він відомий у білорусів під іменем Білуна, який осипає багатством бідних і добрих людей. Чорнобог - Бог ночі, таємничості, марення (сну). Наші Волхви застерігають, що не слід боротися з Чорнобогом. Ця сила необхідна, бо вона врівноважує Всесвіт: "Це не може бути в інший час, коли б хтось не втримався і сказав нерозумне про Чорнобога" (22). Нічна темрява - володіння Чорнобога - відкриває нашому зору те, чого не видно вдень, тобто шляхи зв'язку зі Сварґою, коли видно Молочну стежку, сузір'я Рожаниць (Велику і Малу Ведмедиці), Місяця-Числобога, який допомагає рахувати час, тощо. У вєнедів та в балтійських слов'ян є статуя Чорнобога в постаті лева з рунічним написом "Чорнобог". У світі не існує однозначних понять добра і зла, їх вигадали християни, щоб виправдати свою боротьбу з народними релігіями, мовляв язичницька віра зла, тому "зло" слід поборювати.

Далі Вчення про Триглава подає нам три трійці: Хорс, Велес, Стрибог; Вишень, Леле, Літиць; Радогощ, Колендо, Кришень, які є опікунами найголовніших свят, що відбуваються в час панування Сивого Яра (зими) й Дажбога (літа). За ними перераховуються дванадцять місяців: Білояр, Ладо, Купало, Сіниця, Житниця, Вінич, Зернич, Овсянич, Просич, Студеч, Ледич і Лютич (від березня до лютого). Наші Пращури святкували Новоліття навесні, в період першого березневого Молодика. Далі йде перелік 48 назв тижнів, по 4 в кожному місяці. Місяць змінює свої чотири фази за 29,5 днів, а це приблизно рівне чотирьом тижням по 7 днів. Вірогідно, тринадцятий місяць був присвячений якимось спеціальним святам і в перелік тижнів не входив: "Тут бо наш Огнебог Симаргл і овча яре, швидко роздане частинами, і то суть Триглави". Як бачимо, йдеться про обряд причастя до спільної пожертви, яка найчастіше символізувала єднання з Пращурами. Отже, при правильному здійсненні всіх Предківських обрядів, молодому поколінню відкриваються всі потаємні знання Рідної Віри: "Тут же, отроче, одкриєш ворота і ввійдеш у них - то красен Рай Слов'янський! Там Рай-ріка тече, яка відділяє Сварґу од Яви. А Числобог рахує дні наші і говорить Богові числа свої: чи бути дню Сварожому, чи бути ночі. І засинають всі, бо всякий ясний во дні Божім, а вночі він - хтось інший. Бог-Дід, Дуб, Сніп наш!" (11-Б).

Вогнебог Симаргл - не тільки жертвоне вогнище, але й погребальне Пекло, тобто вогнище для спалювання тіл померлих. Спалювання тіла сприяє швидшому відділенню душі й звільняє шлях до Сварґи. Тому Пекло в нашій Вірі мало позитивне значення. Негативом його наділила чужа ідеологія. Душі ж померлих проходять через дві стихії: вогненну й водну (Рай-Ріка) і потрапляють до Лук Сварожих. Таким є праведне життя і перевтілення Дажбожих онуків. Закінчується вчення про Триглава найкоротшою молитвою: "Бог-Дід, Дуб, Сніп наш!" Ці слова є завершальним ключем до молитов і відповідають трьом постатям Триглава: Сварогу (Бог-Дід), Перуну (Дуб), Світовиту (Сніп наш).

Мати Слава співає в Сварзі... або Вчення Про Полк Перунів

У Велесовій Книзі маємо 130 імен Богів та Богознавчих понять. Серед них найчастіше згадується Прабатько Богів Сварог. У 25-ти дошках із 72-х маємо звертання чи молитви до Сварога, а також згадки про Сварожичів, Сварожих Воїв, Сварожі Закути, Сварожі Кола, Сварожі Раті, Сварожі Руки. Друге місце за популярністю посідає Бог Воїнства - Перун і Його дивовижна жіноча пара - Мати Слава. До появи Велесової Книги ми про неї нічого не знали, хіба що на стародавніх малюнках бачили казкову птицю з жіночим обличчям, часто в золотій короні. До нас дійшли різні її імена: Птиця Гамаюн, Птиця Сирина, Птиця Алконост, Жар-Птиця. Однак ми нічого не знали про її духовне призначення.

З текстів Велесової Книги можемо відтворити вигляд Матері-Слави, а також припустити, що в давні часи міг існувати Богословсько-літературний твір "Слово про Птицю Вишню, що в Сваргу пурхає" (24-В). "Ось прилетіла до нас, сіла на дерево і заспівала Птиця, і всяке перо сяє різними барвами, так що вночі стає ясно, як вдень. А співає пісню до боротьби, то й будемо битися з ворогами" (8\2). "А Мати-Слава б'є о боки свої, навколо неї сяє світло до нас. І всяке перо іншої барви - червоне, синє, блакитне, жовте і срібне, золоте і біле. І та сяє, як Сонце Свароже, і колами йде посолонь. Та світиться сімома красотами, як заповідано Богами нашими. А Перун, уздрівши її, гримить у Небі ясним" (7-Е). Посолонь - дослівно "по Со(л)нцю" - напрямом за "ходом сонця", тобто зліва направо. Перун, побачивши свою посестру, вітає її своїм громом.

Її ім'я Волхви й князі завжди згадують перед боями, промовляючи Слово перед полками, щоб підняти дух воїнства. Мати Слава - віща птиця, посланниця Богів, що співає воїнам "Пісню Ратну", а народу - Божественну Славу; вона ж віщує майбутнє тим, хто вміє почути її таємну мову. Вона знає все на світі: про Сотворення Світу, Неба і Землі, про Богів Прави, Духів і героїв, людей і звірів. Мати Слава, як віща птиця, могла пророчити наслідки бою, підказувати війську, як краще здобути перемогу. Вірогідно, такі перекази свідчать про якийсь невідомий нам спосіб ворожіння, при якому Волхви отримували відповідь: "Тут бо прилетіла до нас Птиця Божеська і прорекла: "Відійдіть на північ, і нападете на ворогів, коли вони підуть на села наші". Опісля так і було: зробили вигляд, що йдемо на північ, а (потім) напали на них і розбили їх" (6-А). Подібне пророцтво є в дощці 8\3.

Мати Слава або Магура, Мати-Птиця або Птиця Вишня уявлялася у вигляді прекрасної крилатої Диви у військових обладунках, яка співає закличну пісню, вселяючи воїнам прагнення до Перемоги над ворогом. Недаремно вона ще мала ім'я Перуниці - подруга Перуна, який завжди є покровителем мужчини-воїна. "Поки зорі сяють, співаємо хвалу Богам і Вогнищу Перуню, що є званий "потятич на вороги"(12). Потятич - слово, зрозуміле нам нині через форму потяти - вбити, тобто дослівно "знищувач ворогів".

Саме Перун викував русичам той чарівний меч, яким вони завжди перемагають ворожу силу. Про це повідав русичам Отець Ор, якого Перун узяв до своєї Небесної кузні. "А бачив там Ор, як Перунок мечі кує на ворогів і, кувавши, рече йому: "Це стріли і мечі маєте на воїв тих, і не смійте бояться їх, бо знищу їх до поду" ... Це бо говорив Перунок і кував мечі й Ору казав, і те Ор повідав отцям нашим" (24-В).

Молитвою до Перуна починалась кожна битва: "Слава Богу Перуну вогнекудруму, який стріли на ворогів кидає і вірно вперед веде по стежці, бо єсть Він воїнам суд і честь, і яко златорун, милостив, всеп्राває єсть!" (11-Б). З Перуном також пов'язане вчення про переселення душ загинувших воїнів, бо: "Це Він нас веде стежею Правою до брани і до Тризни великої по всіх полеглих, які йдуть у Життя вічне до Полку Перунового" (11-А). Тут зус-

трічаємося з поняттям Полку Перунового, яке означає військо, Божественну армію, а також сам військовий похід або саму битву (прю). Звідси й ім'я Перуна. Полк Перуна живе у Сварзі вічно. Бо до нього входять тільки хоробрі лицарі, які загинули на полі брани і впали, затуливши свою рану рідною землею. Ця грудка землі є їхньою перепусткою до Лук Сварожих. Смерть воїна за Рідну Землю дає йому безсмертя, тому смерті не боялися: "А по смерті своїй станемо перед Мар-Морією, та щоб сказала вона: "Не можу винити того, яко наповнений землею, і не можу його одділити од неї". І Боги, що там є, скажуть тоді: "Се русич і залишиться ним, бо взяв землю до рани своєї і несе її до Нави" (37-Б). Страшно було стати рабом, бо раб по смерті своїй у всіх своїх наступних перевтіленнях залишиться лише рабом свого пана, а його душа також належатиме його рабовласнику, тому: "немає іншого вороття, аби лишитися при житті. Ліпше мертвими бути, бо живі працюють на чужих, а те - ніколи!" (8\3). Тут же згадуємо святі слова нашого Великого князя Святослава: "Ліпше потятими бути, аніж полоненими. Мертві бо сорому не мають".

Після битви Мати-Слава прекрасною дівочою Магурою ходить по полю, збираючи полеглих. Полегло русича Магура торкнеться своїм золотим крилом, поцілує в холодні уста і піднесе свій золотий кубок, повний Води Живої. Тоді Душа загинлого відправиться до Лук Сварожих, щоб поповнити Полк Перунів, і там він вічно житиме у Сварзі й пам'ятатиме останній поцілунок Магури.

"А Мати скликає до Лук Твоїх, Свароже великий! І рече йому Сварог: "Йди, сину мій, до тієї краси вічної. А там побачиш, що діди і баби твої в radoцях і веселоцях, хоч досі гірко плакали, а зараз возрадуються з життя твого вічного" (7-Е). Це вчення про Священний героїзм, мабуть, було відоме ще й нашим козацьким Предкам. Це Мати Слава вселяла в них віру в перемогу й укривала їх *Покровом* своїх золотих крил.

І жертви іншої, як хліби, немає... або Вчення про Священну Суринію

Зв'язок людини з Богами забезпечується завдяки пожертвам, які людина добровільно призначає Богам. Найважливішою жертвою всіх орійських народів був священний напій. Обряд урочистого пролиття Божественного напою у Вогонь був основою всякого моління і свята. Сам Вогонь є Богом, і через "споживання" Ним нашої жертви, ми поєднуємось з Божеством. Жертводавець спостерігає, як Боги беруть його дарунок, а жрець з допомогою відомих йому символів (колір вогню, напрямок і колір диму, шум крони священного дерева, під яким здійснюється обряд) віщує про майбутнє. У Ведах докладно описана легенда про отримання оріями від Богів священного напою соми. Культ священної Соми присвячена ціла 9-та книга Рігведи. Сома - улюблений напій Індри-Перуна. Ним причащаються і воїни перед боєм. Її приготування супроводжується спеціальними молитвами й ритуалами.

Подібну легенду має також і Велесова Книга: "А ще хай буде сказано про те, як Квасуро одержав од Богів тайну і впровадив сурину. А то бо є спраги вгамування, і ту мали до Радогощі, щоб Богам радіти і танцювати, віни кидаючи до Сварги і співаами славу Богам творячи. Квасуро був сміливим мужем і сильним і про Богів був навчений. А тому Ладо до нього прийшовши, сказав йому залити меди водою й усуряти їх на сонці, себто суру утворити. А як вони перебродять, то перетворяться в сурицю, і ту пиймо во славу Божеську"(22). Отець же Богумир отримав від Богів повчання, що напій, який виготовив Квасуро, слід називати суринією. Як видно з опису, обряд приготування напою супроводжувався підкиданням до Неба житнього вінка, що свідчить про духовне значення цього напою, а також - про час його приготування, вірогідно - після жнив.

З яких же рослин виготовляли цей священний давній напій? "Це є жертва наша мед-сура на дев'ятисилі й шальвії удіяна і на Сонці ставлена на три дні, а потім крізь вовну ціджена, - і та буде наша жертва Богам Права, які є наші Праотці" (24-В). Дев'ятисил - відома нині лікарська трава. Шальвія (за В. Шаяном - шавлія, шалфей); за іншими перекладами, тут - щавель (Б. Яценко). Дослідники Рігведи припускають, що арії, пересуваючись на широкіх просторах Євразії, використовували різні рослини, які росли на шляху від Європи в Індію. Є етнографічні відомості про український напій під назвою *сур*, який виготовляли з вівса, а також існує думка про додаток полину, як і при виготовленні пива. Велесова Книга згадує й про овес як пожертву Богові: "Жертву Тобі правимо - овсяне борошно і так співаємо славу і велич Твою" (31). Мовні дослідження індійської назви *сома* (*хаома*) вказують на коноплі, як основну рослину для її виготовлення. Наша назва *Сура* походить від назви Сонця - *Сур'я*, як і *суритися* - настоюватися на сонці. Під час обряду Мати Слава приносить русичам ріг, наповнений медом-сурю. "Летить у Сварзі Перуниця і несе ріг Слави, так іспиймо його до кута!" - слова, які жерці промовляють перед обрядом жертвопринесення і причастя до святого напою. *Іспити до кута* - те саме, що нині називаємо "випити до дна", бо в ріжка дном є кут.

Дошка 4-Г розповідає і про спосіб вживання священного напою: "Залишимо на суру молоко наше в травах на ніч, натовчемо до нього шавлію й інших трав, як рекли Пра-старотці, і даймо цьому суритися. І пиймо *тричі* во славу Богів *п'ятикратно* денно. Бо то наше почитання Богам повинні *потребити*, і *треба* та буде зв'язком поміж нами". Тричі - за один прийом роблять по ковтку за кожного з Богів Триглава; так моляться п'ять разів на день. Треба - жертва; потребити - принести жертву. При пожертвуванні напоїв та іншої їжі, її зі спеціальною молитвою виливають чи кладуть у Вогонь, на Землю, чи у Воду.

До Вогнища також кладуть духмяні трави, пахощі яких при згорянні створюють відчуття урочистості і Божественного ладу: "тому вержемо до огнища трави й *клевчи* Велеса славити..." (уривок 20).

Тут, *вержемо* - кидаємо; *клевча* - клечання, дослівно "прикраса з трав", засушені трави, які використовувались в обряді Русалій, обов'язково мали бути спалені (викидати їх не можна, так само, як і обрядові вінки).

Християни звинувачували наших Предків русичів у кровожерності, жорстокості, дикості. Неодноразово й нині серед упереджених людей чуємо нарікання на людські жертвопринесення, що нібито побутують у язичників. Велесова Книга достойно спростовує це звинувачення, неодноразово наголошуючи, що Богам даємо лише їжу, яку споживаємо самі: "Слава Богам нашим! Маємо істинну Віру, що не потребує людської жертви. А така діє у варягів, які завжди приносили її, іменуючи Перуна Паркуною, і йому приносили жертву. Ми ж з мішком повну жертву даємо *від трудів наших* - просо, молоко і тук. Та Богів покормимо ягням на Коляди і на Русалії, в день Ярила і на честь Красної гори. Те Богам даємо на спомин про гори Карпатські" (7-А). Як бачимо, жертвували Богам те, що вироблено руками людськими (від трудів); тук - жир, масло, як символи багатства, "і жертви іншої, як хліби немає. А ще виноград і мед, і зерно дають до молінь тих" (26). Таких застережень багато.

"Це Боги Русі не беруть жертви людської, ані тваринної, лише плоди, овочі, квіти і зерно, молоко, суру питну, на травах настояну, і меди, ніколи не живу птицю, ані рибу. Це варяги дають жертву іншу і страшну чоловічу" (24-Б).

Обряди жертвоприношень здійснювали спеціально освічені Волхви-кудесники: "І це всяк Рід правився кудесником, що жертви творив. І всякий Рід мав старого кудесника, який іншим Радогощі давав. І се перший мав на чолі Дажбога, по Ньому ж і творив" (33).

Маємо Красне вінце Віри нашої... або Вчення про Рідну Віру

"Писано се рукою", - записав Волхв на одній з дощечок. Він ясно усвідомлював, що святе вчення треба було б передавати словом з уст в уста, від старших до молодших, але вже відчував, що того не досить. Рука тягнулася до писачка, щоб увічнити слово. І хоч в Яві нема нічого вічного, та слова його ми почули через тисячу років після написання. Духовне, Божественне повернулося в Яву, щоб отримати нове життя в своєму народі.

"Якоже не дав Богдаждь видіти будучини смертним, так восславимо премудрість Його, а старе пом'янемо, і що відаємо - речемо" (38-А). Ця дошка, вірогідно, одна з найстаріших, бо тут вжита найстародавніша форма імені Дажбога - Богдаждь. Волхв ніби перекидає місток між минулим і сучасним, оповідаючи нам про основи Рідного віровчення: "Сварогу славу співати і Дажбогу, які є в Сварзі пречистій; Перуну і Стрибогу, які громами і блискавками повелівають, а Стрибог вітри яритиме на Землю; і тому Ладобогу, який править лади родинні і благості всякі; і Купалбогу, який до Митниць правитиме всяким омовінням; і Ярбогу, що править ярим цвітінням, і Русаліями Водяними, і Лисовими,

і Домовими – і Сварог тими править! Всяк Род має Чурів і Пращурів, які впродовж віків померли, – тим Богам почитання маємо дати, а від них радощі матимем!" (38-А). Ця дошка, очевидно, має запис найдавнішого Символу Віри. Він вставлений у розповідь Волхва про стихійне лихо – землетрус у горах, – і є немовби цитатою із ще старішого святого письма, яке було відоме йому і кожному русичу-рідновіру.

Застороги Волхвів мусимо пам'ятати завжди: "Будете синами своїх Богів, і сила їхня пребуде з вами до кінця!" (17-В). У нашій Вірі не існує "страху Божого", якого вигадали для інших народів юдо-християни, хоча самі вони живуть за принципом: "після мене – хоч потоп". Кожна справді українська людина поводиться правильно не з примусу чи страху, а з власного усвідомлення, що треба жити справедливо, тобто по Правді, по Закону Прави. Наша Віра вчить, що всі наші дії мають здатність повертатися назад, тобто до того, від кого вони й вийшли. Сьогодні ви зрубали дерево, засмітили річку, а завтра ви не матимете повітря і води. Це тільки ледачий розум нашого сучасника вже не хоче усвідомити, що навіть його віддалений нащадок десь там у третьому тисячолітті – це і є він сам. Взявши чужинську формулу "один раз живемо на світі", такий невіглас пройде по Землі, як смерч, не лишивши після себе нічого живого. Сьогодні він зрадив Рідних Богів, а завтра Боги відвернуться від нього. Він, відірвана гілка від Родового дерева, не здатен виховати свого сина в пошані до рідних коренів. Він вже не є сам собою. Він є чимось іншим. Він не українець. Сьогодні він, а завтра його син – не є українцями. Через таких зникає народ. Такого треба привести до тями. Якщо сьогодні цього не зробити, то завтра може бути пізно. Головне, щоб ця пошесть не знищила всього тіла народу. Серед рідновірів нині побутує приказка: "Ти українець чи ти християнин?" Так кажуть про тих, хто по Вірі вже (або ще) не є українцем. Правильно кажуть... Наш Волхв про таких сказав просто: "це істинно, що недостойні бути Дажбожими внуками" (1).

Серед нас нема зрадників, є чужинці! Одна крапля чужинської крові отруїла князя Володимира, а через його шкідництво – й цілий народ на тисячу років. Чи міг він, вражений юдейськими генами матері Малфріді, зрозуміти засторогу руських Волхвів: "греки хотіли нас хрестити, щоб ми ... стали їхніми рабами. Постережемося того!"

Русич не може зрадити Сварога, Перуна і Світовида, яким він присягнув перед Богом Велесом, і перед Волхвами, коли вони тримали над його головою рідну землю з дерном, і коли закопали в цю землю пасмо його волосся, як знак, що його передають Рідним Богам і кровним Предкам: "Це я – Дажбожий онук..."

Україна хронічно хвора на отруєння крові. Та й цій хворобі ще можна зарадити – припинити вливання отрути. Тоді відновляться всі клітини національного організму: Віра, мова, культура, економіка, природа.

Український рідновір не ставить собі завдання наvertати в Рідну Віру чужинців. Розмовляючи з людиною, найперше, вияснить, хто перед вами. Зі своїм працюйте, навчайте, скільки вистачить таланту

і терпіння. Чужого – залиште наодинці з його чужістю. Не сперечайтесь – у нього своя правда. Не витрачайте сили на вітер. Вона вам знадобиться для своїх. Інша справа, якщо ворог зазіхає на наші святощі, знищить його наміри. Не стане сили знищити – не мовчіть! Хай про злочини й ворожі наміри знає якомога більше українців. Формуйте громадську думку. Пам'ятайте, що нас уже мало. Цінують кожного справжнього українця. Боріться за життя української нації. Тільки в купі з Рідними Богами – ми сила.

"Маємо красне вінце Віри нашої і не мусимо чужої добиратися" (7-3). Красне вінце – образ вінка як священної ознаки багатьох обрядів Рідної Віри. Саме з вінка походить корона. Красний – красивий. Золота корона Сонця – символ Дажбога, – згадується в урочистій Різдвяній пісні, частинка якої дійшла до нас, як уламок дорогоцінного скарбу: "Золоту корону, гей! Гей, Дажбоже! Сонце, гей! Ой, Дажбоже! Ладуй, Боже!" Волхви вчили, що найкращою Вірою є власна віра народу, тому й не слід шукати чужої. Це було природно і закономірно, це не потребувало ніякого наукового філософського обґрунтування чи обговорення. Це приймалося як істина: "Усяк муж благо того знати може або зло. І хто Богом не сподоблений, той пребуде, як сліпий і не матиме з ним частки, яко же всяке, що до злого йде, з ним до кінця й пребуде" (38-Б).

Сьогодні все більше українців починає розуміти це, переосмислюючи нашу правдиву і неправдиву історію. У нас вкрадено не тільки нашу назву Русь, але й нашу історію, і нашу Віру. Тисячоліття – немалий строк, щоб не побачити наслідків цього обкрадання. "То стрепенися, народе мій, од сплячки і в злагоді йди до стягів наших! А захистить нас од ворогів на Русі могутній Сварог наш, не чужинські Боги!" (7-Г).

Література

1. Суслопаров М. Про пеласгійську мову || Книжник.- 1992.- № 2; Суслопаров М. Розшифрування найдавнішої писемності з берегів Дніпра || Київ, - 1986.- № 9.
2. Лозко Г. Українське народознавство, - Київ, 1995, ст. 54 - 76.
3. Влес Книга. Літопис дохристиянської Русі-України.- Видавництво "Млин", - Гага, 1972.- в 7 томах, (на правах рукопису, тексти дощечок, переписані Ю. Мироліубовим); Мироліубов Ю. Ригведа і язичество.- Мюнхен, 1981; Мироліубов Ю. Русский языческий фольклор.- Мюнхен, 1982; Мироліубов Ю. Сказ о Святославе Харобре, князе Киевском.- Аахен, 1986, - Кн. 1, 2.
4. Влес Книга || Дніпро, - 1990, - № 4; Ребіндер Б. Влесова Книга: Життя та релігія слов'ян.- К., 1995; Влесова Книга.- Пер. А. Асова. - Москва, 1994, та ін.
5. Шаян В. Аналіз Влес Книги.- у кн.: Віра Предків Наших.- Гамільтон, 1987, ст.38-147; (посилання скорочено: ВПН і № сторінки).
6. Влесова Книга, - Пер. Б. Яценка, - Київ, - Індоевропа, 1995.
7. Волхвиня Зореслава. Волхвник.- Переклад і коментар до Влесової Книги.- Київ, Сварог, 1999 (на правах рукопису).

Нумерація дощечок за Ю. Мироліубовим (подається в дужках після цитат).

В О В Р Е Ч А О Н Е (КОЛИСЬ)

Анатолій БОГОРОД

МІФОЛОГІЧНИЙ СВІТ "ЛІСОВОЇ ПІСНІ"

З початку ХХ століття літературознавці і дослідники творчості Лесі Українки намагалися визначити політичні, релігійні, національні погляди цієї визначної письменниці. В комуністичні часи Лесю Українку зображали сформованою революціонеркою, а в навчальних закладах України пропонували для вивчення лише ті твори, в яких Леся писала про знедолене життя "трудового народу", і в яких ніби чулися заклики до майбутньої "соціалістичної революції"...

Часи змінилися і вже сьогодні про Лесю Українку, нарешті, говорять переважно як про невтомну проповідницю української національної ідеї і борця за самостійну Україну. І знову підбираються відповідні до часу твори... Але в усі часи щиро відзначали її самобутній твір "Лісова пісня", в якому письменниця збирала міфічні образи давньої релігії українців та інших сусідніх народів. Саме цей твір був визнаний як найкращий твір Лесі Українки на тему язичництва, а означенням духовного стану письменниці стали слова головної героїні "Лісової пісні" Мавки: "Я в серці маю те, що не вмирає!".

Чимало вже написано досліджень, в яких розглядається міфологічний світ "Лісової пісні". Усі дослідники творчості письменниці майже одноголосно зауважують, що в цьому легендарному творі найповніше зібрано пантеон низових Богів і духів, які завжди жили поряд з людьми. Найчастіше розглядалися ті образи, імена яких письменниця винесла на початок твору у "список діячів "Лісової пісні". До нього, крім людей, увійшло лише 13 імен: Лісовик, Водяник, Доля, Той, що в скалі сидить, Перелесник, Той, що греблі рве, Потерчата, Куць, Мавка (Лісова), Русалка (Водяна), Русалка Польова, злидні, Пропасниця.

Рисунок Петра Качалаби
"Русалка"

Літературознавці розглядали ці образи, послуговуючись переважно поверховими поясненнями етнографів-християн. Та, незважаючи на це, й досі ще не проведено ґрунтовного і глибинного дослідження ні "Лісової пісні", ні всієї творчості письменниці...

За підрахунками, в тексті "Лісової пісні" можна зустріти, крім вищезгаданого списку міфічних дійових осіб, ще й імена 30 інших міфічних постатей. Леся Українка внесла ці імена в розмову дійових осіб. Дядько Лев згадав Бога, Сонце, Місяць,

Зорі, Урая, Зірницю ("найкращу Зорю"), Оха-Чудотвора, Трьомсина, Царівну Хвилю, Білого Паллянина, Цур-Пека. Лукаш згадує Мавок і Упирицю. Лісовик - Бабу, що любить зимувати в соснових борах, і Вітра. Водяник - Метелицю Гірську, Русалок (водяних), Осіннього Дощика. Мавка - Весну, Вихора і Ніченьку чарівниченьку. Русалка (водяна) згадує Морського Царенка, Лелю ("Ой, Леле!"), Матінку і Бабусю Куця. Той, що греблі рве - Царя Морського і Океана. Перелесник згадує Змію-Царицю, Літавиць - Гірських Русалок.

Уособлено згадуються також дерева і куці: Вербиця-вдовиця, Береза-сестриця, Дуби, Клен-князь, Явір, Ясень, Калина, дика Рожка, Осика, Глід. Коли Лукаш хоче надрізати ножом березу, щоб сточити сік, Мавка хапає його за руку:

Мавка ...Не ріж! не убивай!.. Не точи! Се кров її. Не пий же крові з сестроньки моєї!..

Коли Лукаш признався Мавці: "Я думав, дерево німе, та й годі", то почув від неї слова, які могли б стати епіграфом до "Лісової пісні": "Німого в лісі в нас нема нічого!".

ПОСТАТІ, ЗГАДАНІ В "ЛІСОВІЙ ПІСНІ"

СИЛУ НЕБЕСНІ

СИЛУ НЕБЕСНІ

Бог
Сонце
Місяць
Зірниця-мати (найкраща
Зоря)
Зірка-пряха
Зорі

СИЛУ ПОВІТРЯНІ

Білий Палянин
Вихор
Вітер
Осінній Дощик

СИЛУ ЗЕМНІ

СИЛУ ГІРСЬКІ

Метелиця гірська
Той, що в скалі сидить
Літавиці - русалки гірські

СИЛУ ЛІСОВІ

Лісовик
Баба, що любить зимувати
в соснових борах
Перелесник
Мавка (цариця лісова,
лісовичка)
Мавки
Баба Куця
Мати Куця
Куць

СИЛУ ПОЛЬОВІ

Русалка польова

СИЛУ ВОДЯНІ

Океан
Цар морський
Морський царенко
Той, що греблі рве
Водяний царенко
Царівна-Хвиля
Водяник
Потерчата
Русалка (водяна, озерна,
озерянка, водяна царівна)

СИЛУ ПІДЗЕМНІ

Змія-Царівна
ІНШІ
Урай
Леля
Весна
Доля
Цур-Пек
Ніченька-чарівниченька
Мара (Марище)
Ох-Чудотвор
Трьомсин
Пропасниця-Трясавиця
(лиха Трасця, Шіпле-дівця)
Упириця
Злидні

Якщо уважно поглянути на ці образи, то можна легко помітити, що вони поділяються не лише на сфери перебування: Небеса, повітря, гори, ліс, поле, вода, земля, хата тощо, але й на цілі родини. Найкраще це зображено у розмові Мавки з Лукашем:

Лукаш: Чи то ти все отак сидиш у лісі?

Мавка: Я зроду не виходила ще з нього.

Лукаш: А ти давно живеш на світі?

Мавка: Справді, ніколи я не думала про те... Мені здається, що жила я завжди...

Лукаш: І все така була, як от тепер?

Мавка: Здається, все така...

Лукаш: А хто твій рід? Чи ти його зовсім не маєш?

Мавка: Маю. Є Лісовик, я зчу його "дідусю", а він мені: "дитинко" або "доню".

Лукаш: А хто ж він - дід чи батько?

Мавка: Я не знаю. Хіба не все одно?

Лукаш: А хто ж тобі тут мати чи баба, чи вже як у вас зовуть?

Мавка: Мені здається часом, що верба, ота стара, сухенька, то - матуся. Вона мене на зиму прийняла...

Якщо Русалка водяна називає Водяника "батьком", то лісовика називає "дідусем". Мавка також називає Лісовика "дідусем", а Лісовик, говорячи Мавці про соснові бори, зауважує: "наша Баба любить у них зимувати". Хто ця "Баба"? Чи не вона покровителька усіх покійних душ?

Мавка називає Вербу "матінкою", а Березу - "сестрицею". Русалка Польова називає "сестрицею" Мавку. Нескладно припустити, що сестрами є всі русалки і мавки: водяні, польові, гірські та лісові.

З розмови Того, що греблі рве з Водяником дізнаємося про Океан (діда), про Царя Морського, а від Русалки (водяної) про Морського Царенка - його сина.

Від Русалки Водяної дізнаємося, що в Куця є матінка й баба. Від Водяника дізнаємося, що у Того, що греблі рве є мати - Метелиця Гірська, а від Перелесника - про його сестриць Літавиць - гірських русалок.

З байки, яку дядько Лев розповідає Лукашеві стає відомо, що сином найкращої Зірки - Зірниці є Білий Палянин, а дочкою Царя Морського - Царівна-Хвиля.

Із слів Водяника дізнаємося, що Той, що греблі рве, хоч і водяного роду, але є "чужинцем" подібно до Морського Царенка.

Можна нині сперечатися, наскільки правдиво Леся Українка передала міфологічні відомості й знання, які ще затрималися на Волині в кінці XIX - на початку XX століття, а які створила сама чи привнесла з міфологічної традиції інших народів, але, без сумніву, цей твір містить найповніші відомості про невидимий світ наших давніх Предків.

Необхідно зауважити, що ці залишки міфологічного світогляду українського народу Волині серед самих людей сприймалися вже неоднаково. Леся Українка вклала в уста своїх дійових осіб чимало двозначних висловлювань, велика частина яких сформувалася у світогляді народу протягом християнської доби. Чимало дослідників давньої української віри та релігієзнавців погоджуються, що християнським ідеологам для поширення християнського "пантеону богів" (зокрема й ангелів, архангелів, херувимів, святих та ін.) необхідно було спочатку підмінити весь релігійно-міфологічний світ давньої віри українців, потім очорнити його, "опоганити" і змінити ставлення народу до його представників. І це їм вдалося. Леся Українка ще застала в народі суперечливе ставлення до міфологічно-релігійних постатей давньої української віри. Про це дізнаємося із розмови дядька Лева з його сестрою (матір'ю Лукаша):

Мати (до Мавки): Чого ти все розпатлана така? ... Як відьма ходить.

Дядько Лев: Що ти, сестро, так уїдаєшся раз у раз на дівку?

Мати: Ти б іще зібрав сюди усіх відьом із лісу.

Лев: Де ж є відьма в лісі? Відьми живуть по селах.

Мати: Та що ж, принаджуй ту погань лісову...

Лев: **Що лісове, то не погане, сестро, - усякі скарби з лісу йдуть...**

Дядько Лев зображений народним знахарем і відуном. Лісовик з повагою ставиться до нього і зауважує, що це єдиний з людей, який вміє правильно поводитися в лісі.

- Я, небоже, знаю, як з чим і коло чого обійтись: де хрест покласти, де осіку вбити, де просто тричі плюнути, та й годі. Посієм коло хижки мак-відюк, терлич посадимо коло порога, та й не приступиться ніяка сила...

І свої знання він завжди застосовував при потеребі. Про це читаємо:

- Що це за мара? - вигукнув дядько Лев. - Ага вже знаю. Добре, що побачив!..

Виймає з кошеля якісь корінці та зілля і простягає назустріч Марі, немов боронячись від неї:

- ...Ось тобі полинь - згинь, Маро, згинь!

Помітивши Потерчат, дядько Лев і їм пригрозив:

- Ну-ну, чекайте ж, приведу я завтра щенятко-ярчуків, то ще побачим, хто тут заскавучить!

Але й дядько Лев непослідовний. І він ображає і ганьбить покровителя лісу і всі сили лісові:

- Ей, кодрло лісове! Така в вас правда!.. Ну, пападу ж і я Лісовика, то вже ж вирветься, - в пеньок дубовий вщемлю те бородище-помелище, то буде відати!

Не може дядько Лев налагодити свої стосунки і з володарем озера Водяником. Він рибалить на озері без благословення Водяника і ледь не топиться в озері. Тому й дядько Лев спересердя лає покровителя річок і водної стихії загалом:

- Той клятий Водяник. Бодай би всох! ...Ще трохи - затопив би! А щоб ти вслиз!

Часом і Потерчат дядько Лев ображає словами "невірна пара, відьомський накоренок!"

Сама Леся протягом всього твору протиставляє людям Водяника, Лісовика, Русалку (водяну), Куця, Потерчат, хоча тисячу років тому ці постаті мирно уживалися з людьми.

Незвично чути з уст Перелесника і Лісовика слова химери, химерна. Відомо, що ці слова потрапили в нашу мову з грецької міфології через церковні книги, в яких ці слова подані вже з християнським, негативним забарвленням, як страховиська.

Ніхто із дослідників навіть не робить спробу припустити, що галявина, на якій відбуваються події твору, у дохристиянські часи могла бути святим місцем - **Священною Галявиною**, де на свої релігійні свята збиралися Предки українців. Опис цього місця знаходимо на початку твору:

"Старезний, густий, предковичний ліс на Волині. Посеред лісу простора галявина з плачучою березою і з великим престарим дубом. Струмок витікає з гущавини лісу..."

Отже, бачимо усі принади природного Храму: чисте місце серед густого і предковичного лісу, великий престарий дуб і струмок. Недаремно Лукаш згадає сільський поговор:

- Люди кажуть - тут непевне місце! Колись тут велися і танцювали люди, тепер тут танцюють лиш лісові мавки та бавляться русалки.

Місцеві люди, ставши сповідниками нової чужої релігії суму - християнства, перестали відзначати свої веселі свята.

Християнська релігія зробила свою чорну справу, заповівши: "**Їхні дерева святі повирубуєте!**" (ЗМ, 34: 13). І були вирубані предковичні дуби, зруйновані місця давнього покоління Богам. Дядько Лев, який до смерті оберігав останнього священного дуба в лісі, з сумом зауважує: "**Ще й не такі були дуби, та й тії постинали...**"

І вже скільки ненависті чується в словах розлюченої Килини:

- **Та я б і цілий ліс продати рада** або протеребити, - був би ґрунт, як у людей, не ся чортівська пуца. Та тут, як вечір, - виткнутися страшно!

Ліс, який колись годував, став для людей страшним, німим і темним, чужим, ворожим і холодним. Після смерті Дядька Лева люди все ж зрубали останнього старого священного дуба...

Поза увагою дослідників залишалися і натяки Лесі на стан природи в той святковий день, коли дядько Лев з Лукашем прийшли до лісу. Мить пробудження Русалки водяної та Водяника письменниця не описує, але день пробудження Мавки неважко визначити вже з опису стану природи:

"**Провесна. На узліссі і на галявині зеленіє перший ряст і цвітуть проліски та сон-трава. Дерева ще безлисті, але вкриті бростю. що от-от має розкритись**".

Інші подробиці про стан природи повідомляє Лісовик Мавці, яка спитала: "Чи довго я спала?"

- Довго, дочко! Вже сон-трава перецвітати стала. От-от зозулька маслечко сколотить, в червоні черевички убереться і людям одмірятиме літа. Вже з Вирію попрілітали гості. Он жовтими пушинками вже плавлють на чистім плесі каченята дикі.

З розмови дядька Лева з Лукашем легко визначити і те свято, в яке вони прийшли до лісу.

Лев: Та вже бався, бався, на те **Бог свято дав**... Вже час до лісу бидло виганяти. Бачиш вже онде є трава помежи рястом?

В Україні челядь (бидло) виганяли на полонини і галявини майже через місяць після Великодня (рівнодення). Відомо, що в день, коли на деревах і кущах розпускалося листя, давні русичі відзначали свято слов'янського **Бога Ярила**, яке християни заступили днем мученика Юрія (Георгія). Леся Українка зазначає, що після гри Лукаша на очеретяній сопілці відразу ж почало розпускатися листя і зацвіли квіти. До нас дійшло повір'я: де пройшов Ярило, там розквітають квіти і зеленіють дерева. Крім очеретяної, у Лукаша були сопілки з інших дерев: **вербова, калинова, липова**. Із слів Мавки до Лукаша довідуємося, який великий вплив на Природу і на саму Мавку справляє гра на сопілці:

"**Твоя сопілка має кращу мову. Заграй мені...**"

Твір "Лісова пісня", незважаючи на казковість обставин, містить чимало молитов, замовлянь, заклять і проклять, які Леся з дитинства чула і запам'ятала від простих українців. У її творі проголошують їх і селяни, і лісові сили.

Лукаш:

- Прогорни, моя Доле,
Хоч руками долинки,
Чи не знайдеш під снігом
З дивоцвіту стеблинку.
- Магайбі!

Дядько Лев:

- Шіпле-дівце,
Пропаснице-Трясавице!
Йди ти собі на куп'я, на болота,
Де люди не ходять,
Де кури не піють,
Де мій глас не заходить.
Тут тобі не ходити,
Білого тіла не в'ялити,
Жовтої кості не млоїти,
Чорної крові не спивати,
Віку не вкорочати.
Ось тобі полинь -
Згинь, маро, згинь!
- Вже знов якась мара?
Цур-Пек! Щезай!

Мавка:

- Дяка щирая тобі,
Ніченько-чарівниченько,
Що закрила ти моє личенько!
І вам, стежечки, як мережечки,
Що вели мене до березочки!
Ой, сховай мене, ти сестриченько!
(ховається під березу).

Потерчата:

- Ой, Леле! не нуртуй! Хатки не руйнуй!

Килина:

- Живі будьте, нас не забувайте!

Мати Лукаша:

- Веселі будьте, та до нас прибудьте!

Беручи за зразок літературні твори західноєвропейських письменників, які використовували знання з міфології своїх народів, Леся Українка створює власний твір на язичницьку тему, в якому стирає межу між світом людей і невидимим міфічним світом. Вона намагається звести до купи невидимий світ із людським світом і навіть робить спробу "привчити" представницю того світу, Мавку, жити за безладними законами хрещеного люду, а також поводитися так, як поводитяться люди.

У "Лісовій пісні" є й деякі розходження із міфологічним мисленням давніх українців. Добре вже знаємо, що невидимі сили: водяні, польові та лісові подавалися усіма дослідниками-міфологами як істоти духовні - духи або душі переважно безтілесні, а з "Лісової пісні" дізнаємося, що у Мавки лісової душі немає. Так, дядько Лев у розмові з Мавкою зауважує:

- Ну, дівонько, хоч ти душі не маєш, та серце добре в тебе.

Відомо вже, що лише в похристиянізованій Україні мавками, русалками (річковими, озерними,

польовими і гірськими) почали вважати тільки нехрещених дітей або самовбивць... Але чи це так?

Якщо зважити на те, що в давні язичницькі часи нехрещеними були усі наші Предки, то стане зрозумілим, що русалками і мавками вважалися душі всіх русичів, які відійшли із світу людей в невидимий світ духів. І цей "невидимий" світ завжди був поруч: у лісах, полях, горах, річках, озерах і оселях людей. Там покійники знаходили своє пристанище після "смерті". В уста Мавки, письменниці вклала слова: "Я не можу вмерти!" В язичницькій Україні-Русі ці слова могла проректи будь-яка дівчина і будь-яка людина, бо вірили в безсмертя душі.

Про цю неможливість вмерти дізнаємося зі слів тієї ж Мавки до Лукаша:

- О, не журись за тіло! Ясним вогнем засвітилось воно, чистим, палючим, як добре вино, вільними іскрами вгору злетіло. Легкий, пухкий попелець ляже, вернувшись, в рідну землю, вкупі з водою там зродить вербицю, - стане початком тоді мій кінець. (...) Я обізвуся до них (людей) шелестом тихим вербової гілки, голосом ніжним тонкої сопілки, смутними росами з вітів моїх...

До хрещення Русі переважав поховальний звичай спалювати покійників, аби допомогти душі швидше звільнитися від нерухомого тіла. Порох спаленого тіла родина зберігала у себе в хаті рік, переважно в особливому поховальному горщику на Покуті (що породило уявлення про домовика-Діда). Через рік уся родина справляла останні поминки за покійником, і потім його попел розвіювали: одні - в воду, інші - на своєму полі, а ще інші - в лісі. За уявленням наших Предків, покійники, попел яких був розвіяний у полі, ставали русалками польовими, в лісах - мавками, у воду - русалками водяними (річковими, озерними), в горах - літавцями (русалками гірськими). Вважалося, що після переходу в "інший світ" покійники допомагають своїм родичам у проявленому житті. А живі їх шанують, поминають і запрошують на всі свої свята, доки ті не отримають нові тіла...

Говорячи про русалок, усі чомусь найперше згадують про те, що русалки при зустрічі з дівчиною чи парубком нападають на них і залоскочують до смерті. Це Леся Українка показує і в "Лісовій пісні" в образі Русалки водяної. Старші жінки ще й досі пам'ятають, як матері лякали їх русалками, коли вони збиралися йти в ліс чи в поле. Але чи знають сучасники, з чого постало таке вірування про русалок?

Коли наші прадавні звичаї та обряди ще не були покалічені християнством, молоді дівчата та молодіці весною виносили в лісі власноручно вишиті сорочки і вивішували їх на деревах, щоб душі русалок мали в що одягнутися (втїлитися). Матері, у яких померли діти, розвішували на деревах (вербах) стрічки. Отримавши "нові тіла", русалки, мавки і потерчата залишали свої тимчасові пристанища: дерева, кущі, водоймища, гори, і народжувалися новими немовлятами в українських поселеннях. Етнографи неодноразово записували від людей повір'я про те, що "на Зеленому і Русальному тижнях душі русалок і потерчат літають у повітрі і випрошують собі "сорочку" (тіло).

У протоєрея Григорія Дяченка вже читаємо, що ці душі літали в повітрі сім років і випрошували не сорочку, а "хрещення"... (Г. Дяченко. ПЦСС, с. 562).

Внаслідок боротьби церкви із залишками язичницьких вірувань, із святами і обрядами, українські жінки перестали вивішувати в лісах "одяг" для наступних поколінь немовлят. Щоб повернути чи врятувати ці звичаї, старші люди створювали легенди про те, що ображені русалки відбирають тіла у хрещеної молоді, аби народитися в тілах...

Коли народ навернули в християнство, то русалками почали називати лише покійників, які за життя не були хрещеними, або жінок, які покінчили життя самогубством (зокрема, утоплениць). Про таких покійників хрещені люди і попи почали говорити як про "проклятих Небом і Богом", але в нашому народі продовжували поминати і проводити їх кожного року, зокрема, на Русаліях (нині - Трійця).

Цікавим є повідомлення жінок з Полісся:

"Жінки (незалежно від віку), які померли на Трійцю (Русалію тижні) **стають русалками**". (Зверніть увагу на те, що вони "стають русалками", незважаючи на те, що були хрещені і вважалися вже християнами.)

Віра в те, що після смерті душа може переходити в дерева, кущі і рослини була і є настільки ще живучою, що зберігається не лише в казках і піснях, але й перейшла в святкові звичаї вже християнізованої України. Бо інакше як зрозуміти звичай на Трійцю заносити в свої оселі зілля і гілки з дерев і кущів? Колись це могли бути гілки дерев і кущів, які були посаджені на місцях поховання своїх покійних родичів.

Щоб знищити цей давній поминальний звичай, християнські ідеологи поширювали думки, що з могил не можна нічого зривати і приносити додому. Нині люди ще продовжують приносити в свої домівки траву аїр, відому як татар-зілля, зірвану на берегах водоймищ (річках, болотах). Приносять зілля додому без будь-якого усвідомлення зробленого і встеляють ним долівку, розвішують його на дверях і вікнах. Вносять його з хати лише через тиждень. В такий спосіб був збережений дещо видозмінений звичай вносити на свято в хату разом із зіллям душі покійних родичів-русалок.

Коли під час "проводів русалок" дослідники запитували жінок, чи хтось з них бачив русалок, то жінки запевняли, що "старі люди їх ще бачили і з ними зустрічалися. Але місцевий піп закляв їх і з того часу вони зникли, і ніхто їх більше не бачив". Але і після цього дехто й досі продовжував поминати і проводити русалок, що суперечить християнському вченню про покійників. Подібні слова Лукаш говорить Мавці і в "Лісовій пісні":

Лукаш: **Я від старих людей про мавок чув не раз, але ще зроду не бачив сам.**

Мертвонароджені діти (викидні) отримували назву "потерчата" (від ст. слов'янського *потеря* - втрата). У "Лісовій пісні" Потерчатами названі двоє дітей (мабуть близнюків), але вже байстрюків (безбатченків), яких умертвила мати. Вони згадують останню колискову, яку співала мати перед їхньою смертю:

- Люлі-люлі - люлята,
Засніть, мої малята!

А ось пісенька самих Потерчат:

- Нас матуся положила
І м'якенько постелила. (...)
- Убога наша хатка,
Бо в нас немає татка...

Тому Потерчата неприхильні до представників чоловічої статі. Скориставшись цим їхнім почуттям, Русалка водяна називає Лукаша їхнім татком і намовляє Потерчат завести його в трясовину.

Найкращими сторонами "Лісової пісні" є те, що письменниця все ж змінила уявлення усіх сучасних українців про русалок і мавок з негативного на позитивний, зобразивши їх гарними, чарівними і звабливими дівчатами.

"Лісова пісня"- художній твір, тому письменниця і не намагається зберегти незмінними усі народні вірування українців кінця XIX століття про **невидимий світ**, а використовує вже доволі поруйновані міфо-релігійні знання й уявлення волинян для свого літературно задуму. Цей задум і досі не з'ясований, хоча чимало дослідників творчості Лєси Українки робили спроби відгадати його...

Лєся Українка обрала жанр драми-феєрії для того, щоб описати любов між представниками двох непоєднаних світів: **світу людей** (Лукаш) і **світу покійників** (Мавка). Але складається враження, що письменниця намагалася зрадливій любові живих людей протиставити чисту і щирі любов безтілесної Мавки, хоча добре знала повір'я про те, що лісовим силам небезпечно закохуватися в людей. Бо душі перевтілюються в тіла земних людей саме для того, щоб мати щастя насолодитися почуттями земної любові. Тому Мавка готова все віддати, навіть своє безсмертя, щоб відчутти (бодай на мить) людську любов. І Лєся закохує Мавку в Лукаша. Але до чого ж повинна була привести така неприродна і безплідна любов між покійницею Мавкою і Лукашем? Звичайно ж, що до смерті останнього...

Мусимо нагадати про один з давніх звичаїв українців: **передавати що-небудь через поріг, переступивши або наступивши на нього**. Нині цей звичай вже пояснюють спрощено: "щоб не посваритися". Але ще й досі у весільній обрядовості українців зберігся звичай вносити "запорожцям" те, що залишилося від весільного короваю, після розподілу його між усіма присутніми. "Запорожців" (душі покійних родичів) уособлювали люди, які в цю мить знаходилися за дверима приміщення, в якому відбувався розподіл короваю. Порогами (межею між двома світами) в українців було назване те місце на Дніпрі, де загинуло чимало людей, які робили спробу переплисти їх, щоб вийти в море.

У художньо-етнографічному творі Михайла Коцюбинського "**Тіні забутих предків**", написаному в 1911 році (одночасно з "Лісовою піснею"), зображена любов між Марічкою та Іваном. Після загибелі в горах, Марічка стає **мавкою**. Спроба Івана піти в ліс на поклик своєї коханої покійниці закінчилася і для нього смертю... Ніхто, однак, не зауважив, що Марічка стала мавкою, незважаючи на те, що була в дитинстві охрещеною. Тому поширена нині думка, що мавками й русалками стають після смерті тільки нехрещені покійники, не має підстав...

На жаль, нині багато сучасних "міфологів" почали створювати все нові і нові "легенди" на давню язичницьку тему про русалок, лісовиків, водянників і домовиків. Недавно мені доводилося чути одну з подібних легенд про те, як у своєму лісі заблукав (?) Лісовик і забрів в інший ліс, де був господарем інший Лісовик. Лісовик, що заблукав, оселився в новому лісі, де його не злюбили ні мавки, ні русалки, ні сам господар Лісовик... Але, попри все, цей Лісовик ще й закохався в місцеву селянську дівчину, яка була гарніша за Сонце, і всі сили лісові постійно шкодили цим двом незвичним закоханим...

Може ніхто з сучасників і не помітить абсурдності змісту цього новотвору, може ніхто не перепитає автора: як могло статися, щоб повновладний господар лісу Лісовик міг "заблукавати" у лісі?..

До того ж, нині також стало модним називати своїх коханих або гарних дівчат прадавнім українським словом русалочка чи русалонька. Звернімо увагу, що в прадавні часи назвати людину "русалкою" значило те ж саме, якби назвати нині живу людину "покійником". Тому мусимо зауважити, що русич-язичник дуже чудувався б з такої сучасної мовної етики.

Але що сучасним невіруючим, біблійним християнам і науковим атеїстам до "чудувань" Предків? Вони вже не вірять в тих чудернацьких русалок і мавок, водянників і лісовиків, перелесників і літавиць, і взагалі вони уявляють їх з риб'ячими і козячими хвостами, з козиними і свинячими копитами, ратицями і рилами, із нерозчісаними, брудними бородами і в обідраному одязі. На жаль, такими їх тепер зображають і на сцені.

В листі до матері Леся Українка обурювалася: **"Чому слов'янські Боги конче мусять бути косолапими, кривоносими потворами - всі?.."** (Твори: у 12 т.- Т.10).

Наші праведні Предки, як і ми нині, ніколи не уявляли своїх покійних родичів бридкими, навіть після їхньої наглої смерті. То чому ж ми дозволяємо противникам і ненавистникам наших давніх предковічних уявлень про кругообіг і незнищенність життя на Землі збиткуватися над нашими давнім родовим корінням, над нашими гарними звичаями, святами і обрядами, над нашою життєрадісною, життєстверджуючою, світлою і прекрасною вірою Давніх Предків Русичів-Українців?

З текстів Велесової Книги з'ясовуємо, що деякі міфічні образи, згадані у "Лісовій пісні", належать до Божественних світів - Світу **Прави** і Світу **Нави**:

"Нам Сварогу славу співати і Дажбогу, які є в Сварзі пречистій; Перуну і Стрибогу, які громами і блискавками повелюють, а Стрибог вітри ярить на Землю; і тому Ладобогу, який править лади родинні і благості всякі; і Купалбогу, який до Митниць правитиме всяким омовінням; і Ярбогу, що править ярим цвітінням, і Русаліями Водяними, і Лісовими, і Домовими - і Сварог тими править! Всяк Род має Щурів і Пращурів, які впродовж віків померли - тим Богам почитання маємо дати, а від них радощі матимем!" (Доц, 38-А).

Настав уже час сучасним українцям прийняти душею і серцем світлу Віру Наших Предків і зрозуміти, що в минулому тими русалками і мавками були й ми самі перед наступним своїм народженням в Україні. У Велесовій Книзі читаємо про вічне перевтілення душ: **"Од отця Орія походимо, і він час від часу народжується серед нас."** (4-Г).

Тому й досі в українців, незважаючи на місце їхнього проживання, існує древній звичай перевозити на Батьківщину прах своїх покійних родичів, які загинули чи померли далеко на чужині. Бо підсвідомо вірять, що прах родичів, які поховані в Рідній Землі, у купі з водою там зродить вербицю, і стане початком тоді їх кінець!

Рисунок Петра Качалаби "Богиня Дана"

КЛЮЧІ ОД ВИРІЮ

У міфологічній моделі світу віддавна простежується визначення Вирію - першоземлі Богів, де росте першодерево - прадуб з молодильними яблуками безсмертя, і де вічним мешканцем є Першобог Род. Порівняно чітку локалізацію того потойбічного світу - Вирію робить дослідник Борис Успенський. У слов'янському язичництві, зазначає він, не було двох розрізень - раю і пекла. Вирій був місцем, куди восени відправлялися птиці і деякі плазуни (вужі, змії), а відповідно до цього й локалізувалися пташиний Вирій на небі і гадючий - на землі¹.

Диференціація обох вищезгаданих понять (раю і пекла) сталася, слід вважати, у значно пізніший період: вона пов'язана з християнською світоглядною концепцією. Осмислення Вирію, а відповідно і трактування його як явища, відбувалися у руслі цілісної системи народних вірувань. Повір'я про Вирій зустрічаємо вже у давніх писемних пам'ятках, згодом - у працях різних дослідників. У "Поученії" Володимира Мономаха, між іншим, читаємо: "І сьому подивуємось: як птиці небеснії з Ірію йдуть, і спершу в наші руки, та не застаються на одній землі, але й сильні, і слабкі йдуть по всіх землях, за Божим повелінням, щоб наповнилися ліси и поля"². За Миколою Маркевичем, Вирій - дивна, тепла сторона десь біля моря. Першою петить туди і повертається звідтіля зозуля, бо ж саме у неї - ключниці "Вираю" - зберігаються ключі³.

Мотив відмикання ключем Вирію, а відтак весни, літа, замикання зими, широкоаспектний, сповнений симбіозу символів та асоціацій, у слов'янській традиції має індоєвропейські аналогії, на що вказувалося вже в етнографічній літературі. Повернення птиць із Вирію цілком закономірно співвідноситься з певним комплексом аграрно-магічних обрядодійств. Складовими компонентами його були речитативно-вербальні формули до зустрічі птахів, веснянкові пісні-заклички, ритуальне обрядове печиво. Цілком зрозуміло, що при цьому різною мірою виявлялася регіональна специфіка з усіма супутніми етнокультурними ознаками.

Особливе місце у календарній звичаєвості займає культ жайворонка. Його образ відтворений у пісенній творчості і народних віруваннях, "матеріалізувався" у веснянообрядовому печиві. За народними повір'ями: "Саме раніше прилітає з Вирію жайворонок, підіймається він угору, співає, весну збуджує. Він як той посланець од Бога..."⁴.

На якомусь історичному етапі у поетичній творчості народу образ жайворонка частково поступився перед образом іншого птаха - соловейка. На західноукраїнському Поліссі збереглися цікаві зразки веснянок з типологічним зачином "Ой ти, соловейко", у яких особливо виразно виявлена сюжетна структура: птиця прилітає з Вирію із золотими "ключиками", щоб "літичко одмикнути", а "зимойку замкнути", та виявляється - ще не пора, бо по "горой-

ках сніжини лежать, а по долиночках крижини стоять"⁵, і птиця каже, що тії сніжини потопче, а такі літечко відімкне, а зимойку замкне. До того ж, як дізнаємося з аналогічних вербальних текстів, виконає свою місію - зів'є гніздечко, нанесе яечок і вигодує діток.

У деяких веснянкових матеріалах простежується архаїка, яка може послужити відповідним матеріалом для реконструкції світоглядних аспектів. Так, зокрема, в одній з веснянок мовиться:

*Ой ти, соловейко,
Ти ранній пташеїку,
Ой чого так рано
Із вір'їчка виїшов?
- Не сам же я виїшов,
Дажбог мене вислав,
З правої ручейки
Ключики видав.*

Аналогічно відмикання Вирію у міфологічних віруваннях приписується ще й іншим птицям - буслові, зозулі, ластівці. Можемо здогадуватися, що деякі птахи, зосібна бусли, були в далекому минулому для наших пращурів тотемами. То ж і дотепер вони лишилися священними в ореолі належного їм культу. За народними віруваннями вони є добродіями для наших нащадків.

*Ой буслойку-голубойку,
Чом з Вирію ти виходиши?
Чом з Вирію ти виходиши,
Нам тепличка не приноси?..*⁷

В українських міфопоетичних віруваннях неабияке місце займає Орій ("святий Юрій"), покровитель хліборобства і скотарства. Володіючи золотими ключами, він відмикає небо і випускає на землю дощ-росу. В одній старовинній пісні Урай (Орій) кличе матір і просить її подати йому ключі, щоб відчинити небо і випустити росу:

*Урай матку кличе:
- Та подай, матко, ключі
Одімкнути небо,
Випустити росу.*⁸

Ця мати, можливо, одне і те ж з сонячною матір'ю, про яку мовиться в казці і колядках, зазначає Микола Костомаров, маючи на увазі Матір Сонця - жінку Сварога, Бога Неба.

Цікавий зразок магічно-заклинального типу пісні зафіксовано нами в регіоні Рівненського Полісся:

*Святий Юрію (Орію),
Зійди з Вирію,
Розтвори сиру землю.
Як розтвориться
Сира земляця,
Весенький світ звеселиться.*⁹

Повернення птахів із Вирію поєднувалося зі звичаєм випікати ритуальне печиво. Приготовляли його вперше до свята, яке випадало на 9 березня за ст. ст. Це печиво мало переважно форму птахів. Особливо поширеними в Україні були "жайворонки",

Весняне обрядове печиво "жайворонки".

С. Біличі Волинської області, 1994 р. Рис. В. Ісакова.

з якими діти виходили на вулицю і співали веснянки, виголошували спеціальні пісні-заклички. Але печиво не завжди надавали зооморфну форму: іноді випікали 40 невеличких ритуальних булочок, пиріжків. У міжвоєнні роки в деяких районах діти приносили "жайворонків" у дарунок названим батькам, учителям (...).

Як згадує П. В. Шейн, рідкісний звичай випікати "жайворонків" для душ померлих дітей побутував у похоронних обрядах білорусів на Могилівщині¹⁰.

До дня Благовіщення (25 березня) приурочувався звичай випікати печиво у вигляді буслових лапок. У регіоні Західного Полісся це печиво пов'язувалося безпосередньо з прильотом буслів.

У весняних обрядодійствах явно проступає аграрно-магічна функція. До бусла, який летів і ніс у дзьобі на гніздо ломачча, дівтора приказувала:

*Бусько, бусько, кинь колоду
Не на дощ, а на погоду.*¹¹

Правда, вербальні тексти, які збереглися, іноді позначені наївністю, але мусимо зважати на багатолітні трансформаційні процеси, в результаті яких первісно магічна функція їх якоюсь мірою затратилася, і вони поступово перейшли до репертуару звичайних дитячих закличок.

Потребує деякого осмислення семантика вищезгаданого обрядового печива. Чи було воно засобом стимулювання прильоту птахів, своєрідною імітацією? Цю думку дослідники майже категорично відкидають. Зокрема, свого часу Михайло Грушевський, маючи на увазі різновиди весняно-ритуального печива, прямо стверджував: "Се жертва Весні, яка в різних формах була відома ще недавно в різних кутах слов'янства і у нас"¹². Звичай випікання і ритуального використання хлібних виробів у вигляді птахів сучасна дослідниця Людмила Виноградова також трактує як ранню форму "годування-задобряння" духів-опікунів¹³. Інший дослідник, Андрій Страхов, припускає, що, очевидно, за народними віруваннями бусли і жайворонки, які повертаються з Вирію, є тими

душами предків, морфність яких співвідноситься між птичою і власне людською¹⁴.

Такі міркування, між іншим, простежуються у численних польових записах етнологічних матеріалів.

Варто принагідно нагадати, що в етнографічній літературі вже робилися спроби розкриття семантики хлібних виробів, виявлення їх ритуально-магічної функції у різних обрядодійствах. Ґрунтовні дослідження з цього приводу зроблені дослідниками минулого - Олександром Потєбнею ("О мифическом значении некоторых обрядов и поверий"), Миколою Сумцовим ("Обрядовое употребление хлеба") та ін.

Рідкісним в ареально-локальному відношенні є обрядове печиво з умовно символічними зображеннями сільськогосподарських знарядь - борони, плуга, серпа. Подібні його вияви зафіксовані дослідниками в окремих районах Полісся, а також на Підляшші, де це печиво в кінці XIX - на початку XX століть використовувалося у весняних обрядах поряд з іншими атрибутами (...).

ЛІТЕРАТУРА

- Успенский Б. А. Филологические разыскания в области славянских древностей. - М., 1982. - С. 145-146.
- Літопис Руський. Перекл. з давньоруської Л. Є. Махновця. - К., 1989. - С. 456-457.
- Маркевич Н. Обычаи, поверья, кухня и напитки малороссиян. - К., 1992. - С. 18.
- Зап. автором 1997 р. у с. Врани Горохівського р-ну Волинської області від Зінаїди Віток. 1923 р.н.
- Зап. автором 1996 р. у с. Оленіно Камінь-Каширського р-ну Волинської області від Анастасії Коширець. 1932 р.н.
- Пісні з Волині. (Упорядкування О. Ф. Ошуркевича. - К., 1970. - С. 31.
- Ой на горі ряс цвіте. Народні пісні Рівненської та Волинської областей (Запис Ю. Цехміструка). - Рівне, 1995. - С. 26.
- Костомаров М. І. Слов'янська міфологія. - К., 1994. - С. 266.
- Зап. автором 1983 р. у с. Осова Костопільського р-ну Рівненської області від Олексія Кузьмука, 1918 р.н.
- Шейн П. В. Матеріали для изучения быта и языка русского населения Северо-западного края. - СПб., 1890. - Т. 1. - Ч. 2. - С. 555.
- Зап. автором 1987 р. у с. Зарудче Любашівського р-ну Волинської області від Івана Корха. 1975 р.н.
- Грушевський М. Історія української літератури. В 6 т., 9 кн. - К., 1993. - Т. 1. - С. 196.
- Виноградова Л. Н. Зимняя календарная поэзия западных и восточных славян. - М., 1982. - С. 140.
- Страхов А. Б. Полесские "буськовы лапы", "галепы" // Полесский этнолингвистический сборник. - М., 1983. - С. 210.

ВІЗВІЩІТЬ ВЕСНЯНКУ

Із фольклорних записів Олексі Ошуркевича

- Ой, ти, соловейку - ранняя пташейко,
Ой, чого так рано із Вир'ячка вийшов?
- Не сам же я вийшов, Дажбог мене вислав.
Дажбог мене вислав ще й ключики видав:
З правої ручейки - Літо відмикати,
З лівої ручейки - Зиму замикати.
По високих горах ще сніги лежали,
По усіх дорогах криги ще стояли.
А я тії сніги ніжками потопчу,
А я тії криги крилечками поб'ю.
Тепле кубелечко я для себе зів'ю.
В цьому кубелечку діточок наведу.

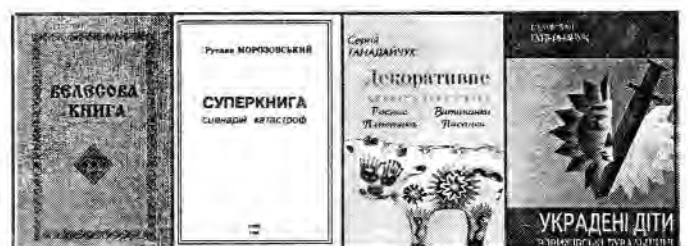
НА КНИЖКОВУ ПОЛИЦЮ УКРАЇНЦЯ - РІДНОВІРА

Карпенко Микола. Велесова Книга. Переспіви. - Київ, Український Центр духовної культури, 1998. - 180 с.

Морозовський Руслан. Суперкнига: сценарій катастроф. - Київ, 1998. - 41 с.

Танадайчук Сергій. Декоративне мистецтво. Розпис, пластика, витинанки, писанки. - Київ: Соборна Україна, 1998. - 48 с.

Губерначук Станіслав. Украдені діти. Здвижівські бувальщини. - Київ, 1998. - 112 с.

*Наробив ти, Христе,
лиха!
А переіначив
Людей Божих?! Котилися
І наші козачі
Дурні голови за правду,
За віру христову,
Упивались і чужої,
І своєї крові!
А получчали?.. ба де то!
Ще гіршими стали...*

Тарас Шевченко "Сон"
(“Гори мої високіі...”)

Провідник СВІТОЯР

ЖІНКА В ХРИСТІАНСТВІ

(Закінчення. Початок див. "Сварог", випуск 8)

ЖІНКА В НОВОМУ ЗАПОВІТІ

І ось, нарешті - Новий Заповіт, - книга, яку усі християни вважають набагато поряднішою від Старого Заповіту. Старий Заповіт називають "ветхим", бо це - нібито зотпліле коріння стовбура християнства. Розуміємо, що собою представляє стовбур дерева, у якого згнило коріння...

Новий Заповіт починається брехнею, але це нікого з християн не гнітить. В першому рядку Євангелії від Матвія читаємо:

"Книга родоводу Ісуса Христа, сина Давидового, сина Авраамового". Вже перше речення є непорозумінням, бо добре знаємо, що серед чоловіків земних (за євангельськими легендами) Ісус батька не мав. Але євангеліст, ніби про це забувши, продовжує родовідну далі:

"Авраам породив Ісаака... - і так 40 поколінь, - ... А Яків породив Йосипа (!), мужа Марії, у якої народився Ісус, званий Христос" (Матвія, 1: 1-16). А яке відношення Йосип мав до родоводу Ісуса, коли ясно написано: **"Не знав Йосип Марію, доки сина свого первородженого вона породила, а він дав йому ім'я Ісус"**? (Матвія, 1: 25).

Якщо це переказано родовідну вітчима Йосипа, то для чого її приписувати Ісусу? Але давня юдейська легенда "Про пришестя Машіаха" (Месії) - "спасителя юдеїв" - наголошувала на тому, що "месія" обов'язково повинен народитися в юдейській сім'ї, тобто бути з "дому Давидового".

*"Єгова дав їм духа засипання, очі, щоб не бачили,
і вуха, щоб не чули, аж до сьогоднішнього дня".*
(Рим., 11: 8).

Бо коли Ірод, зібравши всіх юдейських рабинів і книжників, випитував їх, де має народитися Месія, то вони відповіли:

"У Віфлєсмі Юдейській, бо в пророка написано так: "І ти, Віфлєсме, земле Юдина,.. бо з тебе з'явиться Вождь, що буде Він пасти народ Мій ізраїльський" (Матвія, 2: 3-6).

Тому й намагалися юдейські писак-книжники в будь-який спосіб приписати Ісусу головну родовідну юдеїв. Вони так сильно перестаралися, що останнім в родовід вписали невідомого і ніким до того незнаного Йосипа (вітчима Ісуса). І навіть якби в родоводі Йосипа наступним був би Ісус, то на ньому родовід юдеїв припинився б: у самого Ісуса потім не було ні жінки, ні дітей...

Але якщо євангелістам видалася родовід Ісуса по батьківській лінії занадто коротким (Святий Дух - Ісус Христос), то чому вони не подали родовід по матері? І тут постає дискримінаційне християнське правило: **справжніми спадкоємцями вважались лише первонароджені в сім'ї хлопчики**. Народження дівчинки першою в сім'ї заперечувалося біблійною традицією і ніхто ніколи не вів родовід по жінках. З усіх сімей, які згадуються в родоводі від Адама до Йосипа, а це майже **75 поколінь** (Луки, 3: 23-38) і **5508 років** за християнським літочисленням (за юдейським 3760 років), не згадується жодної дитини жіночої статі. Жінку з головного родоводу викинуто повністю. Це стосувалося і матері Ісуса.

*Якщо поглянути на статевий склад людей, які найчастіше відвідують християнські церкви, на тих, хто найбільше захищає і поширює християнство, то можна впевнено стверджувати, що це - **жінки**.*

Перша згадка про жінку міститься вже на першій сторінці Нового Заповіту:

“Народження Ісуса Христа сталося так. Коли його матір Марію заручено з Йосипом, то перш, ніж зійшлися вони, виявилось, що має вона в утробі від Духа Святого. А Йосип, муж її, буди праведний, і не бажавши ославити її, хотів тайком відпустити її. Коли ж він те подумав, з’явився йому Ангел Господній у сні, промовляючи: “Йосипе, сину Давидів, не бійся прийняти Марію, дружину свою, бо зачатє в ній - то від Духа Святого” (Матвія, 1: 18-20).

Нікого з християн не дивує те, що Новий заповіт розпочинається виправданням позашлюбних статевих стосунків юдейки Марії із “Святим Духом”.

Якщо ж насправді замість “голуба” (так в християнстві зображений “дух святий”) був сам Єгова власною персоною, то чому він для цієї справи обрав юдейку Марію з Ізраїлю, де особисто встановив страшні покарання для дівчат і жінок, які ще до одруження завагітніли: **забиття камінням, вигнання з поселення і навіть спалення у вогні?** Невже “Дух Святий” не здогадувався, що цим штовхає незайману жінку на смерть? І яку роль тут повинен був відіграти Йосип?..

Євангеліст Матвій називає Йосипа “праведним”, хоча ніде в Біблії не знаходимо, чим саме він заслужив це звання “праведника”.

Йосип був сповідником юдейської релігії. А праведний юдей - це той, хто дотримується і виконує усі суворі і жорстокі заповіді Тори (п’ять Мойсеєвих книг Старого заповіту) і викриває їх порушення іншими юдеями. Праведність же Йосипа, як бачимо, в тому, що він не віддає Марію з “нагуляною” дитиною на суд юдеїв, щоб “викоринити зло серед народу Ізраїля”, а намагається приховати цей “злочин”, хоча він, насправді, тієї миті ще не знав, від кого завагітніла Марія.

Якщо порівняти цей уривок “святого писання” з подіями, які були поширені в кріпацькій Україні, то навіряд чи можна цей “божественний” випадок назвати винятковим, до того ж порядним і моральним.

А саме: поміщики і дворяни забирали в свої маєтки наймицькими гарненьких молодих дівчат своєї місцевості ніби для господарської роботи, а потім робили їх своїми коханками, позбавляючи їх незайманості. Коли ті вагітніли, то насильно одружували їх з сільськими парубками, не зважаючи на їхню волю. В такий спосіб вони намагалися приховати свою причетність до небажаної вагітності українських дівчат. Якщо парубок здогадувався про причину свого насильного одруження і хотів відмовитися від вагітної дівчини, то пан відправляв його в “москалі” (в солдати), де служили по 25 років. Мало кого вабило таке майбутнє, тому сперечатися не ризикували, а приймали дійсність за “волю господню”. Звичайно, були паничі, які не забували своїх колишніх коханок і своїх дітей і намагалися підтримувати їх, бодай матеріально...

Але так було в безправній і беззахисній Україні серед “грішних” панів-можновладців і, здавалося, не личило б християнському “богови-отцеві” уподібнюватися до них.

Та події з Марією і Йосипом відбувалися не в Україні, а в Ізраїлі, і винуватцем її вагітності був не звичайний панич без совісті і честі, а сам Єгова під дивною назвою “Святий Дух”. Яке ж місце Йосипа в усій цій історії?

Йосип, швидше, виконує роль вітчима-статиста. Якщо Ісус не рахувався зі своєю матір’ю і не поважав її (Марка, 3: 31-34), то його стосунки з Йосипом ніяк не висвітлені в Новому Заповіті. Ісус про Йосипа взагалі не згадує і дуже обурюється, коли ізраїльтяни називають його “сином теслі”.

Постать Йосипа виявилася настільки непотрібною для католицької ідеї “непорочності” Марії, що ідеологи католицтва взагалі відкинули думку про її передпологові муки під час народження Ісуса, а також чотирьох синів і двох дочок. Саме під час пологів жінка **позбувається будь-яких ознак незайманості**. Але ідеологи християнства всіляко доводять, що Марія до старості залишалася непорочною і тому у свідомості підростаючих християнок плекають “непорочність” як найвищу святість християнського життя. **Незайманість** стає найбільшою і найголовнішою цінністю всього християнського поведіння. Тому для збереження цієї незайманості і непорочності молоденькі дівчата йдуть в монастирі на все життя, бо й нині проповідується:

“Не віддавайте членів своїх гріхові, але віддавайте себе Богові”. (Рим., 6: 13).

“Коли живете за тілом, то маєте вмерти, а коли духом умертвляєте тілесні вчинки, то будете жити”. (Рим., 8: 13).

Наступними в Новому заповіті згадуються зцілення жінки, яка двадцять років хворіла кровотечею, і оживлення мертвої дочки рабина...

Християни вважають, що всі хвороби у людей - від їхніх гріхів, і щоб зцілитися, необхідно покаятися. Але Ісус ніякого каяття від хворої, а тим більше мертвої, не вимагає. Головною умовою видуження хворої стає лише те, що вона визнала його здатним лікувати: **“бо вона говорила про себе: Коли хоч доторкнуса одєжі Його, то одужаю”.** (Матвія, 9: 21; Марка, 5: 28).

Оживлення мертвої дочки рабина взагалі схоже на фарс. Якщо Ісус є “богом в людському тілі”, то чи не з його відома померла дівчинка? Чи не краще було не вмертвляти її взагалі, ніж вихвалитися своїм вмінням повертати життя мертвим.

Про яких жінок переважно повідомляється в євангеліях?

Найчастіше - це або **хворі юдейські жінки**, яких Ісус лікував, або **єврейські повії**, яких він постійно виправдовує перед юдеями.

Згідно з євангеліями, Ісус двічі спілкувався з неюдейками. Але в цих бесідах як Ісус, так і ці жінки постають в дуже непривабливому світлі.

Одну неюдейку біля криниці він попросив піднести йому води, хоча важко повірити, що “бог” дуже потребував тієї води і будь-якої поживи.

“Ісус, дорогою зморений, сів отак край криниці. Надходить ось жінка одна з Самарії набрати води. Ісус каже до неї: “Дай напитись Мені!” Бо учні Його відійшли були в місто, щоб купити поживи. Тоді каже йому самарянка: “Як

же Ти, юдеянин бувши, та просиш напитись від мене, самарянки?" Бо юдеї не сходяться із самарянами" (Івана, 4: 6-9).

Коли між ними завязалася розмова, то Ісус почав звинувачувати її та народ, до якого вона належала: **"Ви вклоняєтесь тому, чого ви не знаєте, ми вклоняємося тому, що знаємо, бо спасіння - від юдеїв"**. І тоді надійшли Його учні, і дивувались, що з жінкою Він розмовляв." (Івана, 4: 22, 27).

В іншому випадку Ісус взагалі відмовився розмовляти з грекинею (в іншій євангелії - з хананеяною), яка просила вилікувати її дочку. Своїм учням він наголосив: **"Я посланий тільки до загинулих овечок дому Ізраїлевого"**, (тобто, до євреїв) **"і не годиться брати хліб у дітей і кидати щенятам"**. Він вилікував її дочку лише тоді, коли ця жінка вголос визнала свій народ **"щенятами"**, а юдеїв - **"своїми панами"**:

"Господи! Але і щенята їдять ті кришки, що падають зі столу їхніх панів!" (Матвія, 15: 21-28; Марка, 7: 24-29).

Головний зміст Ісусової політики ніяк не можна причислити до політики утвердження сім'ї й сімейних стосунків. Сам Ісус відверто повідомляє про своє руйнівне призначення на Землі:

"Я прийшов вогонь кинути на землю, - і Я прагну, щоб він уже запалав! Чи ви думаєте, що прийшов Я мир дати на землю? Ні, кажу вам, але поділ! Віднині бо п'ятеро в домі одному поділені будуть: троє супроти двох, і двоє супроти трьох. Стане батько на сина, а син проти батька, мати проти дочки, а дочка проти матері, свекруха проти невістки своєї, а невістка проти свекрухи!" (Луки, 12: 49, 51-53)

"Не думайте, що Я прийшов, щоб мир на землю принести, - Я не мир принести прийшов, а меча. Я ж прийшов порізати (посварити) чоловіка (сина) з батьком, дочку з матір'ю, невістку із свекрухою.

Вороги чоловікові - домашні його!

Хто більше, як Мене, любить батька чи матір, той Мене недостойний. І, хто більше, як Мене, любить сина чи дочку, той мене недостойний! (Матвія, 10: 34-37).

Згадайте останні слова Ісуса до апостолів: **"Тож ідіть, і навчіть (зробіть учнями) всі народи... навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів"**. А тепер познайомтеся із заповіддю Ісуса про те, що тільки той може бути Його учнем, хто **зненавидить усіх своїх рідних:**

"Коли хто приходить до мене і не зненавидить свого батька та матір, і дружини, й дітей. І братів, і сестер, а до того й своєї душі, - той не може бути учнем Моїм!" (Луки, 14: 26).

Отже, сім'я - це поняття несумісне з християнським життям і християнською ідеологією Ісуса.

Як можуть сприймати таке антисімейне, антидержавне і антинародне призначення Ісуса і всього християнського вчення ті жінки, які за природою є берегинями сім'ї та роду? Вже цих слів досить, щоб передбачити майбутнє тієї держави, яка прийме ці закони сімейних стосунків за основу свого громадського життя.

А яким моральним "законом божим" чи заповіддю пояснити ганебне ставлення Ісуса до своєї рідної матері, братів і сестер? Жоден з євангелістів не повідомляє, як мати Ісуса сприйняла образу, яку син завдав їй при своїх учнях і сторонніх слухачах, коли привселюдно не бажав визнати її матір'ю, а кривих (бодай по матері) братів і сестер своїми рідними:

"І поглянув Ісус на тих, що круг Нього сиділи, і промовив: "Ось мати Моя та браття Мої!" Бо хто Богу волю чинитиме, той Мені брат, і сестра, і мати" (Марка, 3: 31-35). А в іншому місці Ісус заявив: **"Моя мати й брати Мої - це ті, хто слухає Боже Слово, і виконує!"** (Луки, 8: 19-21).

Звертаючись до своєї матері в житті і навіть на Голгофі, Ісус називає її "жона" (жоню!), ніби він звертається до зовсім сторонньої жінки. (Івана, 19: 26).

Подібне відречення від рідних увійшло в практику усіх фанатиків-християн, які хочуть довести, що вони - "істинні учні Ісуса". Цю практику відречення від рідних здійснюють усі християнські ченці і пустельники.

В чому ж полягало те "слово божє", яке необхідно було слухати і виконувати усім тим, хто хотів бути "матерями і братами" Ісуса? Про це довідуємося із проповіді самого Ісуса. Ось одне з них:

"І кожен, хто за Ймення Моє кине дім, чи братів, чи сестер, або батька, чи матір, чи дітей, чи землі, - той багатократно одержить і успадкує вічне життя" (Матвія, 19: 29).

Чи може хоч одна християнська держава внести це положення чи усі наведені заповіді Ісуса у свій Закон про сім'ю???

Чим же завинила перед Ісусом його мати Марія, що він так привселюдно відмовився від неї? Чи не "волю" Єгови вона виконувала, виношуючи його тіло в своїй утробі і виростивши його до часу його зникнення з дому?.. Чого ще жадає Ісус від неї, щоб визнати її матір'ю понад усіх матерів? Чи може вона повинна була, продавши свою хату і все своє майно, роздати виручені гроші невідячним і лінивим жебракам і злидарям, а сама піти слідом за ними жебракувати і нести незрозумілого для юдейської релігійної традиції "хреста"?..

То чому Єгова - "бог євреїв" - не натякнув їй, щоб вона **покинула свій дім, землі, чоловіка Йосипа, маленького Ісусика** ще тоді, коли годувала його власними грудьми?..

Євангелісти нічого не повідомляють про стосунки Ісуса і його учнів з жінками. В євангеліях вміщені імена колишньої повії Марії Магдалини, Марії, матері Клеопа, Сусани, Соломії, Марії, матері Якова та Йосипа... Відомо лише те, що Ісус ставав на захист повій-юдейок, до яких (за християнськими легендами) всі чоловіки з оточення Ісуса ставились з презирством. Даючи повіям зрозуміти, що інші юдеї не менше грішні за них, він робив їх своїми прихильницями. Вдячні повії йдуть слідом за ним туди, куди він ішов, намагаються мити йому ноги, ніби своєму чоловікові, виливати йому на голову миро. Після зустрічі з ним вони не стають порядними жінками, не одружуються і не розпочинають впорядковане сімейне життя, як усі нормальні жінки, а вештаються разом з Ісусом і учнями і ведуть

(за євангеліями) аскетичний спосіб життя, бо повністю відмовляються від будь-якого статевого спілкування з чоловіками.

Чимало критично настроєних дослідників припускають, що жінки-повії, на захист яких ставав Ісус, поповнювали пізніше його духовний "гарем", бо, інакше, як зрозуміти сьогоднішніх жінок-черниць, які називають себе "невестами Христовими"... Як можна називати себе "невестами" того чоловіка, з яким ніколи не будеш кохатися, і який ніколи сам не кохався з жодною жінкою під час свого земного і "небесного" життя? Навіть згідно з церковним каноном "**Нехай кожен муж має дружину свою, і кожна жінка хай має свого чоловіка**" (1 Кор., 7:2) ані Ісус не має права на багатьох жінок, ані всі черниці не мають права бути "невестами" одного Ісуса.

Саме ці черниці донесли до нас звичай називати себе за традицію перших християн "рабами Господніми", щоб позбавити земних рабовласників права володіти ними, а сучасні жінки-черниці називають себе "невестами Христовими", щоб ніхто із земних чоловіків не зазіхав на них.

Зверніть увагу на те, що Ісуса і його учнів супроводжували жінки, але ніхто їх чомусь не вважає ні "ученицями" ні "апостолками". Сам Ісус на останню "тайну вечерю" не запросив жодної жінки і навіть свою рідну матір Марію й двох сестер.

Цікавим є і той факт, що Ісус майже усі свої повчання присвятив чоловікам. Це вже Павло, помітивши цей недолік, вигадував власні повчання і накази стосовно жінок, прикриваючись висловлюванням: "**Даю пораду як той, хто одержав від Господа милість бути вірним**".

Дивно, що всі 14 повчань Павла сприймаються нинішніми християнами нарівні із заповідями Ісуса Христоса, хоча Павло учнем Ісуса ніколи не був.

Є в цих посланнях і місця, просякнуті заповідями, в яких принижується гідність жінки на релігійному рівні. Але ці заповіді не суперечать ні науці Ісуса, ані заповідям Старого заповіту. Багато християнок вже встигли до них звикнути і навіть полюбити.

ПРИНИЖЕННЯ ЖІНКИ В ХРИСТІАНСЬКІЙ РЕАЛІЇ.

(На основі усіх 14 послань апостола Павла)

Отже, чоловік покривати голови не повинен, бо він образ і слава Бога, а жінка - чоловікова слава. Бо чоловік не походить від жінки, а жінка від чоловіка, не створений бо чоловік ради жінки, але жінка ради чоловіка.

Тому жінка повинна мати на голові знака влади над нею. (1 Кор., 11: 7-10).

Дружини, - коріться своїм чоловікам, як Господові, - бо чоловік - голова дружини, як і Христос - голова Церкви. (Еф., 5: 22-23).

Отже, нехай кожен зокрема із вас любить так свою дружину, як самого себе, а **дружина нехай боїться свого чоловіка!** (Еф., 5: 33).

Жінки, - у скромнім убранні, з соромливістю та невинністю, - нехай прикрашають себе не коштовними шатами, але добрими вчинками, як то личить жінкам, що присвячуються на побожність. (1 Тим., 2: 9-10).

Коли ж вони хочуть навчитись чогось, нехай вдома питають своїх чоловіків, - непристойно бо жінці говорити в Церкві! (1 Кор., 14: 35)

Нехай жінка навчається мовчки в повній покорі. А жінці навчати я не дозволяю, ані панувати над мужем, але бути в мовчанні!

Адам бо був створений перше, а Єва потім. І Адам не був зведений, але, зведена будши, жінка попала в переступ. (1 Тим., 2: 11-14).

В одній із проповідей Павло, як звичайний єврей-магляр, одночасно ухитряється радити усім християнам, зокрема жінкам і незайманим дівчатам, "**одружуватися**" і "**залишатися незаміжніми**". Але тільки людина, наділена талантом юриста, може помітити, що головна ідея проповіді головного ідеолога християнства Павла-Савла - **повне відречення від подружнього, сімейного життя:**

КРАЩЕ ХРИСТІЯНАМ НЕ ОДРУЖУВАТИСЯ!

(З усіх новозаповітних послань апостола Павла)

1 ... Добре було б чоловікові не дотикатися жінки.

8 Говорю ж неодруженим і вдовам: добре ім, як вони позостануться так, як і я.

7 Бо хочу, щоб усі чоловіки були, як і я (неодруженими)...

10 Нехай не розлучається дружина з своїм чоловіком!

11 А коли ж і розлучиться, хай застається незаміжня.

15 А як хоче невіруючий розлучитися, хай розлучиться...

25 Про дівчат же не маю наказу Господнього, але даю раду як той, хто одержав від Господа милість бути вірним.

27 Ти зв'язаний з дружиною? Не шукай розв'язання. Розв'язався від дружини? Не шукай дружини.

28 А коли ти й оженишся, то не згрішив; і як дівчина заміж піде, - вона не згрішить. Та мук тілесну такі будуть мати, а мені шкода вас.

32 Я хочу, щоб ви безклопітні були. Неодружений про речі Господні клопочеться, як догодити Господові,

33 а одружений про речі життєві клопочеться, як догодити своїй дружині,

34 і він поділений. Незаміжня жінка та дівчина про речі Господні клопочеться, щоб бути святою і тілом, і духом. А заміжня про речі життєві клопочеться, як догодити чоловікові.

37 А хто в серці своїм стоїть міцно,.. і це постановив він у серці своєму — берегти свою дівчину, той робить добре.

38 Тому й той, хто віддає свою дівчину заміж, добре робить, а хто не віддає — робить **краще**. (1 Кор., 7: 1-38).

Вдовиця правдива й самотня надію складає на Бога, та перебуває день і ніч у молитвах і благаннях. Але вдів молодих не приймай, бо вони хочуть, **наперекір Христові, заміж виходити**, через що мають осуд. (1 Тим., 5: 5, 11-12).

Звеселися, неплодінна, що не родиш! Гукай та викликуй ти, що в породіллі не мучилась! (Гал., 4: 27).

Все, що проповідував Павло, власне, не суперечило науці Ісуса Христа. Швидше, Павло пом'якушував ті заповіді, які у свій час Ісус проповідував юдеям. Науку абсолютного аскетизму - науку повного відречення від спілкування з представниками жіночої статі - Ісус проповідував не лише дванадцятьом учням-юдеям, а й усім, хто його слухав, зокрема - чоловікам:

"А Я вам кажу, що кожен, хто на жінку подивиться із пожадливістю, той уже вчинив - із нею перелюб у серці своїм. Коли праве око твоє спокушає тебе, - його вибери, і кинь від себе." (Матвія, 5: 28-29).

Ісус забороняє людям одружуватися вдруге:

"Хто дружину відпустить свою (розлучиться), та й одружиться з іншою, той чинить перелюб із нею. І коли дружина покине свого чоловіка, і вийде заміж за іншого, то чинить перелюб вона" (Марка, 10: 11-12).

Ісус також забороняє чоловікам одружуватися з розлученими жінками: **"Хто з одружиться з розведеною, той чинить перелюб."** (Матвія, 19: 9).

Часто Ісус прикривається словами: **"Що Бог спарував, - людина нехай не розлучає!"** (Марка, 10: 9). Але нехай не тішаться ті християни, які є прихильниками лише одного одруження "до самої смерті", бо насправді Ісус проповідував інше.

Коли один з книжників запитав Ісуса: кому за дружину на тому світі буде та жінка, у якій в земному житті було сім чоловіків, "Ісус же промовив: **"Женяться і заміж виходять сини цього віку. А ті, що будуть достойні того віку й воскресіння з мертвих, - не будуть ні женитись, ні заміж виходити"**. (Луки, 20: 34-35).

"Учні говорять Ісусу: "Коли справа така чоловіка із дружиною, то не добре одружуватись". А Ісус їм відказав: "Це слово (заповідь) вміщують не всі, але ті, кому дано (спастися). Бо бувають скопці, що з утроби ще материнської народилися так (не можуть народжувати); є й скопці, що їх люди оскопили (кастрували), і є скопці, що самі оскопили себе ради Царства Небесного. Хто може вмістити, - нехай вмістить". (Матвія, 19. 10-12).

Отже, там, де питання одруження чи заміжжя а, тим більше, статевого життя жінок з чоловіками не ставиться взагалі, там і зникає питання продовження роду. Зрозуміло, що народ, який щиро і чесно сповідуватиме це Ісусове "християнство" дуже швидко припинить своє існування.

І щоб нарешті остаточно розвіяти сподівання християнок на "божу милість" під час "страшного суду" і довести жінкам, які ще й досі сповідують таке жононенависницьке християнство, що їм для спасіння не залишено навіть найменшого шансу, розглянемо останні сторінки християнської Біблії - Об'явлення Івана Богослова.

Кожному грамотному християнину відомо, що під час "страшного суду" спасуться лише 144 тисячі євреїв чоловічої статі. Описуючи початок "страш-

ного суду", Богослов розповідає про п'ятьох анголів: чотири - утримували чотири вітри, а п'ятий ангол, який **"мав печатку Бога Живого"**, звернувся до них:

"Не шкодьте ані землі, ані морю, ані дереву, аж поки ми покладемо печатки рабам Бога нашого на їхніх чолах!" І почув я (Іван) число печатаних: **сто сорок чотири тисячі опечатаних від усіх племен ізраїлевих синів"** (Об., 7: 1-4).

Головною умовою спасіння 144 тисячі чоловіків є повна відмова від спілкування із жінками. **"І ніхто не міг навчитися пісні, окрім цих 144 тисяч, викуплених від землі. Це ті, хто не осквернився з жінками, бо чисті вони"** (в євангелії рос. мовою - **"ібо девственники они"**) (Об., 14: 3-4).

Отже бачимо, що в число 144 тисячі не ввійшло жодної жінки. До того ж, жінки віднесені до осіб, з якими можна осквернитися. Як можна спокійно сприймати таку релігію, що так жорстоко ненавидить жінку! Адже саме жінці мусимо завдячувати за продовження людського життя на Землі! І таке негативне ставлення до жінки спостерігаємо протягом всього Нового Заповіту.

Апостол Павло категорично обмежує права жінок-християнок, забороняючи їм говорити в церкві і навіть повчати чоловіка. І пояснює це тим, що жінка - це слуга Сатани, яка походить від грішної Єви, що подала Адамові в Раю плід із забороненого дерева.

Звинувачення жінки в "сатанізмі" призвело до того, що жінка-християнка почала всляка "лізти із шкіри", щоб довести, що вона вже виправилася і перегнала чоловіків за рівнем духовності. Тому бачимо церкви, набиті жінками. Але доки буде існувати біблійне християнство, доти жінка буде відчувати на собі надуману "провину" Єви. Байдуже, що, по-суті, ніякої провини не було, але біблійне християнство завжди буде до жінок невблаганне. Чимало проповідників говорять, що Ісус своєю смертю "списав" усі попередні людські гріхи. Але з послань Павла довідуємося, що жінкам "гріх Єви" не був прощений навіть після смерті Ісуса, бо Павло продовжує звинувачувати жінку в цьому гріху.

Жінка проклята в християнстві не лише через гріх Єви, а й за те, що здатна спокусити чоловіка своїм тілом без допомоги забороненого плоду. Статеве життя і статеве виховання були віднесені християнськими ідеологами до антибожого діяльності і до гріха тому, що під час перебування Адама і Єви в Еденському саду вони жодного разу там не жили статевим життям. Боротьба християнської церкви з цим "гріхом" призвела до того, що постала величезна кількість жіночих і чоловічих монастирів, де чимало гарних представників українського народу перетворено в "живих трупів". Бо ніколи вже черниця не зможе виконати головного Божого призначення жінки на Землі - **не народить ніколи дитя** і не пригорне його до материнських грудей.

В народі існує казка про Страховисько, якому люди кожного року віддавали найкрасивішу дівчину поселення. Люди з часом так звикли до цього, що й перестали боротися з тим Страховиськом за своїх красунь. Важко сказати, чи було в минулому таке. Та нині роль цього "страховиська" виконувать християнські монастирі, які забирають з народу вже і дівчат, і парубків...

Дивно, як можуть в одній іконі "богоматері" вживатися дві протилежні релігійні ідеології: і материнство, і "непорочність" одночасно.

Але коли з'ясуєш, що монастирське життя є найкращим способом сповідувати християнство, то розумієш, що ікона юдейки Марії - це портрет єдиної і останньої жінки, яка через християнство потрапила на "небо" лише за те, що була матір'ю...

Чимало дослідників місцевого християнства вважають, що повага до Марії - матері Ісуса Христа - постала лише тому, що в попередній релігії українського народу було в традиції шанобливе, поважне ставлення до жіночого начала. І Земля як жіноче начало і Сонце як Сонячна панна, і Вода як Богиня Дана, і Доля, і Мокоша як покровителька жіноцтва виробили в народі особливе ставлення до Богині-Жінки.

І коли нашому народу було силою насаджено християнство, то місце язичницьких Богинь заступили "мати божа" і низка різних християнських мучениць і угодниць: св. Параскева П'ятниця, св. Варвара, св. Катерина та інші. І так було в усіх тих народах, які мали потребу узгодити своє позитивне ставлення до жінки з негативним християнським.

Коли серед різних народів почало поширюватися християнство - тоталітарна релігія чоловіків-юдеїв, - то на угоду жінкам на "небо" були зараховані й "святі жінки", функції яких в "царстві небесному" чітко не означені. Тому нині так часто в церквах можна почути, як жінки-християнки моляться до "матері божої" Марії частіше, ніж до самого Ісуса Христа і до Єгови. І чомусь забувають, що вона не "богиня".

Нині в Англії вже шириться фемінізований рух християнок, які запевняють, що поширене твердження: Бог-Отець - чоловічої статі, сприймають як результат чоловічого шовінізму. А Бог (чи, швидше, Богиня-Мати) - насправді жіночої статі. Ті, хто намагаються примирити ці протилежні світоглядні твердження, радять перевернути християнську Біблію, в якій пропонують "бога" Старого Заповіту означати середнім родом, щоб не ображати ні жінок, ні чоловіків.

Необхідно нагадати, що **феміністичний рух жінок** в багатьох християнських країнах постав як протест жінок-християнок проти антижіночої біблійної політики, яку проводили чоловіки-християни, посилаючись на заповіді Нового Заповіту:

"Коли ж вони хочуть навчитись чогось, нехай вдома питають своїх чоловіків, - непристойно бо жінці говорити в Церкві!" (1Кор., 14: 35).

"Нехай жінка навчається мовчки в повній покорі. А жінці навчати я не дозволяю, ані панувати над мужем, але бути в мовчанні!" (1Тим., 2: 11-12)

Християни-чоловіки, знайомі з цими заповідями, вважали, що жінка не має душі і позбавили жінок-християнок навіть права голосу під час виборів. Право вибирати і бути обраними в державні органи своїх держав належало тільки чоловікам...

Вершиною феміністичного руху у релігійному житті християн можна без застережень вважати ідеологію християнської течії "Біле Братство", в якому, наперекір усталеній двотисячолітній традиції, "богом" оголошено жінку - Марію-Деві-Христос (Марину Цвігун), колишню комсомолку.

"Бог - це Сутність двостатева. В чоловічій подобі Він вже приходив до людей, - доводив сучасний "апостол Яков" із Білого Братства. - Не може він два рази приходити лише в чоловічій подобі, а мусив прийти ще в жіночій подобі, бо і жінка створена за образом чоловіка, а чоловік - за образом Бога. А вже тоді після другого пришествя Бога-Жінки буде "страшний суд"..."

Цікаво те, що саме образ "божого матері" став визначальним у формуванні постаті "необогині" Марії-Деві-Христос. І молодь, вихована на християнських догмах, без застережень визнала її "богом".

Питання, якої статі єдиний і всемогутній, не має однозначної відповіді. Це питання поставало протягом усієї писаної і переказаної історії людства.

Дехто з дослідників вважає, що первиннішими релігіями були ті релігії, в яких Верховним Володарем всіх Богів є Богиня-Мати. Цю добу прийнято вважати "епохою матриархату". Але з часом Головним Богом почали вважати Бога-Отця, і жіночі божественні постаті почали відходити на другий план. В історичній науці цю добу прийнято називати "епохою патріархату". Чимало істориків вважають, що ця доба продовжується ще й нині. В цю добу утворюється переважна більшість релігій, в яких Бог чоловічої статі займає найвище місце. Але жінки навіть в жононенависницьких релігіях продовжують поклонятися Богиням - покровителькам жінок.

Нині українці повертають свої давні релігійні знання, звичаї і свята, свою філософію і Віру Давніх своїх Предків у Богів і Богинь, а з ними - і повагу і шану до Жінки-Богині, Жінки-Матері, Жінки-Прародительки. Бо й досі в українському народі пам'ятають, що від Єднання Матері-Землі і Батька-Неба постало в світі Життя.

ЩЕКАВИЦЮ ЗАМІНОВАНО!

*Голові Київської Держадміністрації п. О.О. Омельченку
Державному Комітету України у справах релігій
Державному Комітету України в справах будівництва, архітектури та житлової політики
Управлінню Охорони пам'яток історії, культури та історичного середовища м. Києва
Редакціям газет "Вечірній Київ", "Голос України", "Молодь України", "Україна і світ"*

Нещодавно в газетах була опублікована інформація про будівництво на історичній Київській горі Щекавиці мусульманського меморіального комплексу з мечеттю і мінаретом.

Мусимо нагадати, що Щекавиця (Олегівка) має визначне історичне значення як для Києва, так і для всієї України: вже самим своїм легендарним минулим вона є священним символом національної української культури.

Це гора одного з трьох братів-засновників Києва - Щека. Літопис зображає Щекавицю як фортецю при захисті Києва від зазіхань Юрія Довгорукого; до XV ст. Щекавиця і прилеглі до неї пагорби були укріплені; в 1658 тут гетьман Виговський оборонявся від москалів боярина Шереметьєва; в 1663 Щекавицю обложили поляки; в 1667-1678 - татари; однак фортеця вистояла і лишалася українською. В 1772 році тут засноване кладовище для мешканців Подолу.

Та гора зберігає ще давнішу пам'ять про наших Предків. Біля підніжжя Щекавиці розміщені слов'янські поховання передхристиянської доби VIII - IX ст. На самій горі, за легендами, був похований Віщий Олег: "І погребли його на горі, що зветься Щекавицею. Єсть же могила його й до сьогодні. Називається та могила Олеговою" (Повість врем'яних літ). До гори веде вулиця, яка й нині зветься Олеговою. Ще в XIX ст. дослідник української старовини М. Максимович писав, що в 1856 році старожили показували йому ту могилу. Старі кияни знали її місце ще й на початку XX ст.

Археологи займалися дослідженням Щекавиці вкрай недостатньо.

У зв'язку з цим, звертаємо Вашу увагу на неприпустимість руйнування природного стану гори без археологічних робіт і спеціальних експертних висновків фахівців. Крім того, побудова на святій Київській горі чужого храму є наругою над пам'яттю наших Предків, похованих тут вже понад тисячу років.

Ставлячись толерантно до всіх віросповідань, все ж не слід забувати про те, що Україна має свої заповідні місця, які неприпустимо віддавати чужинцям ні з етичних, ні з моральних, ні з фінансових міркувань. Це вже викликало тривогу і невдоволення багатьох мислячих українців. Такі необдумані дії Держадміністрації не сприяють її авторитету серед автохтонного народу України.

Наполягаємо на негайному припиненні будівництва; пропонуємо надати релігійній общині мусульман якусь іншу прийнятну для цього ділянку.

Голова Громади Українських Язичників "Православ'я"

Голова НКТ "Світовид"

Підписи 34 слухачів Школи Рідної Віри

Галина Лозко

Анатолій Богород

Мінарет на Щекавиці – це міна уповільненої дії під нашу українську духовність!

Сварог № 9. 1999 рік.

ВЕТЕСІЧ

Славнозвісного давньоукраїнського поета *Боюна* називали "Велесовим онуком". Бог Велес, якого найчастіше знають як захисника багатства, покровителя торгівлі, опікуна домашньої худоби, має ще й інші таємничі здібності як хранитель таємних знань, магичних слів, покровитель поетів. Недарма книгу з дубових дощочок прийнято називати Велесовою: "Велесові присвячуємо оцю книгу, Богові нашому, бо в ньому є прибіжище і сила" - так починається 16 дощечка. Рубрика "Велесич" надає свої сторінки поетам-українцям, рідновірам-язичникам минулого і сучасного.

Волнедана РАЛКО

ПОВІСТЬ ВРЕМ'ЯНИХ ЛІТ

1.

Рогніда мовить.

Калинових моїх степів не тривожив проклятий зір.
Незасмучених синіх сонць не поглинула чорна паща.
Лиш завили вовками пси, як ступив він на батьків двір -
Стан поштиво схилився, а зір - непоштиво і трудно важчав.
Закусити зубами крик. Заховати в очах відчай.-
Замість місяця сходить сіль, багряніє зоря недужа...
- Я убила б, але рука не удатна тримає меча,
Бо учили з юначих літ знати хліб, сорочки і мужа.
В мене мужем не муж - байстрюк. Над мужами - росте трава.
Столочили ж її за ніч триста мертвих батькових коней...
Світла кров не зачне дитя, мертва кість не стане жива -
Понесу у лоно землі своє згіркле й байдуже лоно.
Не родити мені князів! За порогами - тьма і тьма,
І росте у ніч блакить, а у землю - коса шовкова...
А на ранок - тьмяніє світ. І нічого уже нема,
І в пісках прибережних мук помирає вода дніправа.

2

Ще тобі, Макоше, воду полинову пити,
Ще тобі терном на всіх перехрестях цвісти,
Ще тобі пам'яті, земле, як хрещені діти
В лоно твоє увігнали залізні хрести,
Ще тобі слізьми спливати і кров'ю живою,
Ще тобі слухать прокльони з церковних дзвіниць...
Боже Перуне наш, де ж твої грізнії вої?
Зброя твоя заважка для жіночих правиць.

3

Дажбоже мій, твої всихають жили,
І очі твої спалені слізьми...
Дажбоже мій, чи ж ця земля збідніла,
Що знала лише велетнів самих?
Хто він, твій син, нащадок твій? Німують
Твої уста - важка на них печать...
Бо він - холуй, народжений холуєм,
Не здатний взяти ні жінки, ні меча...

Середньовіччя.

Мстяться часи, що не стали собою. І знову
Кволу гортань облікає неспівана пісня.
Лімфою плинуть потоки змертвілої крові,
Тіло сухе на позиченім духові висне.
Боги уже не тримають на ралах десниці -
Жоден нащадок не годен - утримати рала! -
Ліву підставити. В землю вросли. Причайться -

Раб еси. Глина. Червоної глини кавалок,
Зграя, отара (з таких - не Людина, а орди!).
Хочеш і далі лишатись рабом безіменним?
Як відродитись не можеш - створи себе гордим!
Сильним створи - за законом написаним в венах.
Вірю у кров, що заграє, повстане, покличе,
Мозок і серце пропалить, і вибухне - криком...
Довга дорога, та це - лише Середньовіччя,
Поміж Загубленим Часом і Справдешнім Віком.

Святослав

Як і тисячу років тому, ми безсмертні, ми теж
Побудились зі сну, наче квіти до сонця на разі.
І у серці щемить багрянниця осінніх пожеж
І беззахисна юнь молодого воскреслого князя.
Пахло медом і зіллям. Рясніли шипшина і глід.
Пам'ятаеш, мій князю, ту осінь на київських кручах?
Ще і досі відвільггла земля зберігає твій слід,
І вітри зберігають меча твого голос співучий.
Ось дружина твоя, ось твій меч, Святославе! Пора.
- Лиш діткнутись тепла, лиш відчути це диво знакове -
Щоби знов, як колись, перетнути пороги Дніпра,
І здобуть перемогу, й живим повернутись додому.
Вирушай, Святославе, за гори, за древні вали,
Я ж - до київських круч, до священних гаїв повертаюсь -
Помолись Перунові, нехай вбереже від стріли,
Й не тоді, так тепер я нарешті тебе дочекаюсь.

Ярило МОТРОФІОК

СВЯТОСЛАВ

Хоробрий, невгамовний, дужий, -
В походах все життя прожив;
До срібла й золота байдужий,
А тільки Славу й Русь любив.
Розширив він Русі простори
Мечем на захід і на схід.
Ні ріки не страшні, ні гори,
Якщо задумав він похід.
"Іду на вас!" - так благородно
Володарів попереджав.
Тому ж то, й це було природно,
У ворогів пошану мав.
Не раз просила його мати:
- Мій любий сину, охристись!
Як охристилась я й твій тато...
- Від Віри Предків відректись?!
Я ж не зроблю цього ніколи! -
Так вперто їй відповідав, -
Душею й тілом я не кволий,
Щоб віру рабську прийняв!
Як взяв у руки свої владу,
На матір не зважав ніяк
І не прийняв її пораду -
Відмовив на останок так:
- Щоб проміняв я Предків Віру
На ту мерзенну та бридку?
Матусю рідна, знай же міру!
Скажу тобі я річ таку:
Щоб більше я не чув такого!
Бо зрада це! Запам'ятай,
Що від жидів й лихого бога
Я захищу свій рідний край!
До нас не прийде чужовір'я
Від греків чи жидів-хозар.

Я розіб'ю їх в пух! І пір'я
З них полетить до самих хмар.
Отруювати руські душі
Ніяким зайдам я не дам!
Русь поважатимуть! Примушу! -
Не дам Вітчизну ворогам!
В походах жив як простий воїн
І просту їжу споживав,
Слав на землі й під головою
Сідло замість подушки мав.
Як оточили його греки,
Про честь Русі й тоді він дбав,
Бо не злякався небезпеки,
А воїнам таке сказав:
- Ми не відступимо з ганьбою
Тепер до руської землі, -
Накласти краще головою,
Щоб не раділи греки злі!
Ганьба велика - бути в полоні, -
Не нам судилась доля ця!
До Сонця підніміть долоні,
Що будем битись до кінця.
Бо мертві сорому не мають.
Ніхто ж не скорить нас, живих!
Хай нам Боги допомагають
Розбити ворогів лихих!
Шалена битва закипіла,
І Русь розбила ворогів.
З Дунаю Слава полетіла
Аж до Дніпрових берегів.
Хай сяє та безсмертна Слава,
Немов Святий Вогонь з Небес,
Щоб дух великий Святослава
Між Українцями воскрес!

Триця ТАЙОВИЦЬ

ПРЕЧИСТА ДАНА

Веселий пустун Ярило
І неугамовно щедрий.
Купатись Боги любили
В його променевих нетрях.
Лиш горда красуня Дана
Соромилась мрій дівочих
І під крижану сунану
Ховала бездонні очі.
У синь тих очей Ярило
Заглянув пекучим зором -
І очі поголубіли,
І в них засіяли зорі,
Аж зайчики заграли
І кров голубу зігріли -
І Дана пожартувала
Відавши себе Ярилу...
- О, Дано, пречиста Дано,
Богине моя кохана!
- О, мій сонцеликий Боже,
Чи так жартувати гоже?..
Щоранку встає жаданий
І кличе, і пестить милу.
І, мліючи, лине Дана
Хмаринкою до Ярила,

Щоб цвіт золотий зірвати,
У променях оновитись
І в пустці голубуватій
Ярилові постелитись.
Веселкою понад гаєм
З'являлась йому Богиня,
Сльозами Дніпра-Дунаю
Стікаючи в море сине.
А він цілував нестямно,
Красу її пив жагучу,-
Аж поки запліднив Дану
На хвилях Десни та Збруча.
- О, сонцеликий Ярило,
Пекуче твоє світило!
- О, Дано - Богине води,
Пречистою будь завжди!
А Дана після пологів
Сина в Дніпрі обмила
Й назвала його Дажбогом -
Богом нашої сили
І слави
Української держави.

Київ, 1967 - 97 pp.

Руський МОРОЗОВСЬКИЙ

СОНЕТ РІДНОВІРА

Крізь тумани чужого віровчення
Крокує Український Рідновір.
Ходім за ним до сяйва рідних зір!
Ходім за ним, неграмотні та вчені!
Ходім з проваль за перевали гір,
Оббріхані, затуркані, нечемні,
Старі й малі, самотні й наречені, -
Вилазьте з юдо-християнських нір!
Мов день єдиний - тисячі років...
Учора ще ми військом Святослава
Бороли хижу лють кочівників,
І наша слава їх пече, мов лава.
Тремти, ерусалимський звір! -
Тебе скасує скоро Рідновір!

ЗОРЯНІ МОСТУ

Без рідних заповітів, без мети
Століттями минали покоління...
Кого бороти та куди іти, -
Не наше диктувало нам сумління.
І Всесвіт весь над нами кепкував,
Як ми зійшли з космічної дороги,
Бо каган Володимир заснував
На лихо нам хрестаті синагоги.
Та ми відновим Зоряні Мости,
Але не під егідою Давида.
Кого бороти та куди іти, -
Підкажуть нам закони Світовида!
І вже не подолає нас ніхто
З усіх на світі найпідліших націй,
Хоч вороги додумалися до
Приватизацій-колективізацій.
Вони Христом не заморочать нас,
Нащадків Берестечка та Базара,
І братній клас не нацькують на клас
Під проводом бандюги-комісара.

Бо ми відновим Зоряні Мости,
Але не під егідою Давида.
Кого бороти та куди іти, -
Підкажуть нам закони Світовида!

Валентина КОВАЛЕНКО

Мое літо засіяне
приворот-зіллям -
шукаю цілющих слів,
аби привернути
душу до любові,
матір — до дитини,
щастя — до нещасного,
волю — до невільного,
людину — до людини...
а всіх разом —
до найсвятішої Святині - УКРАЇНИ.
Кладу за неї
своє Приворот-Зілля,
щоб привернулась їй
цілюща сила...
Або ж — нікчемна з мене знахарка.

НАМІ НАШОЇ ПРЕДКІВ

До 150-річчя знахідки Збруцького Світовида (1848 - 1998)

Медобори: там Боги мед беруть!

У серпні 1998 року виповнилось 150 років з часу знайдення статуї Світовида в річці Збруч. Видно, серпень виявився щасливим для українців-рідновірів, бо й Київський Світовид саме в серпні «видибав» з полону Київського бюрократично-окупаційного апарату. Як би там не було, але збіг надто символічний, щоб не звернути на нього увагу! 18 серпня після довгих листовних розмов національно свідомих сил України з властью імущими, та щоб запобігти небажаним мітингам і протестам на День Незалежності, копію культової статуї Світовида нарешті повернуто в сквер Софійського майдану. Подія говорить сама за себе: держава, для якої національні пріоритети мали б стати справою життя, нині продемонструвала лише удавану рівноправність українців з іншими національними та релігійними меншинами України.

Тим часом, поки українські урядовці заклопотані задоволенням власних інтересів, наші сусіди не гають часу. Зокрема, в Польщі 8 жовтня відбулося велике святкування з нагоди унікальної української знахідки. Щоправда, ніхто не називав її українською, бо ніхто й не збирається робити славу Україні, якщо Україна сама відмовляється від цієї слави. Навіть реклама Археологічного музею в Кракові свідчить, що Світовид знайдений на «сході Польщі». Отже, полякам є чим пишатися: з усього світу сюди ідуть туристи, щоб побачити... ні, не мумії з Єгипту, яких повно по різних музеях світу, а - саме нашого Збруцького Світовида, який є один на цілий світ! Організована на державному рівні наукова конференція у Варшаві засвідчила, що поляки не тільки не збираються повертати пам'ятку, як про це мріють деякі шанувальники української старовини, але й загалом роблять вигляд, що ініціатива святкування належить саме їм.

Насправді ж ініціаторами святкування й проведення наукової конференції були місцеві українці-патріоти з Тернопільщини - працівники Природного заповідника «Медобори», які дбайливо охороняють кожен квітку й кожен пташину, все живе, що подарувала така щедра українська Природа. Директор заповідника Музика Михайло Ярославович та його заступник з наукової роботи Оліяр Галина Іванівна ще в травні 1998 року надіслали запрошення на конференцію багатьом науковцям, в тому числі й у Варшаву, і в Київ. Люди, які турбуються насамперед про збереження природи краю, разом з тим добре розуміють і значимість унікальної історичної та археологічної пам'ятки. Однак, природничий заповідник України сьогодні не має ні матеріальної, ні юридичної змоги не те що створювати історико-культурний чи туристичний центр, але навіть не може забезпечити належне зберігання історичного комплексу. Це, закономірно, мала б вирішити столиця. Та для наших академіків від археології виявилось престижнішим запрошення з Варшави, аніж з української «провінції», тому й вирушили вони в закордонну подорож, тим більше, що за державний кошт.

Не зважаючи на це, конференція в «Медоборах» таки стала міжнародною. Сюди приїхали науковці з Словаччини, Білорусі, Москви й Польщі. Українські дослідження репрезентували науковці зі Львова, Тернополя, Чернівців, а також місцеві краєзнавці Тернопільщини. Під час їхньої зустрічі дощова погода змінилася ясними й сонячними днями. «Дух Світовида витає над Медоборами!» - одностайно визнали учасники. Тим часом, як заповідник «Медобори» марно б'ється в пошуках коштів для видрукування хоча б двохсот примірників тез своєї конференції, християнізована столиця мовчить. Мовчать також затуманені Христом меценати, викидаючи мільярди на відбудову християнських гробів, які скоро вкриють Україну суцільними хрестами, як на цвинтарі...

Хтось би назвав мою поїздку в Медобори екскурсією, та для мене це було насамперед поклоніння Святині Світовида. Ці одвічні Українські терени, мальовничі гори Товтри, що мають таку давню й цікаву історію, нині - Тернопільська область України.

«Ми їдемо по дну колишнього Сарматського моря, - розповідають наукові співробітники заповідника Степан Сторожук і Ярослав Капелюх, - 12 мільйонів років тому тут було надзвичайно тепло, і на дні неглибокого (80 метрів завглибшки) моря жили корали, зі скелетів яких утворився кораловий риф. А з цього рифа пізніше утворилися вапнякові гори Товтри. Далі на захід піднялися вищі гори Карпати». Так створювався рельєф України в дуже віддалені від нас часи...

Та я подумки все частіше повертаюсь в те спекотне літо 1848 року, коли вода в Збручі сильно спала, і прикордонники, пильнуючи за місцевістю, побачили щось незвичайне поблизу урочища Бігла. Наблизившись до берега, розгледіли шапку, що виступала з води. Коли ж спробували її витягти, виявилось, що шапка кам'яна і «одягнута» на кам'яну фігуру.

Сповістили місцевого поміщика і той дав волів, щоб витягти кам'яну статую. Робота виявилася не з легких. Довелось впрягти три пари волів, щоб подужати її. У всіх, хто був свідком цієї роботи, було таке враження, ніби той стовп відламався від більшої брили, навіть дехто чув тріск. Як гадають очевидці, на дні залишилось ще кілька кам'яних плит, але швидка течія і глибина річки не давали змоги витягти решту. У письмовому звіті А. Кіркора, уривок з якого подає Микола Бандрівський*, є цікава деталь: коли статую витягли, «люд, який дуже громадився, зараз окрикнув, що то святий Іван». Сприйняття місцевим населенням своєї культурної пам'ятки дуже важливе, якщо навіть не з етнографічної чи фольклорної точки зору, то принаймні, як «свідчення» генетичної пам'яті. У всякому разі знайдена статуя пов'язувалась в уявленнях місцевого люду з подобою Бога і з поняттям Святості. «Іван» могло вживатися вже як пізніша ідеологічна надбудова, принесена християнством. Вражає, насамперед, те, що перше сприйняття статуї позитивне і священне. Тільки через три роки, вірогідно, вже підбурені християнськими попами, селяни погрозували Мечиславу Потоцькому, який хотів поставити кумира на Розбитій Могилі поблизу свого маєтку, що розтрощать «фігуру на кавалки».

Свідки цієї знахідки інженер К. Беньковський та А. Петрушевич майже через тридцять років після події дали свої повідомлення А. Кіркору, який на Археологічній виставці у Львові 1885 р. виголосив доповідь «Про доісторичні пам'ятки Покуття і Східної Галичини», і який докладно описав знайдення статуї. Певний час статуя перебувала в маєтку власника села Личківці пана Костянтина Заборовського, який подарував її Мечиславу Потоцькому, а той, через наведені вище обставини, віддав кумира в Краківський Археологічний музей, що тоді тільки створювався.

Нові дослідження місцевих Тернопільських археологів ствердили, що статуя Світовида не була скинута в Збруч воєвничими християнами, як це вважалося досі. Добра збереженість пам'ятки свідчить про те, що її сховали у водах ріки самі віруючі, адже на статую нема ніяких слідів пошкодження чи наруги, як це було з багатьма іншими язичницькими зображеннями Богів. Ряд фактів, встановлених при розкопках, дають змогу датувати останні язичницькі Богослужіння на Богиті XVII ст., що цілком імовірно, враховуючи

віддаленість Храму Світовида та цілого комплексу інших подільських капищ від Київського центру християнізації Руси-України.

Мабуть на тлі загальнодержавного святкування 2000-ліття Різдва Христового для офіційної науки виявилось «некоректним» розголошувати ці наукові факти, які суперечать усталеній загальноприйнятій «концепції» про охрищення Руси в X столітті. Для деякої частини українців може виявитися неприємною несподіванкою той факт, що християнству на деяких територіях України не більше 300 років. Що ж, заспокоїмо їх: пишатись треба таким фактом, а не соромитися! Це свідчить про високий рівень національної свідомості наших Пращурів, які мешкали на Поділлі. Це саме сюди в Українські Товтри, Медобори та в Карпати перемістився центр Рідної Віри, щоб уберегти її від чужоземних зазіхань! Велесова Книга розповідає про «храми Карпатські» (дошка 14).

Та ось в газеті «Україна молода» за 4 листопада 1998 р. читаю статтю Світлани Мичко з Тернопільщини під заголовком «Медобори. Там чудеса, там Ідол бродить...». Не знаю, якими міркуваннями керувалась авторка, може вона в такий спосіб хотіла привернути увагу сучасних меценатів до української проблеми? Але чому саме для любителів мандрівок і місцевих «страшилок» пропонується «перспективний маршрут», і в чому його перспективність? Хіба не ясно, що любителі подібних мандрівок можуть принести більше шкоди, аніж користі? Нагадаймо християнського попа-фанатика, який вчинив наругу над скіфською Бабою, що стояла в Ботанічному саду в Києві (розтрощив голову кам'яної скульптури), або факт розбиття унікальних двостатевих язичницьких статуй (Бог-Отець і Богиня-Мати) у Видубицькому монастирі, чи наругу над Лисою горою в тому ж таки Києві?! Подібних обезглавлених статуй маємо сотні по всій Слов'янщині: в музеї гори Сленжі в Польщі демонструють голову Перуна і обезглавлену Бабу з рибою. Про таке святотатство (від слов'янського *святість і тать* - «убивця святості») читаємо в хроніках XI - XII століть, в яких самі хрестоносці вихваляються знищеними Святинями. Про це писав також і професор Володимир Шаян: «Відрізану чи відрубану голову Триглава було вислано папі римському як тріумфальний трофей здобитчиків, як це ми читали у власних свідченнях цих варварів... Цю відрубану голову Божества не посилали туди для збереження. Вона мала бути доказом обезголовлення віри цілого народу». Володимир Шаян називає такі дії *деїцидом* (від лат. *Deus* - Бог і *caedo* - вбиваю, знищую) за аналогією до *геноциду* (винищення народів)**.

Таких фактів християнського дикунства протягом останнього тисячоліття можемо назбирати цілу книгу, якій назва була б, приміром, «Злочини християнства проти етнічної віри українців». Та чи здатні наші сучасники зрозуміти всю трагедію нашого народу, спричинену чужовірями? Недаремно християни і науковці з християнськими стереотипами мислення всіляко поширюють думку, що наші Предки були некультурними, кровожерними язичниками, які нібито приносили людські жертви своїм Богам. Відомий грецький історик ще в 5 ст. до н. е. писав, що наші Пращури «були людоді!». І йому вірили... Вірять і наша авторка в авторитет археологів.

Не дивно, що Світлану Мичко лякає «моторошна аура цих місць», яка тільки «розбавляється доброю славою цілющих тутешніх джерел». Мені ж ця аура видалася доброю і Божественно світлосяною. Чомусь

часто забувають, що людина сама створює навколо себе ауру. Наші Пращури зводили свої Святині саме біля тих цілющих джерел, які вказують Боги. І Боги щедро дарували народові вимолене саме в тих язичницьких Святинях і біля тих язичницьких статуй! Чому ж ви, християни, не боїтеся лікуватися з язичницьких джерел? Заради власного здоров'я ладні поклонитися «кровожерному» Світовиду?! Цей ваш страх уже спалює кожне джерело дешевими репродукціями із зображеннями юдейки Діви Марії та християнських «мучеників» або зображеннями прибитої до хреста людини - Ісуса! Саме так позбиткувалися над цілющими джерелами Києво-Печерської лаври чи природного заповідника Феоданії! Чи спадає вам на думку, що людина, якій глибоко чужа й гидка юдо-християнська символіка, вже не може зцілитися цією джерельною водою, що діє тільки спільно з рідною молитвою до Рідних Богів? Думаю, лише наші вороги добре знають, що роблять. Вже стогне Матінка-Земля від їхніх хрестів, що ними попротикали її груди! Та християнський екстаз продовжується - бо їм мало! Мало! Мало!

Чому ж ми, українці, не хочемо вірити пам'ятці праукраїнського культурного писемства Велесовій Книзі? Бо нам твердять ті самі чужинці, що вона підробка. Чи не те саме казали й про «Слово о полку Ігоревім»? Та ж у Велесовій Книзі чотирикратно стверджено, що людських жертв не було: «Маємо істинну віру, що не потребує людської жертви, як тая це діє у варягів» (7-А), «Се Боги Русі не беруть жертви людської, ані тваринної, лиш плоди, овочі, квіти, зерно, молоко, суру питну, на травах настояну, і меди, - ніколи не живу птицю, ані рибу» (24-Б), «Се є жертва наша мед-сура о дев'яти силі й шавлії удіяна, і на сонці ставлена три дні, потім крізь вовну ціджена, і то буде наша жертва Богам Права, які є наші Праотці» (24-В), «Жертви іншої, як хліби немає: це виноград і мед, і зерно дають до молитов тих» (26). Це слова тих самих «непокірних Волхвів», про яких згадує пані Світлана, і яких вона і їй подібні звинувачують у людських жертвопринесеннях! Невже справджується біблійне «будете дивитися і не побачите, будете слухати і не почувате»? Невже дасте себе в руки цьому ганебному чужинському постулату і будете пасивно споглядати на своє самознищення?

Так, археологи дійсно знайшли на Богиті людські захоронення, в тому числі, дитячий могильник, окремі людські й тваринні кістки, іноді напівобгорлі, які датуються XIII ст. Та чи може це однозначно свідчити тільки про жертвопринесення людей? Коли татаро-монголи увірвалися до Києва (в тому ж таки XIII ст.), кияни заховалися в Десятинну церкву, яка повалилася від тиску людських тіл і поховала живцем тисячі людей! То може факт знайдення цих людських кісток будемо вважати християнським жертвопринесенням людей в Десятинній церкві?! Звичай знаходити захист від ворожої навали в Святинях, навіть біля Святих дерев, відомий на наших землях ще з далеких тисячоліть. Саме Звичаєм оберігалася кожна людина, яка перебувала під кроною Святого Дуба Перуна - тут вона була недоторканою. Це оберігалось Звичаєвим правом. Чи не ця традиція спонукала людей переховуватися в Святині Світовіда від татаро-монгольських варварів? Звичайно, на чужинців не поширювався Закон наших Пращурів, вони жорстоко винищували все на своєму шляху - і Святині, і людей, які тут шукали захисту. Після жорстоких боїв Волхви ховали тіла загиблих людей тут, поруч із Святиною, віддаючи їхні душі під захист Рідним Богам. Та й чи доцільно було

переносити сотні загиблих до поселень, що розміщені за десятки кілометрів від Святині?

У зв'язку з цим згадалося, як польський професор Тадеуш Сулімірскі пояснив розкопане поховання біля села Войцехівці на Волині. В могилі похований голова родини (в центрі), по обидва боки від нього дві жінки в скорченому положенні, біля кожної з них по двоє дітей, крім того, юнак і дівчина та ще один дорослий чоловік. Професор пояснив, що разом з померлим чоловіком ховали його жінок і дітей, рабів чи мабуть усю родину. Абсурдність цього пояснення ні в кого не викликала сумніву. І даремно! Невже, маючи такі звичаї, народ не виродився б зовсім? Уявімо, що з кожним померлим чи загиблим знадобилося б винищувати цілі родини. Але ж це протиприродно! В жодного народу не могло бути подібних законів і звичаїв. Кожен народ натомість має надзвичайну силу живучості, непереборне прагнення до продовження Роду! Який же смисл був би знищувати всю родину в разі загибелі батька?! Тут, вірогідно, сталася якась трагедія цілої сім'ї: чи то стихійне лихо, чи якась політичне винищення княжої родини, чи щось інше (за Ю. Лісовим «Нарис історії Праукраїни»)***.

Щодо якихось «нечистих сил», які «не дають тут лісові рости», то наша авторка мабуть не усвідомлює, що саме на Перуновому пагорбі зароджується та сила, яка заряджає ті цілющі джерела, що дають воду від очей, серця і нервів. Адже ці джерела розміщені в урочищах саме біля підніжжя знаменитої Звенигори й того «пустиря», в який постійно влучають блискавки Перуна. Кращого природного поєднання годі й шукати. Для кожного рідновіра блискавка Перуна є очищаючим електричним струменем, який шанували наші Пращури. Лікувалися також і попелом або обвугленою деревиною з ударених блискавкою дерев. А пробиті блискавкою камінці (згустки піску) використовують для освячення води й при лікуванні різних хвороб. Якраз саме це і є чи не найсильнішим підтвердженням особливого магічного значення цієї гори. За дослідженням археолога Марини Ягодинської, на цьому великому обгородженому рукотворними валами городищі існувало аж чотири Святині, одна з яких, вірогідно, була й майстернею для виготовлення культових статуй, подібних Світовідові. Саме тут знайдені знаряддя, якими виготовлялася знайдена статуя.

Єдине, з чим можемо погодитися, це те, що Святині Медоборів треба вивчати. Але вивчати мусять люди, спеціально підготовлені й покликані до цієї священної справи, люди, не заангажовані ні християнським мисленням, ні атеїстичною байдужістю, тим більше - не примітивні шукачі вітчизняних «страшилок» для створення фільмів-жахів.

Прийдіть сюди, справжні патріоти України! Прийдіть вклонитися Рідному Богу Світовиду! Прийдіть сюди як у Святино! Це для нас записали Волхви у Велесовій Книзі: «Тут відкриєте ворота і ввійдете в них - це красен Рай Слов'янський!».

Тамара КОЗКО

кандидат філософських наук, релігієзнавець

* М. Бандрівський. *Сварожі лики. Археологічно-релігієзнавчі нариси.* - Львів, 1992 - с. 73 - 80.

** В. Шаян. *Віра Предків Наших.* - Гамільтон, Канада, 1987. - с. 259.

*** Ю. Лісовий. *Нарис праісторії України.* - Лондон, Гага, 1976, с. 6.

**ВЕЛЕСОВА
КНИГА —
Святе Письмо
українців**

То Велес навчив
Праотців наших
орати землю
і злаки сіяти,
і жати віна-вінча
на полях страдних
і ставити Снопа
до огнища,
і чтити його
як Отця Божого!
Дошка 8(2)

